

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

Ernesta Zigmantaitė

KAZLŲ RŪDOS SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO ANALIZĖ

Bakalauro darbas

Darbo vadovė lekt. Violeta Naraškevičiūtė

Kaunas 2015

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

KAZLŲ RŪDOS SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO ANALIZĖ

Finansai

Bakalauro darbas

Studentė

Ernesta Zigmantaitė, VFB-1/3

2015 m. gegužės 27 d.

Vadovė

Lekt. Violeta Naraškevičiūtė

2015 m. gegužės 27 d.

Recenzentė

dr. Lina Sinevičienė

2015 m.

Kaunas 2015

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

Ernesta Zigmantaitė

Finansai, 612N30001

Baigiamojo bakalauro darbo „Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto analizė“

AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

2015 m. gegužės 27 d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano **Ernestos Zigmantaitės** baigiamasis bakalauro darbas tema „Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto analizė“ yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(parašas)

SUMMARY

Each municipality independently formed Municipal budget of revenues and appropriations for the plan. Municipality must follow Budget provides for the formation of various legal acts.

Budget revenues consist of tax and non-tax revenues and grants. Tax and non-tax revenues are called treasury, but received a grant can only be used for state functions. Municipal autonomy ensures its own income, which they may freely dispose. However, municipalities lose autonomy, as the largest part of the budget revenue consists of grants.

The object of the thesis – Kazlų Rūda Municipality budget.

The aim of thesis – to analyze revenue collection and expenditure allocation of Kazlų Rūda Municipality budget for 2012 – 2014 years and perform revenue forecast for 2015 years

In the first part of the work carried out Kazlų Rūda municipal economic assessment of the situation. Carried revenue and appropriations, according to the functional classification of vertical and horizontal analysis 2012 – 2014 years. Analyzing the municipal budget balance and their budget arrears for 2012 – 2014 years.

The second part gives an overview of the municipal budget formation principles and methods. Describe the municipal budget revenue and expenditure components, an overview of the municipal index. Describes the link between revenue and economic factors and forecasting methods.

The third part of the work carried out municipal revenue forecasting for 2015 years, using the linear trend method. Also, assess the relationship between revenue and macroeconomic factors. Performed forecasting 2015 years municipal budget incomes, using multiple linear regression and linear regression models pair.

The thesis contains of 81 pages, there are presented 48 pictures and 5 tables.

Keywords: budget, regression models, forecasting.

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	6
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	7
ĮVADAS.....	9
1. KAZLŲ RŪDOS SAVIVALDYBĖS 2012 – 2014 METŲ BIUDŽETO PAJAMŲ IR ASIGNAVIMŲ ANALIZĖ.....	10
1.1. Kazlų Rūdos savivaldybės ekonominės situacijos vertinimas	10
1.2. Kazlų Rūdos savivaldybės pajamų analizė.....	14
1.2.1. Mokesčių pajamos.....	17
1.2.2. Dotacijos.....	20
1.2.3. Kitos pajamos.....	21
1.3. Kazlų Rūdos savivaldybės asignavimų analizė	24
1.3.1. Pagrindinės veiklos išlaidos	27
1.3.2. Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymas	29
1.4. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto balansavimas ir kreditorinis įsiskolinimas 2012 – 2014 metais	31
2. SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO PLANAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI	34
2.1. Savivaldybės samprata ir jos funkcijos	34
2.2. Savivaldybės biudžeto sudarymo metodai ir principai.....	35
2.3. Savivaldybių biudžetų sandara	38
2.3.1. Savivaldybių biudžeto pajamos.....	38
2.3.2. Biudžeto išlaidos	42
2.4. Fiskalinė decentralizacija	43
2.5. Savivaldybių vertinimas	44
2.6. Ekonominių reiškinių tarpusavio analizė	46
2.7. Laiko eilutės trendo regresijos modeliai.....	48
3. SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO PROGNOZAVIMAS	50
3.1. Biudžeto pajamų prognozavimas tiesinio trendo metodu.....	50
3.2. Biudžeto pajamų ir ekonominių veiksnių priklausomybė	51
3.3. Savivaldybės biudžeto pajamų prognozavimas	55
IŠVADOS.....	58
LITERATŪRA.....	60
PRIEDAI	63

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Savivaldybių biudžeto pajamos	39
2 lentelė. Savivaldybių išlaidos pagal valstybės funkcijas ir ekonominę klasifikaciją.....	43
3 lentelė. Koreliacijos koeficiento vertinimo skalė	47
4 lentelė. Prognozei naudojamų kintamųjų pokytis.....	55
5 lentelė. Prognozei naudojamo DU pokytis	56

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Gyventojų skaičius Kazlų Rūdos savivaldybėje 2004 – 2014 m.....	10
2 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės sukuriamas BVP 2004 – 2014 m.....	11
3 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės materialinės ir tiesioginės užsienio investicijos 2004 – 2014 m	11
4 pav. Bedarbių skaičius Kazlų Rūdos savivaldybėje 2004 – 2014 m.....	12
5 pav. Vidutinis bruto ir neto darbo užmokesčio dydis 2004 – 2014 m.....	12
6 pav. Infliacijos pokytis Lietuvoje 2004 – 2014 m.....	13
7 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų įvykdymas 2012-2014 m.	14
8 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų kitimas 2012 – 2014 metais	15
9 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų struktūra 2012 – 2014 metais.....	16
10 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto mokesčių pajamų kitimas 2012 – 2014 metais	17
11 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės pajamos iš mokesčių struktūra 2012 – 2014 m.	17
12 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš GPM 2012 – 2014 metais.....	18
13 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš turto mokesčių 2012 – 2014 m.,	19
14 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš prekių ir paslaugų 2012 – 2014 m	19
15 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš dotacijų 2012 – 2014 metais	20
16 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš dotacijų 2012 – 2014 m.....	21
17 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto kitos pajamos 2012 – 2014 metais	22
18 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto kitos pajamos 2012 – 2014 metais	22
19 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto turto pajamos 2012 – 2014 metais	23
20 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos už prekes ir paslaugas 2012 – 2014 metais	23
21 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto išlaidų kitimas 2012 – 2014 metais	24
22 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto išlaidos pagal funkcijas 2012 – 2014 m.,	24
23 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto išlaidos pagal funkcijas 2012 – 2014 metais	25
24 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės išlaidos pagal segmentus 2012 – 2014 metais	26
25 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės išlaidos pagal segmentus 2012 – 2014 metais	27
26 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės pagrindinės veiklos išlaidos 2012 – 2014 metais	27
27 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės DU ir socialinio draudimo išlaidos 2012 – 2014 m.	28
28 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės prekių ir paslaugų išlaidos 2012 – 2014 m.	28
29 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės socialinių išmokų išlaidos 2012 – 2014 m	29
30 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymo išlaidos 2012 – 2014 m.	29
31 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymo išlaidos 2012 – 2014 m.	30
32 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir išlaidų palyginimas 2012 – 2014 metais .	31

33 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto skolos kitimas 2011 – 2014 m.	32
34 pav. Savivaldybių funkcijos	35
35 pav. Savivaldybės biudžeto sudarymo principai	36
36 pav. Regioninės politikos suformavimo principai	36
37 pav. Biudžeto sudarymo metodai	37
38 pav. Savivaldybių biudžeto pajamų šaltiniai	39
39 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės pajamų prognozė tiesinio trendo modeliu 2015 m mln., EUR	50
40 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir BVP priklausomybė	51
41 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir infliacijos priklausomybė	52
42 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir gyventojų skaičiaus priklausomybė	52
43 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir bedarbių skaičiaus priklausomybė	53
44 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir darbo užmokesčio priklausomybė	53
45 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir TUI priklausomybė	54
46 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir MI priklausomybė	54
47 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų prognozė 2015 m., naudojant daugialypės tiesinės regresijos modelį	56
48 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės prognozuojamos pajamos 2015 m, kintant DU	57

IVADAS

Savivaldybė – administracinis vienetas, kurio teritorijoje bendruomenės nariai, įstatymo suteikta savivaldos teise, vykdo įvairias numatytas funkcijas, o tam reikalingos lėšos, kurias savivaldybė kaupia biudžete.

Temos aktualumas. Savivaldybių biudžetą sudaro pajamų ir asignavimų planas, kurį kiekviena savivaldybė formuoja savarankiškai. Biudžeto formavimas numatomas įvairiais teisės aktais, kurių savivaldybė privalo laikytis. Mokestinės ir nemokestinės pajamos vadinamos nuosavomis, kadangi savivaldybė jas gali paskirstyti savo nuožiūra, tačiau gaunamos dotacijos gali būti naudojamos tik valstybinėms funkcijoms atlikti, todėl savivaldybės tampa suvaržytomis. Savivaldybių autonomiją užtikrina nuosavos pajamos, kuriomis jos gali laisvai disponuoti, tačiau savivaldybės praranda savarankiškumą, kadangi didžiausią dalį biudžeto pajamų sudaro dotacijos.

Darbo objektas – Kazlų Rūdos savivaldybės biudžetas.

Darbo tikslas – Atlikti Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir asignavimų analizę 2012 – 2014 m. laikotarpiu, taip pat atlikti biudžeto pajamų prognozę 2015 metams.

Darbo uždaviniai:

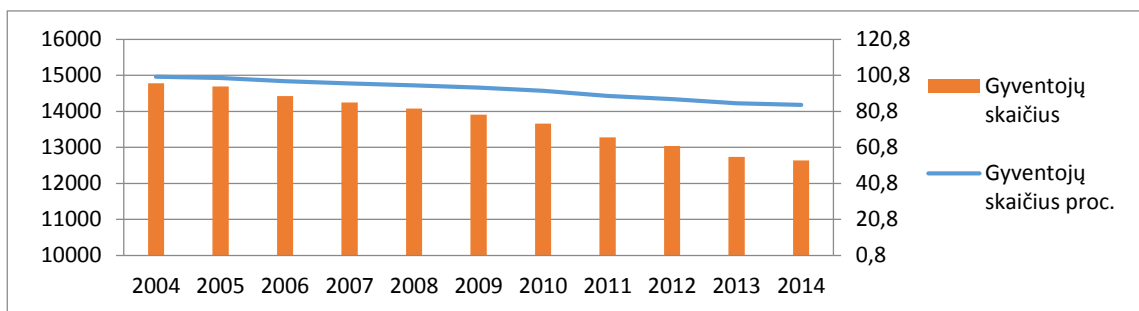
- 1) Įvertinti Kazlų Rūdos savivaldybės ekonominę situaciją.
- 2) Atlikti Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų analizę 2012 – 2014 m.
- 3) Atlikti Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto asignavimų analizę 2012 – 2014 m.
- 4) Pateikti teorinius biudžeto sudarymo metodus ir principus.
- 5) Įvertinti biudžeto pajamų ir makroekonominių veiksnių priklausomybę.
- 6) Atlikti Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų prognozę tiesinio trendo metodu 2015 metams.
- 7) Atlikti Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų prognozę naudojant tiesinės regresijos modelius 2015 metams.

Darbo metodai: Lietuvos autorių mokslinės literatūros ir įstatymų apžvalga, savivaldybės biudžeto horizontalios ir vertikalios analizės vertinimas, koreliacinė analizė, daugialypės ir porinės tiesinės regresijos taikymas prognozuojant pajamų biudžetą 2015 m.

1. KAZLŲ RŪDOS SAVIVALDYBĖS 2012 – 2014 METŲ BIUDŽETO PAJAMŲ IR ASIGNAVIMŲ ANALIZĖ

1.1. Kazlų Rūdos savivaldybės ekonominės situacijos vertinimas

Kazlų Rūdos savivaldybė, esanti pietvakarinėje Lietuvos dalyje, užima 555 km² ploto. Gyventojų skaičius visu nagrinėjamu laikotarpiu mažėjo ir tai atsispindi 1 paveiksle bei 1 priede.

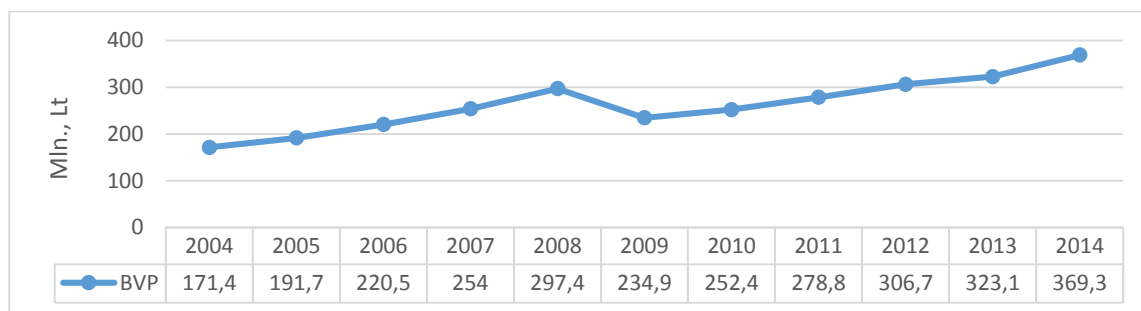
1 pav. Gyventojų skaičius Kazlų Rūdos savivaldybėje 2004 – 2014 m (sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Nuo 2004 iki 2014 metų savivaldybėje gyventojų skaičius sumažėjo 2147 žmonėmis arba 14,53 proc. Per visą nagrinėjamą laikotarpį mirusiųjų gyventojų skaičius sudarė 2245 asmenys, gimusiųjų – 1486, o išvykusiųjų skaičius sudarė 5311 asmenų. Mažėjantis gimstamumas ir gyventojų išsikėlimas į kitus miestus ar šalis, yra pagrindinės priežastys dėl ko savivaldybėje mažėja gyventojų.

Kazlų Rūdos savivaldybė turi ribas su Kauno rajono, Prienų rajono, Marijampolės, Vilkaviškio rajono ir Šakių rajono savivaldybėmis. Per Kazlų Rūdos savivaldybę eina automagistralė VIA BALTICA, taip pat geležinkelio ruožas Kaunas – Marijampolė – Varšuva. Savivaldybė yra šalia Lietuvos – Lenkijos ir Lietuvos – Kaliningrado pasienių. Kadangi ši savivaldybė yra reikšminga geografiniu požiūriu, verta panagrinėti, kaip savivaldybė plėtoja savo ekonomiką. Norint įvertinti savivaldybės ekonominę potencialą, reikia išnagrinėti tam tikrus makroekonominis rodiklius, kurie nusako savivaldybės patrauklumą investuotojams ir gyventojams kuriant naują ekonominę vertę. Nagrinėjant Kazlų Rūdos savivaldybę pasirinkti tokie ekonominiai rodikliai:

- Bendrasis vidaus produktas (BVP);
- tiesioginės užsienio investicijos (TUI);
- vidutinis mėnesinis bruto, neto darbo užmokestis;
- materialinės investicijos (MI);
- infliacija;
- bedarbių skaičius.

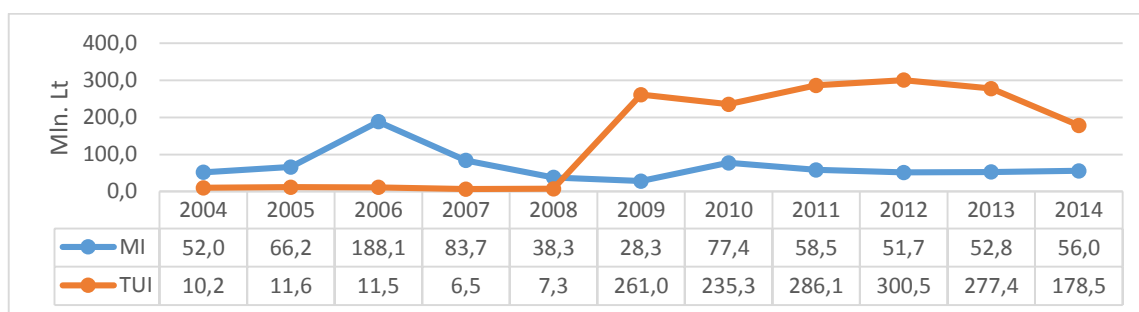
Kazlų Rūdos savivaldybėje bendras vidaus produktas lyginant 2004 – 2014 m. didėjo ir tai atsispindi 2 paveiksle ir 1 priede.

2 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės sukuriama BVP 2004 – 2014 m. (sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Lyginant 2004 – 2014 metus BVP išaugo 197,9 mln., Lt arba 115,5 proc., tačiau 2009 m. šalyje prasidėjusi ekonominė krizė atsiliepė ir Kazlų Rūdos savivaldybės sukuriamam BVP, kuris lyginant su 2008 m. sumažėjo 26,6 proc., tačiau nuo 2010 m. BVP pradėjo augti ir ši tendencija matoma iki šiol. Daugiausia sukuriamą pridėtinę vertę pramonės ir prekybos sektoriuose.

Kiti svarbūs rodikliai tai tiesioginės užsienio investicijos (TUI) ir materialinės investicijos (MI). TUI parodo, kiek savivaldybė yra patraukli užsienio investuotojams, o MI – kiek savivaldybės investuoja į ilgalaikį turtą, kuris bus naudojamas ilgiau nei metus, taip pat kiek yra konkurencingas regionas. Materialinės investicijos ir tiesioginės užsienio investicijos pateiktos 3 paveiksle ir 1 priede.

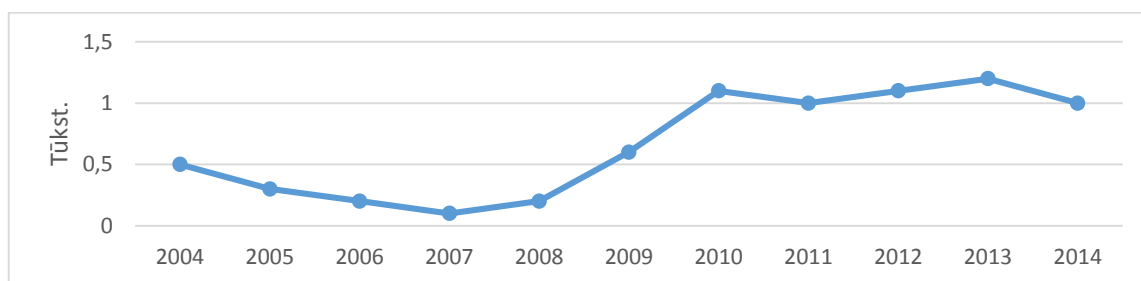
3 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės materialinės ir tiesioginės užsienio investicijos 2004 – 2014 m. mln., Lt (sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Kazlų Rūdos savivaldybė pasižymi aukštomis tiesioginėmis užsienio investicijomis. Nuo 2004 iki 2013 metų šios investicijos išaugo 267,15 mln. Lt arba 2619,16 proc. Iki 2008 metų vienam gyventojui tenkančios tiesioginės užsienio investicijos buvo mažesnės nei šalies vidurkis, tačiau nuo 2009 m. situacija pasikeitė. Tam įtakos galėjo turėti Švedijos įmonės „Ikea“ investicijos į plokščių ir baldų gamybą. 2013 m. vienam gyventojui teko 23589 Lt tiesioginių užsienio investicijų, tai 8 kartus daugiau nei vienam regiono gyventojui ir 1,7 karto daugiau nei visos šalies vidurkis. Didėjančios TUI duoda didelės naudos, kadangi kuriamos papildomos darbo vietos, taip pat gerėja teikiamų paslaugų

kokybė. 2014 m TUI sumažėjo, tačiau tai nėra galutiniai duomenys, todėl patikslintais duomenimis situacija gali keistis.

Daugiausia materialinių investicijų Kazlų Rūdos savivaldybė vykdė 2006, o mažiausiai 2009 metais. Sumažėjusioms materialinėms investicijoms įtakos galėjo turėti prasidėjęs krizės laikotarpis. 2014 metais atliktas Lietuvos laisvosios rinkos instituto savivaldybių reitingas parodė, kad 2013 m. tūkstančiui savivaldybės gyventojų teko 18 ūkio subjektų, šis skaičius buvo mažesnis nei šalies vidurkis, pagal kurį 1000 Lietuvos gyventojų teko 21 ūkio subjektas. 2013 metais Kazlų Rūdos savivaldybės materialinės investicijos bendroje šalies struktūroje sudarė 0,318 proc. 2014 metų materialinių investicijų duomenys dar nėra patikslinti, tačiau pirminiais duomenimis šios investicijos taip pat yra augančios.

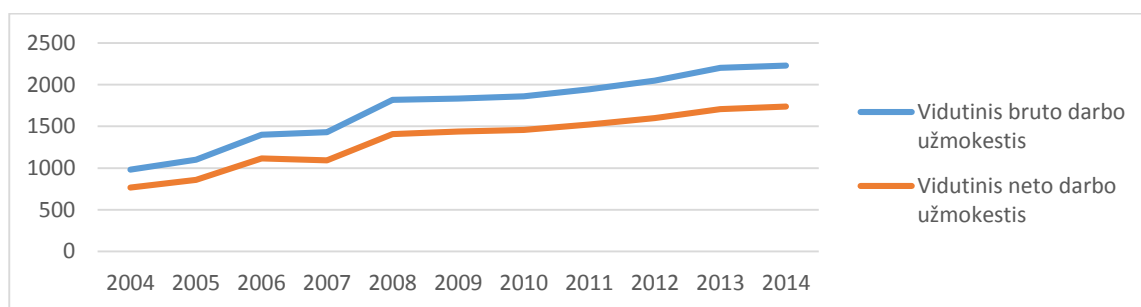
Kazlų Rūdos savivaldybėje vyrauja aukštas bedarbių skaičius. Nedarbo lygis viršija regiono ir šalies vidurkį. Bedarbių skaičiaus kitimas pateiktas 4 paveiksle ir 1 priede.

4 pav. Bedarbių skaičius Kazlų Rūdos savivaldybėje 2004 – 2014 m. tūkst., Lt (sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Lyginant 2004 – 2014 metus bedarbių skaičius padidėjo nuo 0,5 iki 1 tūkst. tai yra 50 proc. Didžiausias bedarbių skaičius savivaldybėje buvo 2013 m, kuomet darbo neturėjo 1,2 tūkst. žmonių arba 15,4 proc., tam įtakos turėjo „Ikea“ koncernui priklausančios įmonės „Swedwood Kazlų Rūda“ gamybos pertvarkymas. Lyginant su šalies bedarbių skaičiumi, Kazlų Rūdos savivaldybėje yra 0,64 proc. bedarbių. 2004 m registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis sudarė 6,2 proc., o 2014 m išaugo iki 12,7 proc.

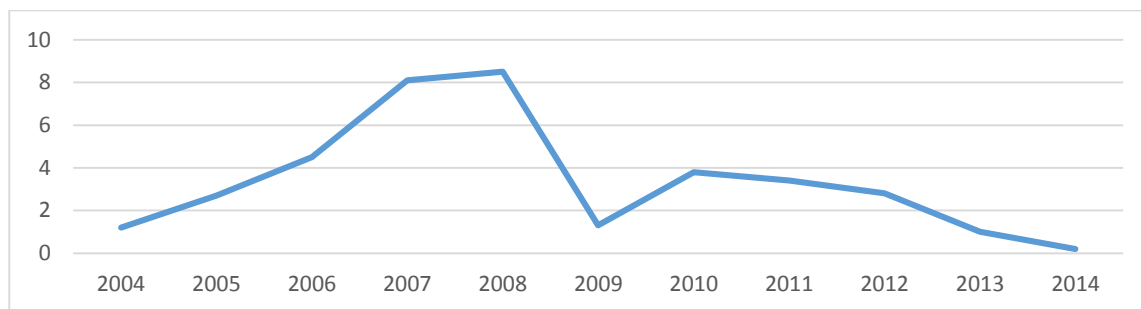
Kitas svarbus rodiklis – darbo užmokestis, kuris pateiktas 5 paveiksle ir 1 priede.

5 pav. Vidutinis bruto ir neto darbo užmokesčio dydis 2004 – 2014 m. Lt (sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Kazlų Rūdos savivaldybėje vyrauja gana aukštas darbo užmokestis regione. Nuo 2007 metų darbo užmokestis viršijo regiono vidurkį, didesnis darbo užmokestis buvo tik Marijampolės savivaldybėje. Lyginant 2004 – 2014 m vidutinis bruto darbo užmokestis padidėjo 1247 Lt arba 127 proc. neto darbo užmokestis padidėjo 973 Lt.

Verta paminėti, kad infliacija veikia ne tik šalies, bet ir savivaldybių ekonomiką. Infliacijos pokytis turi tiek teigiamų, tiek neigiamų padarinių. Lietuvoje infliacija nagrinėjamu laikotarpiu labai kito ir tai atsispindi 6 paveiksle bei 1 priede.

6 pav. Infliacijos pokytis Lietuvoje 2004 – 2014 m. (sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Didžiausia infliacija Lietuvoje buvo 2008 m ir sudarė 8,5 proc., o žemiausia – 2014 m., kuomet infliacijos lygis siekė 0,2 proc. Esant nedidelei infliacijai, žmonės skatinami pinigus investuoti, taip pat valiutos kritimas suteikia progą šalies ūkiui konkuruoti su kitų šalių ūkiais, tačiau esant aukštam infliacijos lygiui, mažėja perkamoji galia, taip pat žmonės pradeda taupyti, nuvertėja indėliai.

Gerindama ekonominę plėtrą, Kazlų Rūdos savivaldybė kiekvienais metais vykdo projektus. 2014 m buvo įvykdyti reikšmingi projektai su užsienio šalimis. Vienas iš tokių projektų „Partnerystė Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos pasienio srities vandenų apsaugai“. Trišalį projektą iš dalies finansavo 2007 – 2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa. Bendra projekto vertė sudarė 12663420,22 Lt. Kazlų Rūdos savivaldybei tenkanti dalis sudarė 4919 936,15 Lt. Gauta paramos dalis sudarė 11397078,20 Lt, iš kurių Kazlų Rūdos savivaldybei teko 4427942,54 Lt. Šis projektas buvo skirtas Ažuolų Būdų kaime pastatyti valymo įrenginius ir pumpavimo stotis, pagerinti vandens tiekimo paslaugų kokybę ir sumažinti gruntinio vandens bei dirvožemio taršą.

Kitas svarbus „Olecko ir Kazlų Rūdos bendradarbiavimo stiprinimas, skatinant turizmo plėtrą“. Šio projekto bendra vertė siekė 540001 EUR. Projekto tikslas buvo Kazlų Rūdos miesto parke užbaigti infrastruktūros gerinimo darbus.

Dar vienas įgyvendintas projektas su Šypliškių miesto savivaldybe tai „Pasienis – žaliasis sporto tinklas“. Šio projekto vertė sudarė 334242,02 EUR. Europos sąjungos skiriamos lėšos sudarė 284105,71 EUR, o Kazlų Rūdos savivaldybės indėlis į šį projektą sudarė 7649,13 EUR. Kadangi

projektas buvo įvykdytas savivaldybė atgavo 7,5 proc. nuosavo indėlio. Šio projekto tikslas glaudus pasienio bendradarbiavimas ir konkurencingumo plėtra, skatinant jaunimo sąmoningumą abiejuose Lenkijos ir Lietuvos sienos pusėse. Projekto metu buvo rengiamos sporto varžybos bei stovykla abiejų šalių savivaldybių sportininkams. Kazlų Rūdos savivaldybė siekia, kad darnus tarpvalstybinis bendradarbiavimas sudarys sąlygas modernios ir kompleksiškos sporto salės ir įrenginių plėtrai.

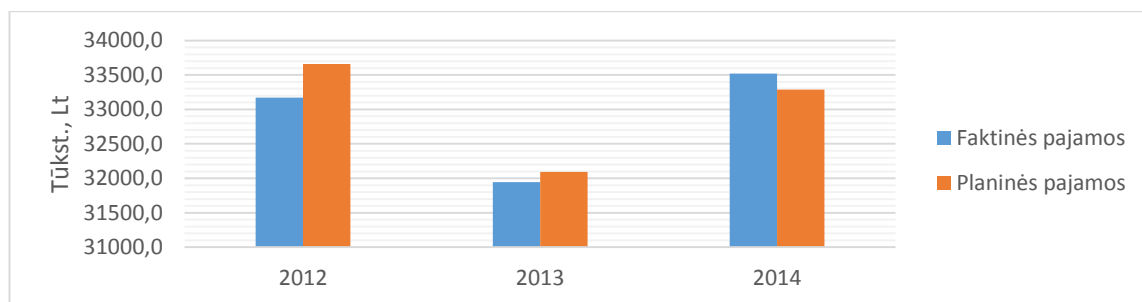
Toks bendradarbiavimas tarp atskirų valstybių yra reikšmingas, nes įgyvendinti projektai sumažina socialinius, teritorinius ir ekonominius skirtumus ES regionuose. Bendradarbiavimas tarp atskirų savivaldybių stiprina ryšius ir didina pasitikėjimą vieni kitais bei gerina sąlygas tolimesnių projektų įgyvendinimui.

Reikšmingiausias projektas Kazlų Rūdos savivaldybei būtų, Formulė – 2 trasos įkūrimas, kadangi statoma trasa įneštų papildomas pajamas. Būtų kuriamos naujos darbo vietos, gerinama infrastruktūra, plečiamas paslaugų sektorius ir augtų pragyvenimo lygis. Pirminiais duomenimis tokio projekto vertė sudarytų 40 – 45 mln. EUR. Tokios trasos neturi nė viena Baltijos šalis ir pati Lenkija, artimiausia tokia trasa yra tik Švedijoje ir Vokietijoje, todėl galima daryti prielaidą, kad vykdomos varžybos pritrauktų daug turistų bei sporto ir renginių mėgėjų, taip pat tai būtų naudinga ir vietinės reikšmės automobilių sportui.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad savivaldybėje ekonominiai rodikliai augo. Labiausiai didėjo bendras vidaus produktas ir vidutinis darbo užmokestis. Krizės laikotarpis atsiliepė Kazlų Rūdos savivaldybės sukuriama BVP, tačiau nuo 2010 m šis rodiklis didėjo ir augimo tendencija matoma iki šiol. Nors savivaldybėje ir vyrauja aukštas darbo užmokestis, tačiau taip pat didelis ir nedarbo lygis. Savivaldybėje vykdomi projektai su kitomis valstybėmis gerina ekonominę plėtrą, skatina bendradarbiavimą ir didina galimybes rengti naujus projektus ateityje, kurie padės pritraukti Europos Sąjungos lėšas.

1.2. Kazlų Rūdos savivaldybės pajamų analizė

Atlikta Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų analizė 2012 – 2014 metais, kuri atspindi 7 paveiksle parodė, kad tik 2014 metais savivaldybė įvykdė pajamų planą.

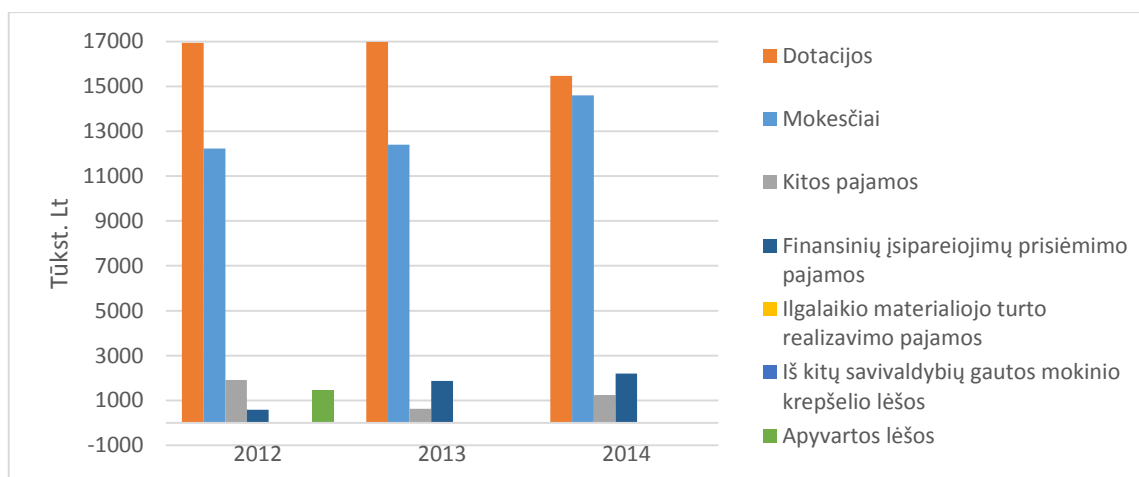
7 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų įvykdymas 2012-2014 m., tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

2012 metais lyginant planuojamą ir faktiškai įvykdytą pajamų biudžetą, planas nebuvo įvykdytas ir sudarė 98,5 proc., o 2013 m. faktiškai įvykdytas pajamų biudžetas sudarė 99,5 proc., tik 2014 m. faktiškai įvykdytas pajamų biudžetas viršijo planuotą, o pajamų įvykdymas sudarė 100,70 proc.

Atlikta horizontali analizė, kuri pateikiama 2 priede, parodė, kad 2013 m planuojamos biudžeto pajamos sumažės 1564,4 tūkst. Lt, tačiau įvykdymas rodo, kad jos mažesnės buvo 1225 tūkst. Lt arba 3,69 proc. nei 2012 metais. 2014 metais buvo planuojama, kad gaunamos pajamos bus didesnės 1193,6 tūkst. Lt, nei 2013 m., tačiau faktinės pajamos 2014 metais buvo didesnės 1575,6 Lt arba 4,93 proc. Lyginant 2014 – 2012 metus faktinės pajamos išaugo 350,3 tūkst. Lt arba 1,06 proc.

2013 metais Kazlų Rūdos savivaldybė gavo mažiausiai pajamų, nei kitu nagrinėjamu laikotarpiu, kadangi sumažėjo gaunamos nemokestinės pajamos, taip pat nuo 2013 m. buvo pakeista apyvartinių lėšų metodika, dėl kurios nepanaudotas praėjusių metų biudžeto likutis, perkeltas į sekančių metų sausio 1 dieną, skolinams įsipareigojimams dengti.

Detalizuojant gautas biudžeto pajamas ir atlikus Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų horizontalę analizę, kuri atspindi 8 paveiksle ir 3 priede dotacijos visu analizuojamu laikotarpiu sudarė didžiausią dalį pajamų, tačiau jų kitimas nagrinėjamu laikotarpiu netolygus.

8 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų kitimas 2012 – 2014 metais, tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

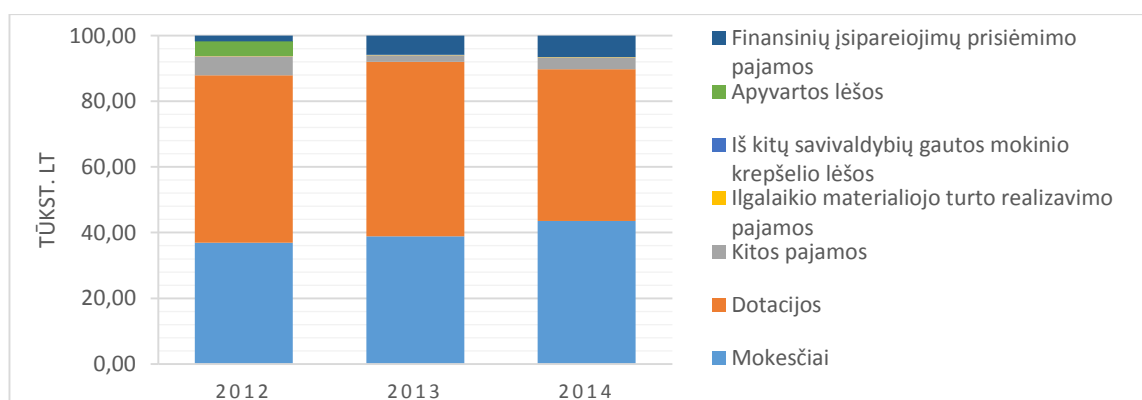
2013 m. dotacijos padidėjo 43,6 tūkst. Lt arba 0,26 proc., lyginant su 2012 m., tačiau lyginant 2012 – 2014 metus mažiausiai dotacijų savivaldybė gavo 2014 m. jos sumažėjo 1465 tūkst. Lt arba 8,65 proc., tačiau išaugo mokestinės pajamos, kurios 2013 m buvo didesnės 169,7 tūkst. Lt arba 1,39 proc., nei 2012 metais, o lyginant 2014 – 2012 m. šios gaunamos pajamos padidėjo 2368,3 tūkst. Lt arba 19,36 proc. Didėjant pajamoms iš surenkamų mokesčių ir mažėjant dotacijoms reiškia, kad savivaldybė gauna didesnę savarankiškumą. Kitos pajamos, didžiausios buvo 2012 metais, lyginant 2014 – 2012 metus kitos pajamos sumažėjo 676,1 tūkst. Lt arba 35,37 proc. Ilgalaikio materialiojo turto realizavimo pajamos sumažėjo nuo 27,1 tūkst. Lt iki 5,1 tūkst., šios pajamos didžiausios buvo

2013 metais ir sudarė 31,1 tūkst. Lt. Lyginant 2014 – 2012 metus ilgalaikio materialiojo turto realizavimo pajamos sumažėjo 22 tūkst. Lt arba 81,18 proc.

Pagal LR biudžeto sandaros įstatymą Savivaldybių biudžetų apyvartos lėšos sudaromos iš savivaldybių biudžeto lėšų likučio, o kai jo nepakanka – iš biudžeto pajamų. Šios lėšos naudojamos specialiųjų programų nepanaudotų lėšų likučiams grąžinti ir savivaldybių tarybų nustatyta tvarka biudžeto lėšų stygiui dengti. Apyvartos lėšos, skirtos biudžeto lėšų stygiui dengti 2012 metais sudarė 1447,2 tūkst. Lt visų pajamų. Iš kitų savivaldybių gautos mokinio krepšelio lėšos lyginant 2012 – 2013 metus padidėjo 10,1 tūkst. Lt arba 52,88 proc. 2014 m. šių pajamų gauta nebuvo.

Savivaldybė kiekvienais metais vykdo tam tikrus projektus, kadangi savivaldybei nepakanka lėšų surenkamų iš mokestinių ir nemokestinių pajamų, kad galėtų padengti projektų išlaidas, dėl šios priežasties Kazlų Rūdos savivaldybė priversta skolintis. Lyginant finansinių įsipareigojimų prisiėmimo pajamas jos nuo 2012 m. iki 2014 m. išaugo 1611,4 tūkst. Lt arba 273,77 proc.

Atlikus Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų vertikalią analizę, kuri pateikta 9 paveiksle ir 4 priede, didžiausia dotacijų dalis struktūroje sudaro 53,17 proc. 2013 metais, o mažiausiai 46,17 proc. 2014 m. pajamų biudžete.

9 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų struktūra 2012 – 2014 metais, proc. (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Pajamos gautos iš mokesčių didžiausios buvo 2014 metais ir sudarė 43,57 proc. visų biudžeto pajamų, o mažiausiai 36,89 proc. 2012 m. biudžete. Kitos pajamos taip pat kito visu nagrinėjamu laikotarpiu. Didžiausią dalį jos sudarė 5,76 proc. 2012 metų biudžeto pajamų, o mažiausiai 1,96 proc. 2013 metų biudžeto pajamų. Mažiausiai sudarė ilgalaikio materialiojo turto realizavimo pajamos, kurios didžiausios buvo 2013 metais ir sudarė tik 0,1 proc. viso biudžeto pajamų, o mažiausiai vos 0,015 proc. 2014 metų visų biudžeto pajamų.

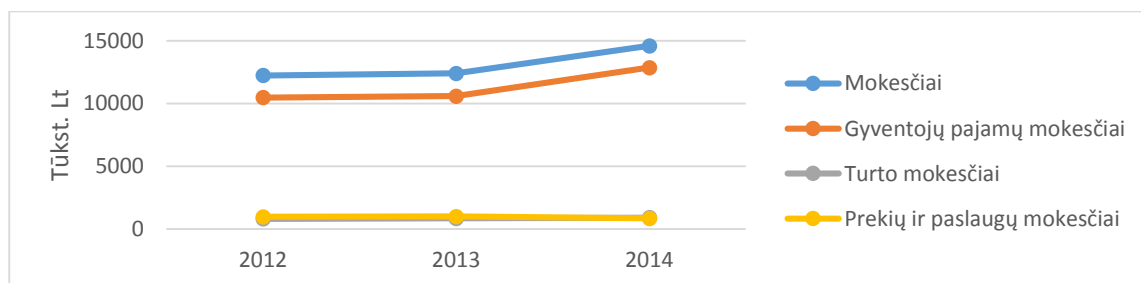
Apibendrinant galima daryti išvadą, kad Kazlų Rūdos savivaldybės didžiausias pajamas sudaro gaunamos dotacijos. Tai rodo, kad savivaldybė nėra labai savarankiška, kadangi mokestinių ir nemokestinių pajamų dalis struktūroje ženkliai mažesnė, todėl savivaldybė negali laisvai disponuoti gaunamomis pajamomis. Mokestinių pajamų tarifai yra ribojami įstatymų, todėl savivaldybės pajamos

priklauso nuo valstybės priimamų sprendimų. Nemokestinės pajamos sudaro mažiausią dalį savivaldybės biudžeto pajamų, o to nepakanka, kad savivaldybė galėtų savarankiškai atlikti funkcijas.

Lyginant 2012 – 2014 m. gaunamos dotacijos sumažėjo, o pajamos gaunamos iš mokesčių išaugo, todėl galima daryti išvadą, kad savivaldybė tampa savarankiškesnė. Dėl vykdomų projektų, išaugo Kazlų Rūdos savivaldybės finansinių įsipareigojimų prisiėmimo pajamos, tai rodo, kad savivaldybė sugeba pritraukti Europos Sąjungos lėšas.

1.2.1. Mokesčių pajamos

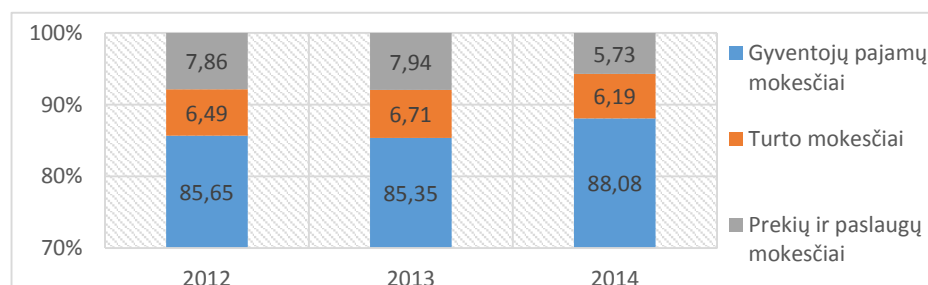
Detalizuojant gaunamus mokesčius, galima teigti, kad gyventojų pajamų mokestis yra pagrindinis rodiklis, kuris lemia savivaldybės gaunamų mokestinių pajamų dydį. Kazlų Rūdos savivaldybės mokestinių pajamų kitimas pateiktas 10 paveiksle.

10 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto mokestinių pajamų kitimas 2012 – 2014 metais, tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Lyginant atskiras iš mokesčių gautas pajamas su iš viso gautais mokesčiais, matoma, kad didžiausią įtaką mokesčių kitimui turi surenkami gyventojų pajamų mokesčiai, nes jie sudaro didžiausią dalį visų gaunamų mokesčių.

Analizuojant pajamas, gautas iš mokesčių, didžiausią jų dalį sudaro gautas gyventojų pajamų mokestis. Didžiausią dalį šios pajamos sudaro 88,08 proc. 2014 m. visų mokesčių pajamų, o mažiausiai 85,35 proc. gautų 2013 metais. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš mokesčių struktūra pateikiama 11 paveiksle ir 4 priede.

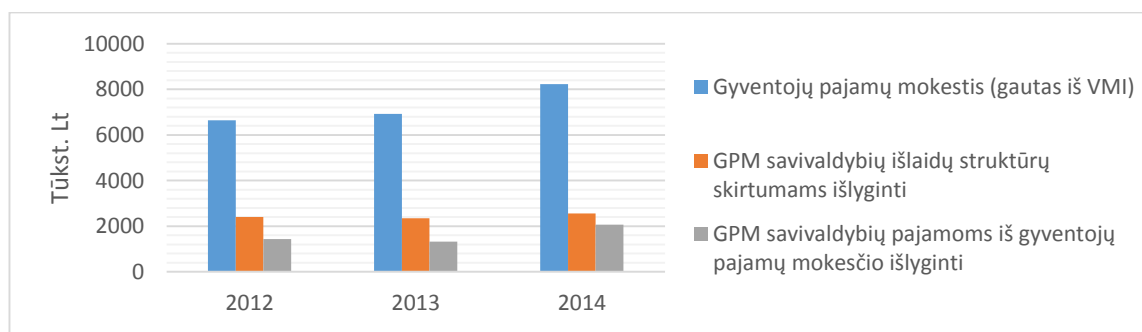
11 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės pajamos iš mokesčių struktūra 2012 – 2014 m., proc. (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Atlikta vertikali analizė parodė, kad turto ir prekių bei paslaugų mokesčiai kito netolygiai. 2012 ir 2013 m. prekių ir paslaugų mokesčiai sudarė didesnę dalį nei turto mokesčiai, tačiau 2014 metais šie mokesčiai pasikeitė bendroje struktūroje.

Lyginant 2012 – 2014 metus didžiausi turto mokesčiai buvo 2013 metais ir sudarė 6,71 proc. visų gaunamų mokestinių pajamų, o mažiausi buvo 2014 m. ir sudarė 6,19 proc. Prekių ir paslaugų mokesčiai buvo didžiausi 2012 metais ir sudarė 7,86 procentus, o mažiausiai 2014 m. kur sudarė tik 5,73 proc. visų gaunamų mokestinių pajamų.

Horizontali analizė, kuri yra pateikiama 3 priede, parodė, kad pajamos, gaunamos iš mokesčių lyginant 2012 – 2014 metus, padidėjo 2368,3 tūkst. Lt arba 19,36 proc. Pajamos gautos iš GPM padidėjo 2383,1 tūkst. Lt arba 22,74 proc. Tam įtakos turėjo GPM paskirstymo didinimas. 2013 m. savivaldybėms tenkanti GPM dalis sudarė 57,34 proc., o 2014 m. 67,78 proc. Didesnė dalis paskirstoma GPM rodo, kad didėja savivaldybių pajamos. 2012 m. Kazlų Rūdos savivaldybė suteikė lengvatas gyventojams įsigyjantiems verslo liudijimą, dėl šios priežasties savivaldybė gavo 23,5 tūkst. Lt mažiau pajamų į biudžetą. Turto mokesčiai nuo 2012 m. iki 2014 metų padidėjo 110,1 tūkst. Lt arba 13,87 proc. Kalbant apie mokesčius iš prekių ir paslaugų šios pajamos 2012 m. sumažėjo nuo 961,2 tūkst. Lt iki 836,3 tūkst. litų 2014 metais.

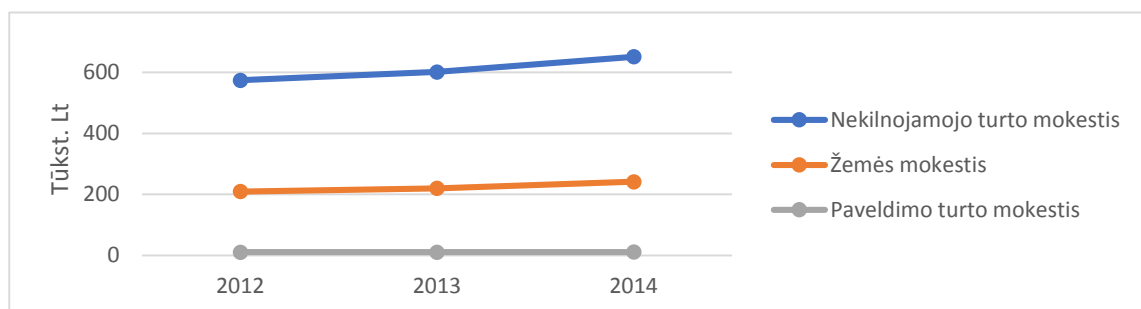
Detalizuojant gyventojų pajamų mokestį didžiausios pajamos visu analizuojamu laikotarpiu buvo gyventojų pajamų mokestis gautas iš Valstybinės mokesčių inspekcijos. Lyginant 2012 – 2014 metus šios gaunamos pajamos padidėjo 1598,1 tūkst. Lt arba 24,09 proc. Pajamos gautos iš GPM pateiktos 12 paveiksle.

12 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš GPM 2012 – 2014 metais, tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Atlikta horizontali analizė, kuri pateikta 3 priede, parodė, kad visos pajamos gautos iš gyventojų pajamų mokesčių yra didėjančios. Lyginant 2012 – 2014 metus gautas gyventojų pajamų mokestis savivaldybių išlaidų struktūrų skirtumams išlyginti padidėjo 147 tūkst. Lt arba 6,1 proc., o GPM savivaldybių pajamoms iš gyventojų pajamų mokesčio išlyginti nuo 2012 iki 2014 metų padidėjo 638 tūkst. litų arba 44,43 procentais.

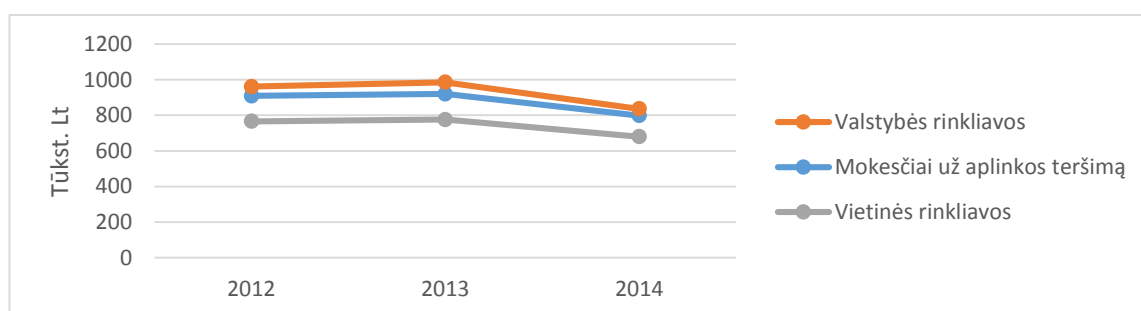
Kalbant apie turto mokesčių pajamas, jos taip pat visu analizuojamu laikotarpiu didėjo ir lyginant 2012 – 2014 metus, šios pajamos nuo 793,7 tūkst. Lt išaugo iki 903,8 tūkst. litų. Analizuojami turto mokesčiai pateikiami 13 paveiksle.

13 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš turto mokesčių 2012 – 2014 m., tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Visu nagrinėjamu laikotarpiu didžiausią dalį turto mokesčių sudarė nekilnojamojo turto mokestis. Šios pajamos nuo 2012 iki 2014 metų išaugo 77,3 tūkst. Lt arba 13,46 procento. Tam įtakos turėjo tai jog, 2012 – 2013 m. taikomas nekilnojamojo turto mokestis sudarė 0,3 – 0,7 proc. priklausomai nuo turto vertės, o 2014 m šis tarifas sudarė 0,3 – 2 proc. priklausomai nuo turto vertės. Visu nagrinėjamu laikotarpiu mažiausiai buvo gauta iš paveldimo turto mokesčių. Žemės mokesčio pajamos padidėjo 0,4 tūkst. Lt arba 0,07 procento. Atlikus analizę galima teigti, kad visos pajamos gaunamos iš turto mokesčių yra didėjančios. 2012 m dėl suteiktų lengvatų žemės mokesčiui ir nekilnojamojo turto mokesčiui savivaldybė negavo 40,4 tūkst. Lt.

Atlikus prekių ir paslaugų mokesčių horizontalę analizę, kuris atsispindi 14 paveiksle ir 3 priede, pastebima, kad 2014 metais šios gaunamos biudžeto pajamos buvo mažėjančios. Nuo 2012 iki 2014 metų šios pajamos sumažėjo 124,9 tūkst. Lt arba 12,99 proc. Daugiausia šios pajamos sudarė 985,3 tūkst. Lt, kurios buvo gautos 2013 metų pajamų biudžete.

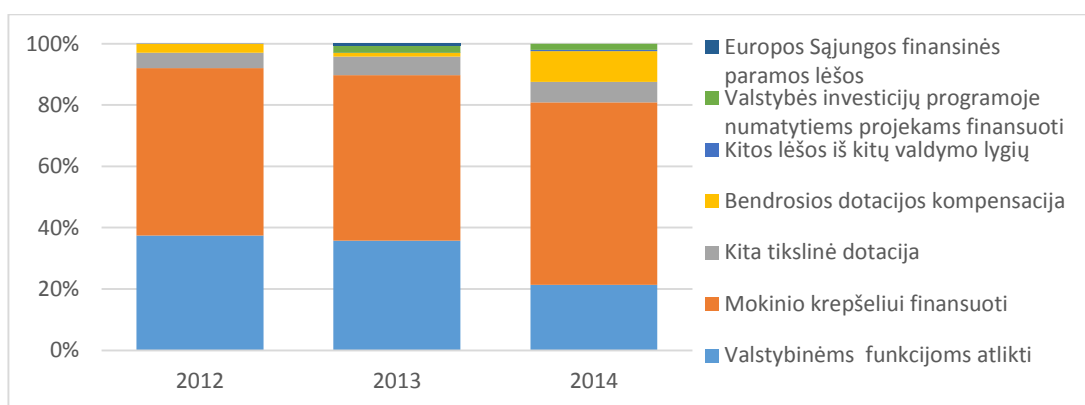
14 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš prekių ir paslaugų 2012 – 2014 m. (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Lyginant 2012 – 2014 metus mokesčiai už aplinkos teršimą sumažėjo nuo 142,5 tūkst. Lt iki 118,4 tūkst. Lt, valstybinės rinkliavos sumažėjo 14 tūkst. Lt arba 26,82 proc., vietinės rinkliavos 2014 m. buvo mažesnės 86,8 tūkst. Lt nei 2012 m.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad mokesčių pajamų dydis priklauso nuo gyventojų pajamų mokesčio augimo. Analizuojamu laikotarpiu, šios pajamos didėjo, kadangi buvo didinama savivaldybėms tenkanti GPM dalis. Prekių ir paslaugų mokesčių pajamos sumažėjo, tačiau išaugo pajamos iš turto mokesčių.

1.2.2. Dotacijos

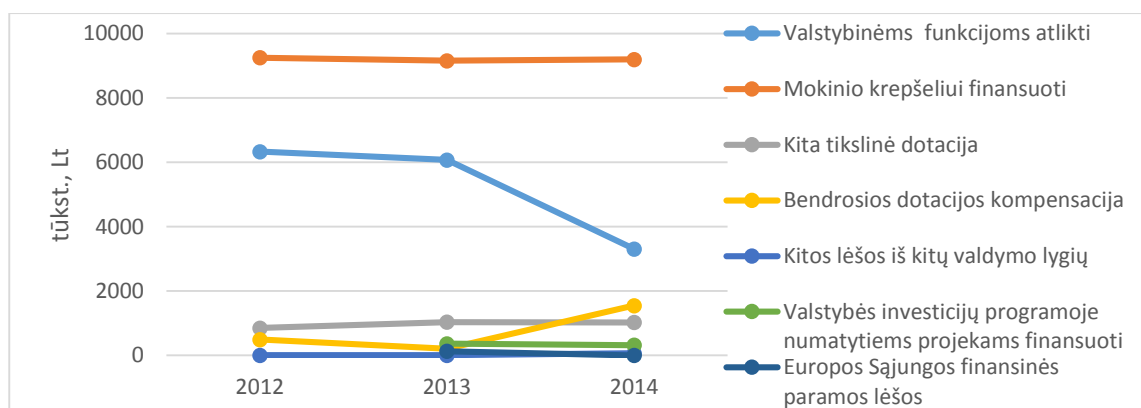
Atlikta Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų analizė parodė, kad struktūroje dominuoja specialios tikslinės dotacijos. Dotacijų struktūra Kazlų Rūdos miesto savivaldybės biudžete pateikta 15 paveiksle ir 4 priede.

15 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš dotacijų 2012 – 2014 metais, proc. (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Visu analizuojamu laikotarpiu didžiausią dalį užima dotacijos, skirtos mokinio krepšeliui finansuoti. 2014 metais šios dotacijos sudarė daugiau nei 59 proc. visoje struktūroje, taip pat didelę dalį sudaro dotacijos, skirtos valstybinėms funkcijoms atlikti, tačiau kad kiekvienais metais ši dalis struktūroje mažėja. 2013 metais Kazlų Rūdos savivaldybė taip pat gavo Europos Sąjungos finansinės paramos lėšas, kurios bendroje struktūroje sudarė 0,76 proc. visų dotacijų.

Horizontali analizė, kuri atsispindi 16 paveiksle ir 3 priede, parodė, kad gaunamos dotacijų pajamos turėjo tendenciją augti, išskyrus 2014 metus, kai sumažėjo 1508,6 tūkst. Lt, lyginant su 2013 m., o lyginant 2012 – 2014 metus, šios biudžeto pajamos sumažėjo 1465 tūkst. Lt.

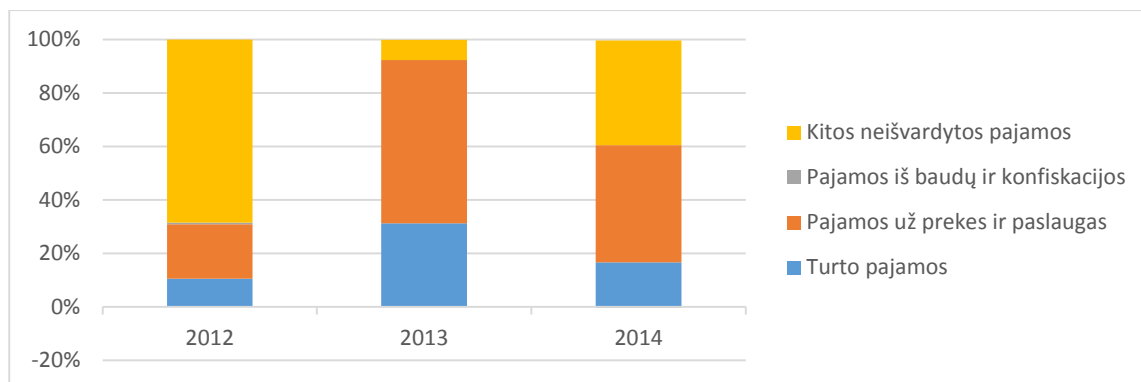
16 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos iš dotacijų 2012 – 2014 m., tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Atlikus horizontalę analizę pastebima, kad dotacijos nuo 2012 iki 2014 metų sumažėjo 1465 tūkst. Lt arba 8,65 proc. Labiausiai sumažėjo skiriamos dotacijos valstybinėms (valstybės perduotos savivaldybėms) funkcijoms atlikti, kurios nuo 16940,7 tūkst. Lt sumažėjo iki 15475,7 Lt arba 47,76 proc. per visą analizuojamą laikotarpį. Padidėjimas matosi bendrosios dotacijos kompensacijai, kuri per nagrinėjamą laikotarpį išaugo 1055 tūkst. Lt arba 213,13 proc., taip pat ryškus pasikeitimas matomas kitose lėšose iš kitų valdymo lygių, kurios padidėjo nuo 5 tūkst. Lt iki 65 tūkst. Lt arba 1200 proc. Dotacijos, skirtos mokinio krepšeliui finansuoti taip pat kasmet mažėjo ir nuo 9254,3 tūkst. Lt sumažėjo iki 9202,7 tūkst. litų, tam įtakos galėjo turėti tai, jog savivaldybėje mažėjo mokinių skaičius. Bendrosios dotacijos kompensacija nuo 2012 m. iki 2014 metų padidėjo 1055 tūkst. Lt arba 213,13 proc. Kitos tikslinės dotacijos taip pat padidėjo 178,2 tūkst. Lt arba 20,93 procentais. Valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti (VIP) skirtos dotacijos lyginant 2013 – 2014 m sumažėjo 46 tūkst. Lt arba 12,6 proc. VIP lėšos Kazlų Rūdos savivaldybei buvo skiriamos mokyklų rekonstrukcijai.

Apibendrinus, galima daryti išvadą, kad visu analizuojamu laikotarpiu daugiausia dotacijų buvo skiriama mokinio krepšeliui ir valstybinėms funkcijoms atlikti. Analizuojamu laikotarpiu dotacijos sumažėjo, o tai rodo, kad savivaldybei tenka mažiau pajamų iš valstybės biudžeto, dėl šios priežasties ji tampa savarankiškesnė.

1.2.3. Kitos pajamos

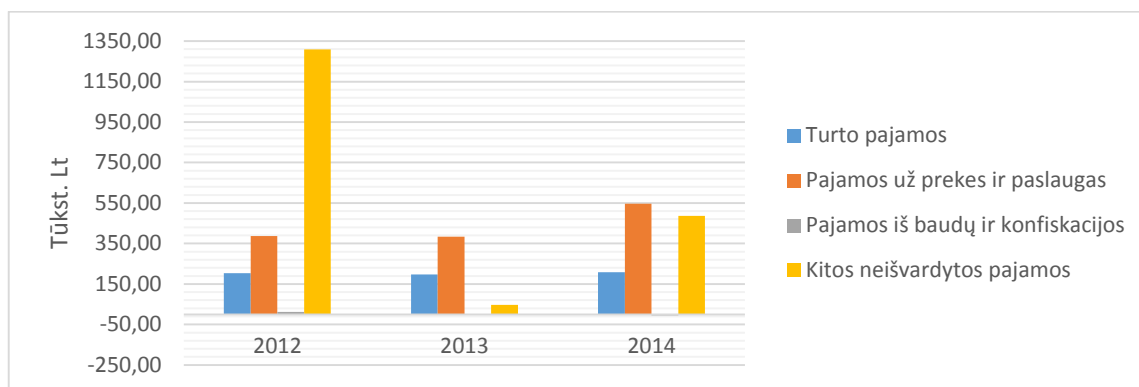
Kitos pajamos, kurių struktūra pavaizduota 17 paveiksle ir 4 priede, kuriame matoma, kad pajamų sudedamosios dalys kasmet kinta. Visu nagrinėjamu laikotarpiu mažiausią dalį sudarė pajamos iš baudų ir konfiskacijos.

17 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto kitos pajamos 2012 – 2014 metais, proc. (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

2012 metais daugiausia pajamų gauta iš kitų neišvardintų pajamų bendroje struktūroje šios pajamos sudarė 68,49 proc. Pajamos gautos už prekes ir paslaugas 2013 m sudarė 61,19 proc., o 2014 m. 44,19 proc. Baudos ir konfiskacijos 2013 ir 2014 metais savivaldybei buvo nesumokėtos.

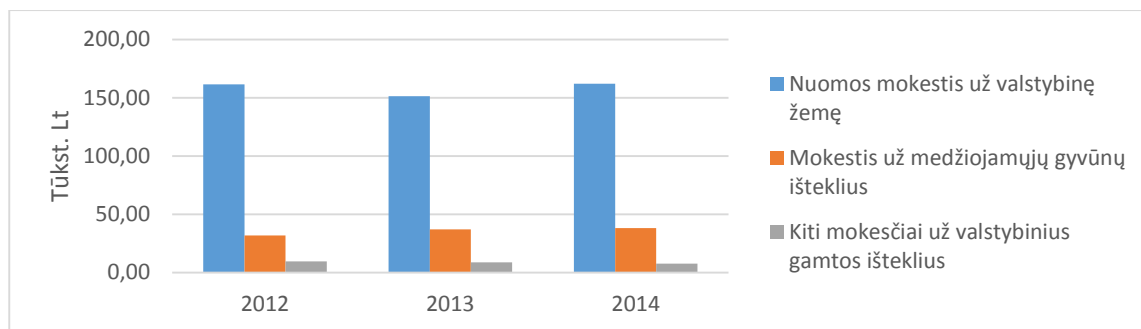
Atlikta horizontali analizė, kuri atspindi 18 paveiksle ir 3 priede parodė, kad, turto pajamos 2013 m sumažėjo lyginant su 2012 m., tačiau 2014 m šios pajamos išaugo padidėjo, o lyginant 2012 – 2014 m augimas sudarė 4,8 tūkst. Lt arba 2,37 proc.

18 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto kitos pajamos 2012 – 2014 metais, tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Pajamos už prekes ir paslaugas nuo 387,2 tūkst. Lt išaugo iki 545,9 tūkst. Lt arba 40,99 proc. Ženkliai kito pajamos iš baudų ir konfiskacijos, kurių 2013 ir 2014 metais savivaldybė negavo, taip pat matomas pokytis ir kitose neišvardintose pajamose, kurios 2012 – 2014 metus sumažėjo 822,6 tūkst. Lt arba 62,84 procentais.

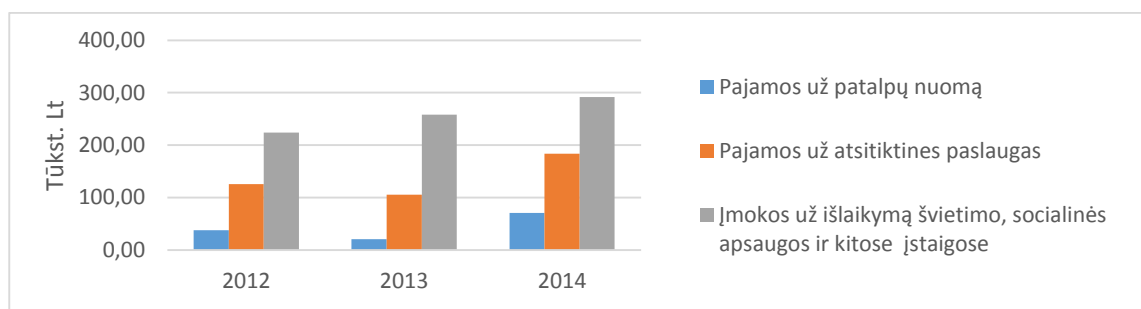
Detalizuojant turto pajamas, kurios pavaizduotas 19 paveiksle, didžiausia dalis šių pajamų visu nagrinėjamu laikotarpiu yra gaunamos iš nuomos mokesčio už valstybinę žemę. Lyginant 2012 – 2014 metus šios pajamos padidėjo 0,4 tūkst. Lt arba 0,25 proc.

19 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto turto pajamos 2012 – 2014 metais, tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Visu nagrinėjamu laikotarpiu matomas mokesčio už valstybinius išteklis mažėjimas. Nuo 2012 iki 2014 metų šios pajamos sumažėjo 1,9 tūkst. Lt arba 19,79 proc., tačiau mokestis už medžiojamųjų gyvūnų išteklis kasmet vis didėjo ir nuo 31,7 tūkst. Lt išaugo iki 38 tūkst. Lt arba 19,87 proc.

Atlikta kitų pajamų už prekes ir paslaugas analizė, kuri pavaizduota 20 paveiksle, parodė, kad įmokos už išlaikymą švietimo, socialinės apsaugos ir kitose įstaigose išlaikė augimo tendenciją ir nuo 224 tūkst. Lt padidėjo iki 291,6 tūkst. Lt arba 30,18 procento.

20 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos už prekes ir paslaugas 2012 – 2014 metais, tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

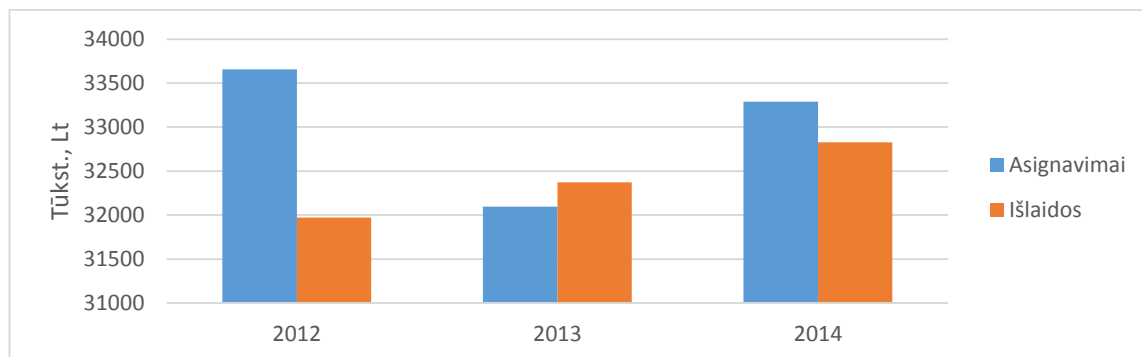
Kitos analizuojamos pajamos 2013 metais sumažėjo, tačiau lyginant 2012 – 2014 metus pajamos už patalpų nuomą padidėjo 32,9 tūkst. Lt arba 87,73 proc., o pajamos už atsitiktines paslaugas išaugo 58,2 tūkst. Lt arba 46,3 procento.

Kazlų Rūdos miesto savivaldybės gaunamos biudžeto kitos pajamos kito labai nevienodai. 2012 m. daugiausia buvo gauta iš kitų neįvardintų pajamų, tačiau 2013 ir 2014 metais didžiausią dalį sudarė pajamos už prekes ir paslaugas. Buvo planuojama, kad pajamos gautos iš baudų ir konfiskacijos 2013 ir 2014 metais atitinkamai sudarys 1 tūkst. Lt ir 2 tūkst. Lt, tačiau savivaldybė šių pajamų negavo.

Apibendrinant galima teigti, jog savivaldybės kitos pajamos analizuojamu laikotarpiu kito netolygiai. 2012 m savivaldybė daugiausia pajamų gavo iš kitų neišvardintų pajamų, tačiau 2013 ir 2014 m didžiausią kitų pajamų dalį sudarė pajamos už prekes ir paslaugas.

1.3. Kazlų Rūdos savivaldybės asignavimų analizė

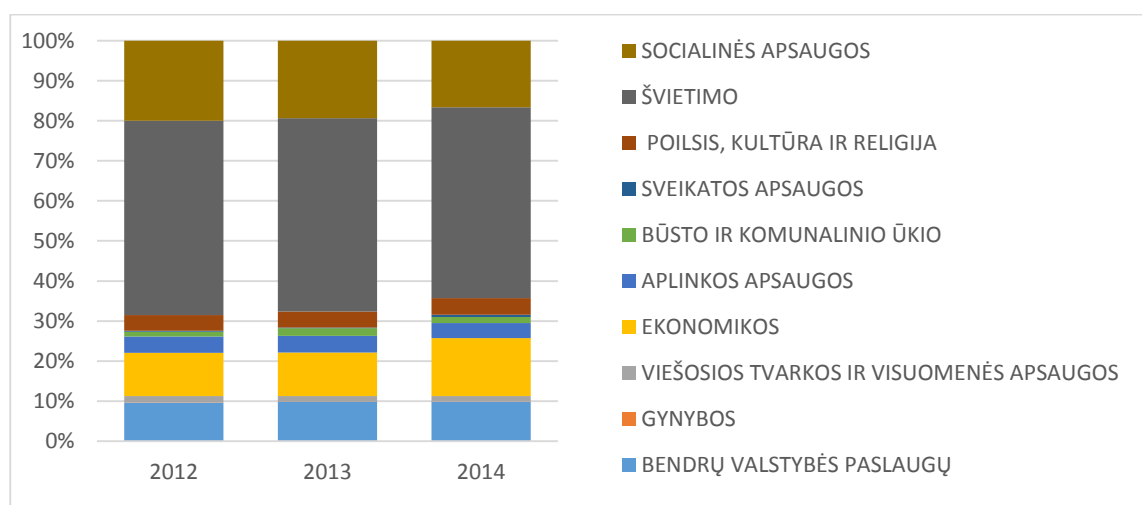
Analizuojant Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto išlaidas, asignavimai buvo palyginami su faktiškai patirtomis išlaidomis, kurios yra pateikiamos 21 paveiksle ir 2 priede.

21 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto išlaidų kitimas 2012 – 2014 metais, tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Analizė parodė, kad 2012 ir 2014 m. skiriami asignavimai, buvo didesni, nei faktiškai patirtos išlaidos, tačiau 2013 m. planas buvo įvykdytas. 2012 metais savivaldybės faktiškos išlaidos buvo mažesnės 1685,9 tūkst. Lt arba 5,01 proc. nei planuota. Išlaidų planas buvo įvykdytas 95 proc. 2014 metais asignavimai buvo didžiausi per visą nagrinėjamą laikotarpį, tačiau faktiškai patirtos išlaidos buvo mažesnės 1151,9 tūkst. Lt arba 3,39 proc. nei planuotos išlaidos. Lyginant asignavimus su faktiškai patirtomis išlaidomis, planas yra įvykdytas 98,6 proc.

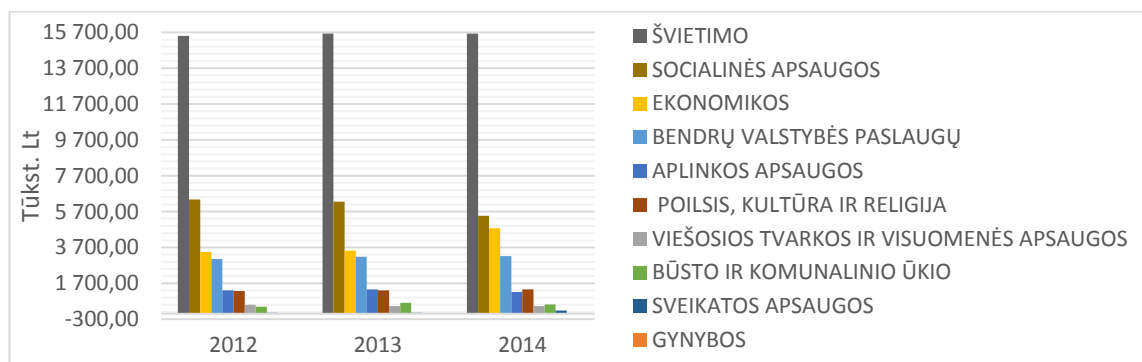
Kazlų Rūdos savivaldybė vykdo 10 funkcijų, kurios yra pateikiamos 22 paveiksle. Kazlų Rūdos savivaldybė visu analizuojamu laikotarpiu didžiausią išlaidų dalį skyrė švietimo funkcijai, taip pat nemaža dalis tenka ir socialinės apsaugai ir ekonomikai.

22 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto išlaidos pagal funkcijas 2012 – 2014 m., proc. (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Atlikta analizė, kuri pateikiama 5 priede, parodė, kad švietimui tenkančios išlaidos sudaro didžiausią dalį, 2012 metais jos sudarė 48,54 proc., 2013 m struktūroje šios išlaidos sumažėjo ir sudarė 48,30 proc., o 2014 metais švietimui teko dar mažiau ir bendroje struktūroje šios išlaidos sudarė 47,61 proc. Socialinei apsaugai tenkančios išlaidos taip pat mažėjo 2012 metais jos sudarė 19,94 proc., o 2014 m tik 16,64 proc. Ekonomikos skatinimui 2012 m teko 10,82 proc. visų biudžeto išlaidų, o 2014 m jos išaugo ir sudarė 14,52 proc. Bendrų valstybės paslaugų dalis struktūroje visu analizuojamu laikotarpiu išliko panaši ir sudarė daugiau nei 9,5 proc. Viešoji tvarka ir visuomenės apsauga 2012 m sudarė 1,59 proc., o 2014 m – 1,33 proc. bendroje struktūroje. Aplinkos apsauga sumažėjo nuo 4,06 iki 3,71 bendroje struktūroje, būsto ir komunalinio ūkio funkcija nuo 1,25 išaugo iki 1,57 proc. bendroje struktūroje. Sveikatos apsauga 2012 m sudarė 0,16 proc., o 2014 m padidėjo iki 0,57 proc. Poilsis, kultūra ir religija 2012 m sudarė 3,99 proc., o 2014 m padidėjo iki 4,15 proc. Mažiausiai visu nagrinėjamu laikotarpiu sudarė gynybai tenkančios išlaidos, kurios 2012 metais bendroje struktūroje sudarė 0,08 proc., o 2014 m padidėjo iki 0,11 proc.

Lyginant 2012 – 2014 metus daugiausia išlaidų savivaldybė patyrė dėl ekonomikos skatinimo, tačiau sumažėjo socialinei apsaugai skiriamos lėšos, kurios visu nagrinėjamu laikotarpiu vis mažėjo. Biudžeto išlaidos pagal funkcijas pateiktos 23 paveiksle ir 6 priede

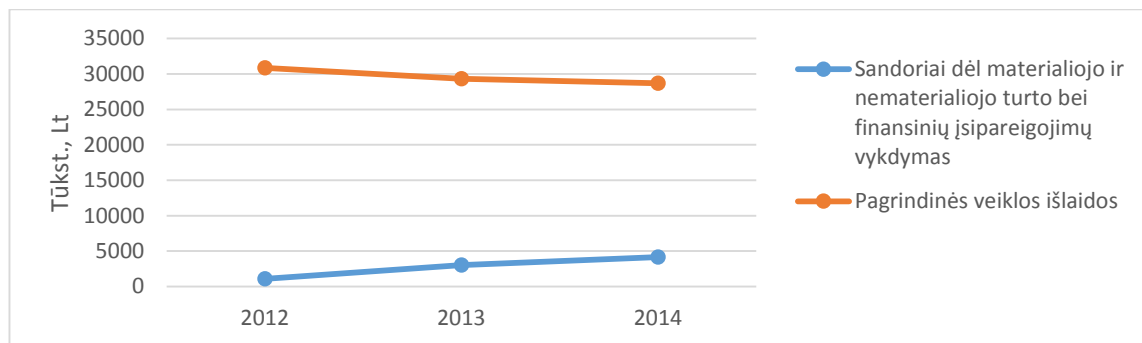

23 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto išlaidos pagal funkcijas 2012 – 2014 metais tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Nuo 2012 iki 2014 m biudžeto išlaidos išaugo. Išlaidos ekonomikos funkcijai atlikti padidėjo 1311,80 tūkst. Lt arba 37,96 proc. Bendrųjų valstybės paslaugų funkcijai skiriamos išlaidos padidėjo nuo 3052,8 tūkst. Lt iki 3215,6 tūkst. Lt arba 5,3 proc. Socialinei apsaugai tenkančios išlaidos sumažėjo nuo 6371,60 tūkst. Lt iki 5461,20 tūkst. Lt arba 14,28 proc., taip pat sumažėjo ir aplinkos apsaugai tenkančios išlaidos, kurios per visą nagrinėjamą laikotarpį sumažėjo 79,80 tūkst. Lt arba 6,14 proc. Švietimo funkcijai skiriamos lėšos išaugo nuo 15509,4 tūkst. Lt iki 15628,5 tūkst. Lt arba 0,7 proc. Viešosios tvarkos ir visuomenės apsaugos funkcijai skiriamos lėšos analizuojamu laikotarpiu sumažėjo 71,2 tūkst. Lt arba 14 proc. Gynybos funkcijai tenkančios išlaidos analizuojamu laikotarpiu išaugo nuo 26,9 tūkst. Lt iki 34,6 tūkst. Lt arba 28,6 proc. Būstui ir komunaliniam ūkiui skiriamos

išlaidos nuo 2012 iki 2014 m išaugo 113,7 tūkst. Lt arba 28, 4 proc. Didžiausias augimas nagrinėjamu laikotarpiu matomas sveikatos apsaugai tenkančioms išlaidoms, kurios nuo 52,6 tūkst. Lt išaugo iki 186,9 tūkst. Lt arba 255,3 proc. Poilsio, kultūros ir religijos išlaidos išaugo 88,5 tūkst. Lt arba 6,9 proc.

Detalizuojant Kazlų Rūdos savivaldybės išlaidų biudžetą, yra išskiriamos pagrindinės patiriamos išlaidos, susijusios su pagrindinės veiklos išlaidomis bei sandorių dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymu, kurie pateikiami 24 paveiksle ir 7 priede.

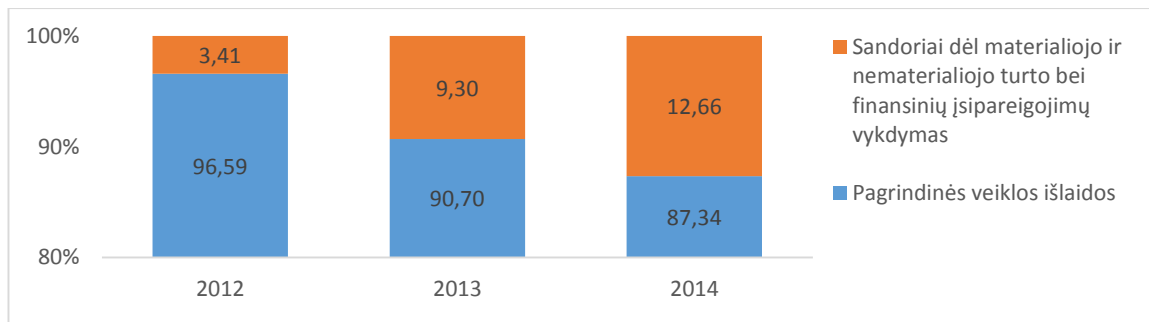

24 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės išlaidos pagal segmentus 2012 – 2014 metais tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Pagrindinės veiklos išlaidos nuo 2012 iki 2014 metų sumažėjo, tačiau išaugo sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymas. Atlikta horizontali analizė parodė, kad pagrindinės veiklos išlaidos sumažėjo 2188,3 tūkst. Lt arba 7,09 proc. Tam įtakos turėjo mažesnės išlaidos prekių ir paslaugų naudojimui, kurios, lyginant 2014 – 2012 m, sumažėjo 1353,8 tūkst. Lt arba 17,72 proc., taip pat sumažėjo socialinės išmokos, kurios 2014 m buvo mažesnės 1187 tūkst. Lt arba 21,27 proc. nei 2012 m.

Lyginant sandorių dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymą, nuo 2012 iki 2014 metų šios išlaidos išaugo 3064,8 tūkst. Lt arba 281,23 proc. Tam įtakos turėjo padidėjusios išlaidos ilgalaikio materialiojo turto kūrimui ir įsigijimui, kuris išaugo nuo 478,9 tūkst. Lt iki 3494,3 tūkst. Lt arba 629,65 proc. Tai rodo, kad savivaldybė įsigijo materialaus ir nematerialaus turto, bei akcijų, taip pat sumažino skolinius įsipareigojimus.

Pagrindinės veiklos išlaidos, kurios pateiktos 25 paveiksle ir 8 priede, visu nagrinėjamu laikotarpiu sudaro didžiausią dalį visų biudžetinių išlaidų. Didžiausią dalį 96,59 proc. jos sudarė 2012 metų biudžeto išlaidų, tačiau šios išlaidos turėjo tendenciją mažėti, dėl to 2014 m išlaidų biudžete jos sudarė 87,34 proc.

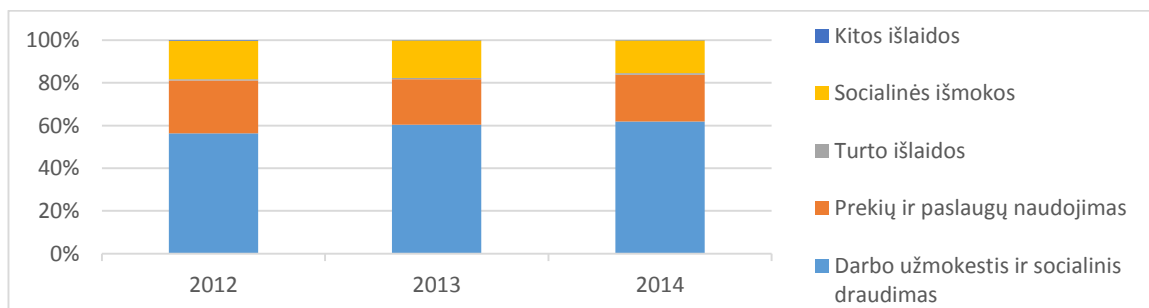
25 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės išlaidos pagal segmentus 2012 – 2014 metais tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų išlaidos visu nagrinėjamu laikotarpiu augo ir nuo 2012 iki 2014 m šios išlaidos padidėjo nuo 3,41 iki 12,66 proc.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad savivaldybės išlaidos pagal segmentus visu nagrinėjamu laikotarpiu kito. Pagrindinės veiklos išlaidos nuo 2012 iki 2014 metų sumažėjo, tačiau vis tiek sudarė didžiausią dalį struktūroje. Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansiniai įsipareigojimai analizuojamu laikotarpiu didėjo, tai rodo, kad savivaldybė vykdė investicijas bei mažino skolinius įsipareigojimus.

1.3.1. Pagrindinės veiklos išlaidos

Lyginant 2012 – 2014 metus, visu nagrinėjamu laikotarpiu didžiausią dalį pagrindinės veiklos išlaidų struktūroje sudarė su darbo užmokesčiu ir socialiniu draudimu susijusios išlaidos, o mažiausiais sudarė kitos išlaidos, kurios skirtos einamiems tikslams padengti. Pagrindinės veiklos išlaidos pateiktos 26 paveiksle ir 8 priede

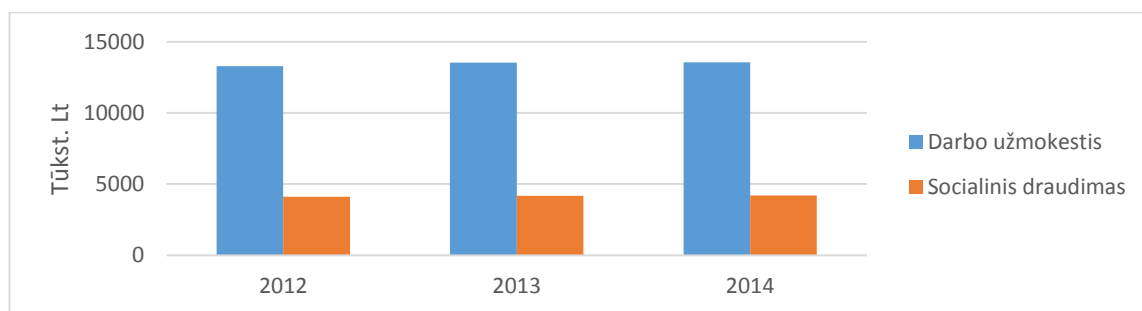

26 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės pagrindinės veiklos išlaidos 2012 – 2014 metais, proc. (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Su darbo užmokesčiu ir socialiniu draudimu susijusios išlaidos išaugo nuo 56,39 iki 61,93 procentų, tam įtakos turėjo Kazlų Rūdos savivaldybėje didėjantis darbo užmokestis. Didelę dalį išlaidų sudaro prekių ir paslaugų naudojimas, tačiau analizuojamu laikotarpiu šios išlaidos sumažėjo nuo 24,75 proc. iki 21,92 proc. Mažiausiai išlaidų bendroje struktūroje tenka kitoms išlaidoms, kurios nuo 2012 iki 2014 m taip pat mažėjo.

Palyginus 2014 – 2012 metus, galima teigti, kad su darbo užmokesčio ir socialiniu draudimu susijusios išlaidos išaugo 354,4 tūkst. Lt arba 2,03 proc., prekių ir paslaugų naudojimas sumažėjo 17,72 proc., tačiau išaugo turto mokesčiai, kurie nuo 162,6 tūkst. Lt padidėjo iki 182,9 tūkst. Lt arba 12,49 procento. Socialinės išmokos sumažėjo 1187 tūkst. Lt arba 21,27 proc., o kitos išlaidos nuo 76,5 tūkst. Lt sumažėjo iki 54,3 tūkst. Lt arba 29,01 proc.

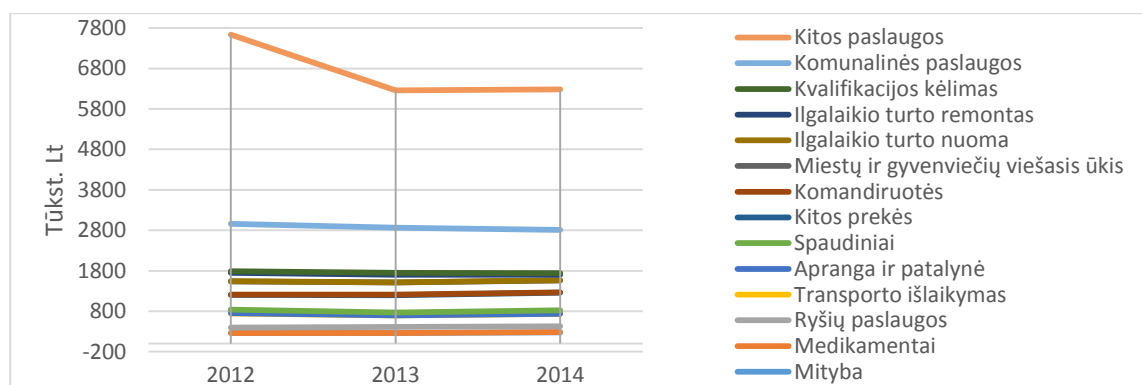
Detalizuojant išlaidas, susijusias su darbo užmokesčio ir socialiniu draudimu, kurios pateiktos 27 paveiksle matoma didėjimo tendencija.

27 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės DU ir socialinio draudimo išlaidos 2012 – 2014 m., tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Horizontali analizė (7 priedas) parodė, kad darbo užmokestis nuo 13294,6 tūkst. Lt padidėjo iki 13568,7 tūkst. Lt arba 2,06 proc., lyginant 2012 – 2014 m socialinio draudimo išmokos padidėjo 80,3 tūkst. Lt arba 1,95 proc. per analizuojamą laikotarpį.

Išlaidos susijusios su prekių ir paslaugų naudojimu, pateiktos 28 paveiksle, visu nagrinėjamu laikotarpiu kito. Didžiausią dalį šių išlaidų sudaro kitos paslaugos, taip pat komunalinės paslaugos, o mažiausiai išlaidų tenka medikamentams ir ilgalaikio turto nuomai.

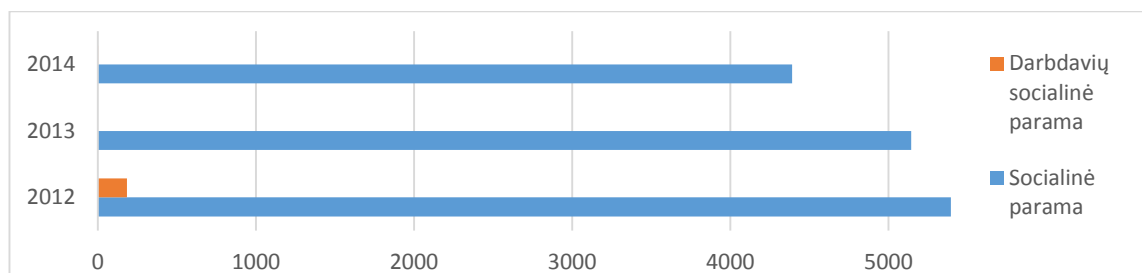

28 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės prekių ir paslaugų išlaidos 2012 – 2014 m., tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Atlikus analizę galima teigti, kad visos su prekių ir paslaugų naudojimo išlaidos mažėjo. Ryškiausias pokytis kitoms paslaugoms skiriamos išlaidos, kurios sumažėjo 1206,7 tūkst. Lt arba 25,77 proc. didžiausias išlaidų pokytis kitose prekėse, kurios padidėjo 72,2 tūkst. Lt arba 19,89 proc.

Turto išlaidos nuo 162 tūkst. Lt išaugo iki 182,9 tūkst. Lt arba 12,49 proc. šios išlaidos buvo skirtos rezidentams, kitiems nei valdžios sektorius tik už tiesioginės skolos palūkanas apmokėti. Kitos neįvardijamos išlaidos savivaldybės biudžete 2012 m sudarė 83,6 tūkst. Lt, o 2014 m sumažėjo iki 65,4 tūkst. Lt arba 21,77 proc. šios išlaidos bendroje struktūroje kito nuo 0,53 iki 0,64 proc.

Socialinės išlaidos, skirtos apmokėti socialinei paramai ir darbdavių socialinei paramai, per nagrinėjamą laikotarpį sumažėjo. Jų pokytis pateiktas 29 paveiksle ir 7 priede.

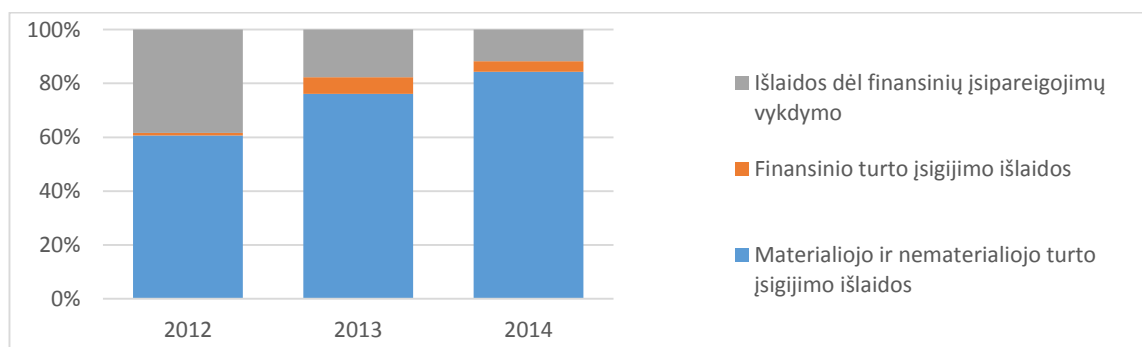

29 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės socialinių išmokų išlaidos 2012 – 2014 m., tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Socialinė parama sudarė didžiausią dalį socialinių išmokų, tačiau šios išmokos buvo mažėjančios ir nuo 5579,5 tūkst. Lt sumažėjo iki 4392,5 tūkst. Lt. Detalizuojant, yra matoma, kad socialinė parama sumažėjo 21,27 proc. Darbdavių socialinė parama sumažėjo 186,7 tūkst. Lt arba 99,73 proc. 2013 m. Kazlų Rūdos savivaldybė šių išmokų neturėjo.

1.3.2. Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymas

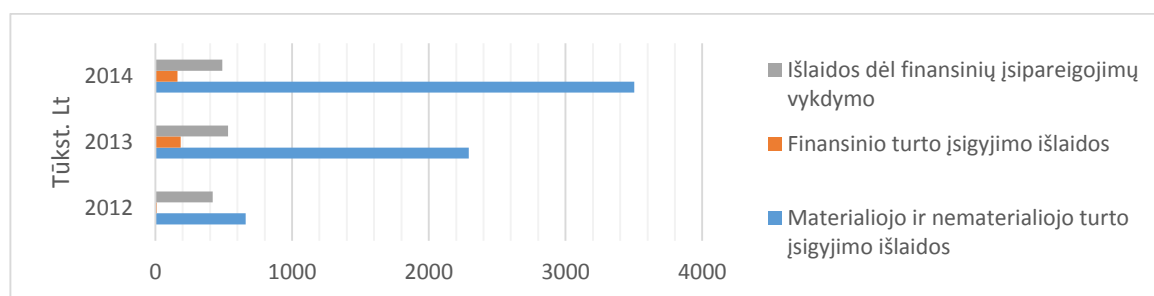
Analizuojant sandorius dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymo didžiausią dalį visu nagrinėjamu laikotarpiu sudaro materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos. Didžiausią dalį 84,29 proc. struktūroje šios išlaidos sudarė 2014 m, o mažiausiai 60,68 proc. 2012 metais. Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymas pateiktas 30 paveiksle ir 9 priede.

30 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymo išlaidos 2012 – 2014 m., proc. (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Mažiausiai visu nagrinėjamu laikotarpiu sudarė finansinio turto įsigijimo išlaidos. Daugiausia jo buvo įsigyta 2013 m ir bendroje struktūroje sudarė 6,15 proc. Labai kito išlaidos dėl finansinių įsipareigojimų vykdymo. Šios išlaidos 2012 m sudarė 38,4 proc., o 2014 metais tik 11,8 proc. visų išlaidų.

Horizontali analizė, kuri atsispindi 31 paveiksle ir 7 priede, parodė, kad nuo 2012 iki 2014 m labiausiai pakito materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos, kurios per nagrinėjamą laikotarpį išaugo 2840,7 tūkst. Lt arba 429,56 proc. Ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo išlaidos išaugo 3015,4 tūkst. Lt arba 629,65 proc., o nematerialiojo turto kūrimas nagrinėjamu laikotarpiu sumažėjo nuo 182,4 tūkst. Lt iki 7,7 tūkst. Lt arba 95,78 proc.

31 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymo išlaidos 2012 – 2014 m., tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

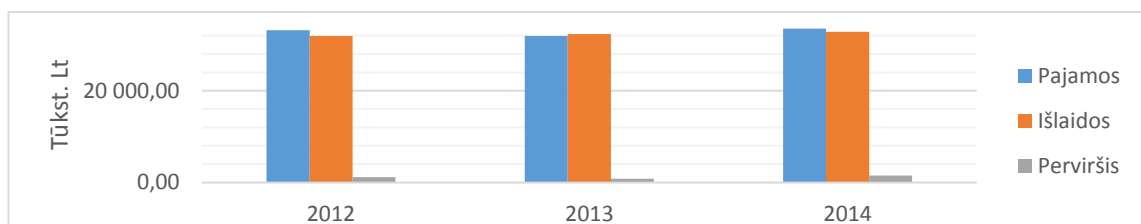
Finansinio turto įsigijimo išlaidos ženkliai kito ir nuo 10 tūkst. Lt išaugo iki 162,5 tūkst. Lt arba 1525 proc. Tai rodo, kad savivaldybė per nagrinėjamą laikotarpį įsigijo akcijų ir kito nuosavo kapitalo. Išlaidos dėl finansinių įsipareigojimų nagrinėjamu laikotarpiu išaugo 71,6 tūkst. Lt arba 17,11 proc., o tai reiškia, kad Kazlų Rūdos savivaldybė turėjo pasiėmusi ilgalaikių paskolų, dėl kurių turėjo mokėti palūkanas.

Apibendrinus, galima daryti išvadą, kad didžiausią dalį biudžeto išlaidų pagal funkcijas tenka švietimui, socialinei apsaugai ir ekonomikai. Detalizuojant išlaidų rūšis, pagal ekonominę klasifikaciją, didžiausią dalį sudarė išlaidos susijusios su darbo užmokesčiu ir socialiniu draudimu, tačiau visu analizuojamu laikotarpiu pagrindinės veiklos išlaidos sumažėjo, tačiau išaugo sandorių dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymo išlaidos.

Kazlų Rūdos savivaldybė 2012 ir 2013 m, dėl mokinių migracijos, turėjo kitoms savivaldybėms perduoti mokinių krepšelį, kuris nagrinėjamu laikotarpiu padidėjo nuo 21,8 iki 29,7 tūkst. Lt arba 36,24 proc.

1.4. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto balansavimas ir kreditorinis įsiskolinimas 2012 – 2014 metais

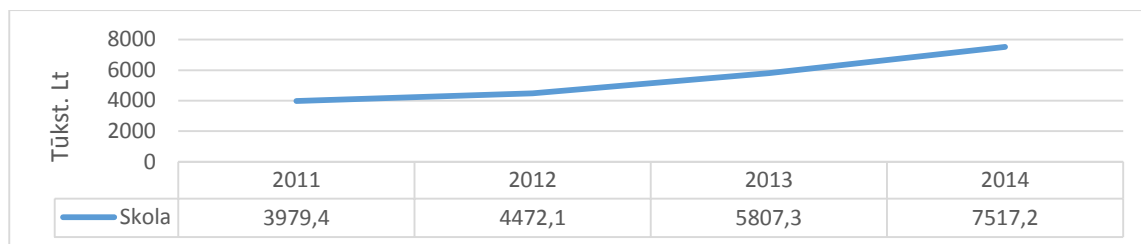
Analizuojant Kazlų Rūdos savivaldybės biudžetą, yra svarbu palyginti, kaip savivaldybė sugeba jį subalansuoti. Savivaldybė turi siekti, kad gaunamos pajamos ir išlaidos būtų vienodos, tačiau kaip savivaldybė sugeba tvarkyti savo biudžetą, pateikiama 32 paveiksle 10 priede. 2012 ir 2014 m. laikotarpiu biudžeto pajamos viršijo biudžeto sąnaudas, todėl deficito Kazlų Rūdos savivaldybė neturėjo.

32 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir išlaidų palyginimas 2012 – 2014 metais, tūkst. Lt (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

2013 m. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto išlaidos viršijo pajamas, todėl biudžetas turėjo būti deficitinis, tačiau, kaip buvo rašoma Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio aiškinamajame rašte nuo 2013 metų pasikeitė reikalavimai dėl savivaldybių biudžeto sudarymo, tvirtinimo ir paskirstymo. Buvo atskirtas einamųjų metų biudžetas ir praėjusių biudžetinių metų nepanaudotos biudžeto lėšos. 2012 metų nepanaudotos biudžetų lėšos turi būti panaudojamos 2013 m. sausio 1 d. esančiam įsiskolinimui padengti. Dėl šios priežasties savivaldybė gryojo deficito neturėjo, nes 2012 m. nepanaudotas likutis sudarė 1276,5 tūkst. Lt. 2013 m. deficitas sudarė 430,2 tūkst. Lt, tačiau panaudojus 2012 metų nepanaudotą likutį, grynasis perviršis išaugo iki 846,4 tūkst. Lt. Dėl biudžeto skaičiavimo politikos keitimo 2014 m. savivaldybės perviršis turėjo siekti 692,1 tūkst. Lt, tačiau pridėjus 2013 m. nepanaudotą likutį grynasis perviršis išaugo iki 1538,5 tūkst. Lt.

Biudžeto pajamų ir išlaidų tyrimas neatsiejama dalis nuo savivaldybės skolų klausimo, nes išlaidoms viršijus pajamas, savivaldybė norėdama padengti deficitą privalo skolintis. Savivaldybės skola pateikiama 33 paveiksle. Kaip parodė analizė, visu nagrinėjamu laikotarpiu Kazlų Rūdos miesto savivaldybės skola vis augo. Lyginant 2011 – 2014 metus savivaldybės skola padidėjo 3537,8 tūkst. Lt arba 88,9 proc.

33 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto skolos kitimas 2011 – 2014 m. (sudaryta pagal Kazlų Rūdos savivaldybės duomenis)

Kazlų Rūdos savivaldybės skola kasmet vis didėja. 2012 m. skola sudarė 4472,1 tūkst. Lt dėl priimtų skolinių įsipareigojimų projektams, finansuojamiems iš Europos Sąjungos finansinės paramos, vykdyti. 2013 m. skola išaugo iki 5807,3 tūkst. Lt dėl priimtų skolinių įsipareigojimų savivaldybės vykdomiems investiciniams projektams. Kaip rašoma Aiškinamajame rašte, savivaldybė skolinosi vadovaudamasi LR 2013 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžeto finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu nustatytais savivaldybių skolinimosi limitais. 2014 metais Kazlų Rūdos savivaldybės skola dar labiau padidėjo ir siekė 7517,2 tūkst. Lt, tačiau kaip pateikiama Aiškinamajame rašte, savivaldybė 2014 metais nustatytų skolinimosi limitų ribose ir taikydama Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas iš kredito įstaigų dar pasiskolino 2200 tūkst. Lt investicinių projektų finansavimui, tačiau gražino pagal kreditavimo sutartis 490,1 tūkst. litų.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad pakeitus biudžeto sudarymo metodiką, Kazlų Rūdos savivaldybės biudžetas tapo perviršinis, taip pat visu nagrinėjamu laikotarpiu augo savivaldybės skolos. Skoliniai įsipareigojimai didėjo dėl to, jog Kazlų Rūdos savivaldybė vykdė projektus, finansuojamus iš Europos Sąjungos lėšų.

Atlikus Kazlų Rūdos savivaldybės 2012 – 2014 metų biudžeto analizę, galima daryti tokias išvadas:

- 1) Kazlų Rūdos savivaldybės biudžetą veikia įvairūs ekonominiai rodikliai: gyventojų skaičiaus pokytis, nedarbas, infliacija, BVP pokytis, materialinės investicijos, tiesioginės užsienio investicijos, darbo užmokesčio augimas*
- 2) Kazlų Rūdos savivaldybėje nuo 2004 iki 2014 metų išaugo tiesioginės užsienio investicijos. Tam įtakos turėjo Švedijos įmonės „Ikea“ vykdomos investicijos, taip pat savivaldybės vykdomos investicijos į sklypus su infrastruktūra. Šios investicijos yra labai svarbios savivaldybei, kadangi kuriamos darbo vietos ir pritraukiami nauji investuotojai. Savivaldybėje taip pat padidėjo investicijos į materialines investicijas. 2013 metais vienam gyventojui teko 4518 Lt ir tai buvo didesnis už kitų savivaldybių vidurkį, kuris sudarė 4104 litus, tai rodo, kad savivaldybė kuria konkurencingą regioną. Darbo užmokestis Kazlų Rūdos savivaldybėje yra vienas tarp didžiausių regione, tačiau šioje savivaldybėje taip pat yra didelė bedarbystės*

problema. Nuo 2004 m bedarbių skaičius išaugo dvigubai ir tai neigiamai atsiliepia savivaldybės ekonomikai.

- 3) Atlikta biudžeto pajamų analizė 2012 – 2014 metais parodė, kad tik 2014 m buvo įvykdytas planas ir sudarė 100,7 proc. Didžiausią dalį savivaldybės pajamų biudžete sudarė dotacijos. Daugiausia dotacijų buvo gauta mokinio krepšeliui finansuoti ir valstybinėms funkcijoms atlikti, tačiau lyginant 2012 – 2014 metus gaunamos dotacijos sumažėjo ir išaugo surenkami mokesčiai. Iš surenkamų mokesčių daugiausia buvo gauta iš gyventojų pajamų mokesčių. Tam įtakos turėjo savivaldybei tenkanti GPM dalis, kuri 2014 metais sudarė 67,78 proc. taip pat galėjo turėti įtakos ir augantis darbo užmokestis
- 4) Lyginant asignavimus su faktiškai patirtomis išlaidomis planas buvo įvykdytas tik 2013 m. Visu nagrinėjamu laikotarpiu didžiausią biudžeto išlaidų dalį sudarė išlaidos, švietimo funkcijai vykdyti. Nors šios išlaidos kas metus vis mažėjo, tačiau vis tiek sudarė didžiausią dalį bendroje išlaidų struktūroje. Antroje vietoje liko išlaidos socialinei apsaugai. Mažiausiai lėšų visu nagrinėjamu laikotarpiu Kazlų Rūdos savivaldybė skyrė gynybos funkcijai atlikti. Detalizuojant pagal ekonominę klasifikaciją skiriamas išlaidas, daugiausia buvo skiriama darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui.
- 5) Nagrinėjamu laikotarpiu Kazlų Rūdos savivaldybė grynojo deficito neturėjo. Taip atsitiko dėl to, jog nuo 2013 metų pasikeitė reikalavimai dėl savivaldybių biudžeto sudarymo, tvirtinimo ir paskirstymo. Buvo atskirtas einamųjų metų biudžetas ir praėjusių biudžetinių metų nepanaudotos biudžeto lėšos, kurios naudojamos įsiskolinimui padengti, dėl šio įstatymo pakeitimo, savivaldybės biudžetas buvo perviršinis.
- 6) Biudžeto pajamos ir išlaidos neatsiejama dalis nuo skolų, kadangi atsiradus deficitui, savivaldybė stengiasi jį padengti, dėl šios priežasties pradeda skolintis. Analizuojamos savivaldybės skolos visu nagrinėjamu laikotarpiu didėjo. Nors ir turėdama perteklinį biudžetą, tačiau prisiimti skoliniai įsipareigojimai buvo reikalingi padengti projektams, finansuojamiems iš Europos Sąjungos lėšų.

2. SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO PLANAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI

2.1. Savivaldybės samprata ir jos funkcijos

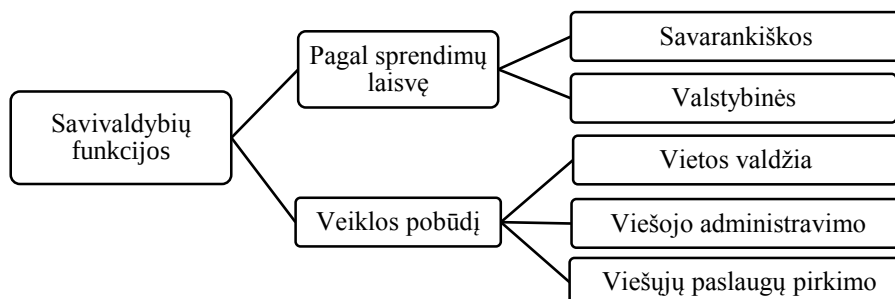
Atkūrus Nepriklausomybę Lietuvoje pradėti vykdyti nauji administraciniai suskirstymai ir kuriamos vietos savivaldos. LR Vietos savivaldos įstatyme (2012), savivalda apibūdinama kaip: „įstatymo nustatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų bendruomenės, kuri turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją.“ Kitas apibūdinimas gali būti Europos vietos savivaldos chartijos principai, kuriame teigiama, kad: „vietinės valdžios organai įstatymų numatytose ribose turi teisę ir gebėjimą tvarkyti ir valdyti pagrindinę viešųjų reikalų dalį, už tai prisiimdamos pilną atsakomybę ir vadovaudamosi vietos gyventojų interesais.“ Lietuvos valstybei yra svarbus Europos vietos savivaldos chartijos principai, kadangi įtvirtintas savivaldos konstitucinis ir teisinis pagrindas nustato, kaip turi būti organizuojama savivalda. Galima daryti išvadą, kad šie abu apibūdinimai yra panašūs, nes teigiama, kad savivaldos tikslas užtikrinti gyventojų gerovę, tobulinant savivaldos vykdomas funkcijas.

Savivalda yra atsakinga už toje teritorijoje gyvenančius piliečius, todėl turi siekti bendruomenės veiklos ir teritorijos gerinimo. Kaip teigia Urmonas ir Novikovas (2011): „Teritorinis principas svarbus tvarkant savivaldybių turtą, planuojant ir įgyvendinant biudžetą, kuris yra kiekvienos savivaldos gyvavimo pagrindas“ (p. 1022). Savivalda yra tarpininkė tarp gyventojų ir pačios valstybės, todėl savivalda yra atsakinga už tai, kaip yra ginami žmonių interesai. Dėl šios priežasties savivalda turėtų būti sustiprinta ir išplėsta, nes ją sustiprinus mažės valstybės įtaka, o tai rodo, kad mažės ir valstybės monopolija priimant vienokius ar kitokius sprendimus (Novikovas, 2005).

Nuo Nepriklausomybės atkūrimo keitėsi savivaldybės vykdomos funkcijos. Pradžioje savivaldybių skirstymas į grupes nevyko, vėliau buvo pradėta skirstyti į savarankišką ir valstybinę, kuri išliko iki šių dienų, nors ir vyko tam tikrų pakeitimų. Iki šiol dar vyksta valstybės ir savivaldybių nesutarimai, dėl savivaldybių vykdomų funkcijų ir jų finansavimo (Bitvainis, Butkevičius 2003). Kaip teigia Astrauskas (2013, c) „Gindamos savo interesus, savivaldybės ir jų bendriems interesams atstovaujanti Lietuvos savivaldybių asociacija naudojo ir naudoja įvairias priemones: kreiptasi į Europos Tarybos vietos ir regionų valdžios institucijų kongresą, Vyriausybę patraukta atsakomybės teismo ir kt.“ (p.132), taigi galima daryti išvadą, kad savivaldybės stengiasi išsikvoti daugiau laisvės ir geresnį finansavimą, savo vykdomoms funkcijoms atlikti. Astrauskas (2004, b) kalbėdamas apie savivaldybę teigia, kad dabartinėje valstybėje galimi du požiūriai – siaurasis ir platusis. Platusis požiūris įvardinamas kaip: „Ypatinga žmonių bendruomenė (žmonių santalka, socialinė organizacija, socialinė grupė), tvarkanti dalį visuomenės bendrųjų reikalų.“, o siaurasis, jo nuomone yra: „visuma žmonių specialiųjų organizacijų (institucijų), vykdančių veiklą valstybės teritorijos dalyje, tvarkančių

dalį visuomenės bendrųjų reikalų ir taip kryptingai veikiančių toje teritorijoje gyvenančius žmones bei jų socialines grupes“ (p. 10). Lyginant šiuos abu požiūrius galima daryti išvadą, kad savivaldybės tikslas, atstovauti ir padėti tos teritorijos gyventojams.

Kad veiktų stabiliai, kiekviena savivaldybė pagal LR vietos savivaldos įstatymą, atlieka tam tikras funkcijas, kurios pavaizduotos 34 paveiksle.

34 pav. Savivaldybių funkcijos (Sudaryta pagal LR vietos savivaldos įstatymą (2012))

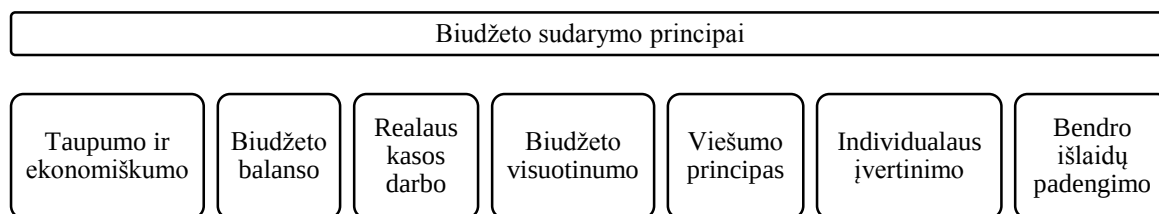
Savivaldybė turi galimybę sprendimus priimti savarankiškai, tenkindama savo bendruomenės interesus, nors valstybė ir nesikiša į kai kurias vykdomas funkcijas, tačiau „savarankiškumas yra stipriai varžomas. Juolab, kad funkcijos išdėstytos smulkiai, o veikimo laisvė griežtai apibrėžta įvairių poįstatyminių aktų“ (Raišienė, 2003, p. 20), kurių savivaldybė privalo laikytis. LR vietos savivaldos įstatyme yra minima, kad siekiant įgyvendinti išsikeltus tikslus, abiejų šalių sutarimu, savivaldybės gali perduoti kitoms savivaldybėms kai kurias savo funkcijas. Tai gali būti administracinės arba viešųjų paslaugų funkcijos, tačiau atsakomybę prisiima perduodanti savivaldybė.

Apibendrinat, galima teigti, kad savivalda tai žmonių bendruomenė, veikianti tam, kad atstovautų ir gintų interesus, toje teritorijoje gyvenančių žmonių. Vietos savivalda yra tarpininkė tarp piliečių ir valstybės, todėl neleidžia įsigalėti valstybės monopolijai priimant sprendimus, kurie galbūt ne visada tenkintų gyventojų interesus.

Nuo nepriklausomybės atkūrimo savivaldybėms skiriamos funkcijos dažnai keitėsi, tačiau iki šių dienų išliko pagrindinės – savarankiškos ir valstybinės. Nors savivaldybės ir turi savarankiškumo funkciją, tačiau dėl valstybės skiriamo finansavimo, yra ribojamos priimant sprendimus.

2.2. Savivaldybės biudžeto sudarymo metodai ir principai

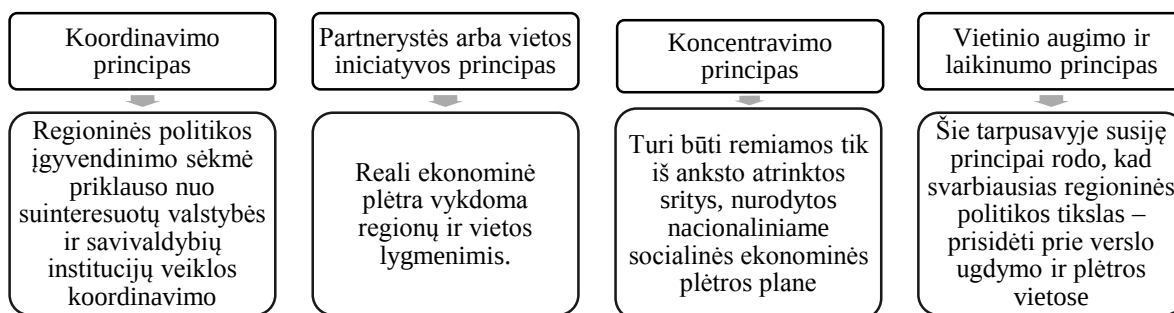
Savivaldybė turi siekti, kad jos biudžetas būtų subalansuotas, tačiau, kad sudaryti skaidrų ir efektyvų biudžetą, reikia laikytis tam tikrų principų. Davulis (2006) išskyrė 7 tokius principus, kurie padėtų formuojant biudžetą, kad jis būtų efektyvus ir subalansuotas. Šie principai pateikti 35 paveiksle.

35 pav. Savivaldybės biudžeto sudarymo principai (sudaryta pagal Davulį (2006))

Pagal Davulį (2006) taupumo ir ekonomiško principas parodo, kad lėšos turi būti naudojamos efektyvaus paskirstymo būdu. Remiantis biudžeto balanso principu, biudžetas turi būti subalansuotas. Realaus kasos darbo principas reiškia, kad į biudžetą turi būti įtraukiamos tik realios pajamos ir išlaidos, o vadovaujantis bendro išlaidų padengimo principu, visos gaunamos pajamos turi būti skiriamos išlaidoms padengti. Individualaus įvertinimo principu yra teigiama, kad pajamos ir išlaidos turi būti išskiriamos pagal tai, kokios pajamos buvo gautos ir kokia yra išlaidų paskirtis. Viešumo principu teigiama, jog biudžeto planas turi būti pasiekiamas visiems, kurie yra suinteresuoti susipažinti su biudžetu, be to gali turėti galimybę išsakyti savo nuomonę ar pateikti pasiūlymus, į kuriuos būtų atsižvelgiama. Kituose šaltiniuose dar minima, kad galima vadovautis teisingumo ir aiškumo principui, kuris teigia, kad savivaldybė biudžetą apskaičiuotų, remiantis dokumentais, o jei to padaryti negali galimas atsakingas numatymas. Taip pat bruto principu, kuris reiškia, kad pajamos su išlaidomis turi būti atskirai įtraukiamos į biudžetą ir jų susieti negalima. Pilnumo principas apibrėžia, kad sudaromame biudžete yra įtraukiamos visos pajamos ir esančios išlaidos.

Norint kuo geriau valdyti ne tik biudžetą bet ir administracinę teritoriją, galima pasirinkti laikytis tam tikrų principų. Kaip teigia Naraškevičiūtė (2008) „Kiekvienos savivaldybės paskirtis – kurti, tobulinti ir pertvarkyti ekonominę, kultūrinę ir ekologinę valdomos teritorijos sandarą derinant tam tikros savaveiksmės administracinės teritorinės bendrijos interesus su valstybės interesais. Lietuvoje formuojant ir įgyvendinant regioninę politiką jau susiformavo ir toliau vadovaujamasi tokiais papildomais principais“ (p. 151). Šie principai pateikiami 36 paveiksle.

36 pav. Regioninės politikos suformavimo principai (sudaryta pagal Naraškevičiūtę (2008))

Formuojant biudžetą, nebūtina laikytis visų šių principų, tačiau formuodamos biudžetą savivaldybės ne tik kad nesilaiko, bet ir pamiršta kai kuriuos principus. Kaip teigia Naraškevičiūtė

(2008) *Kadangi biudžetų formavimo principai finansų teorijoje ir praktikoje susiformavo, tai jų taikymas ir derinimas prie veikiančių teisės aktų yra kiekvieno laikmečio aktualijos. Deja, dabartinė reali situacija valstybėje akivaizdžiai skiriasi nuo įstatymiškai įtvirtinamų nuostatų, išvardinti biudžeto principai ne tik dažnai pažeidžiami, bet netgi aiškiai ignoruojami* (p. 151). Formuodamos biudžetus savivaldybės didelį dėmesį turi skirti skaidrumo ir viešumo principams, bet svarbiausias iš visų, kurio kiekviena savivaldybė privalo laikytis, tai – biudžeto balanso principas, nes jis yra įteisintas.

Sudarinėjant savivaldybės biudžetą, reikia vadovautis ne tik principais, bet ir pasirinkti tinkamą metodą. Davulis (2006) savo darbe pateikia 5 metodus, kuriais vadovaujantis gali būti sudarytas biudžetas. Metodai pateikiami 37 paveiksle.

37 pav. Biudžeto sudarymo metodai (sudaryta pagal Davulį (2006))

Detalizuojant šiuos metodus galima įvardinti, kad didėjančio biudžeto metodas yra atnaujintas praėjusių metų biudžetas, kuris buvo patikslintas pagal įvykusius pokyčius. Sudarinėjant tokiu metodu pokyčiai biudžetuose būna nežymūs, kadangi savivaldybių veikla yra ribojama teisės aktais. Kaip teigia Davulis (2006) „Šis biudžeto sudarymo modelis labiau orientuotas į praeitį nei į ateitį, o išlaidos kartą įtrauktos į biudžetą gali išlikti ilgam“ (p. 2). Bazinio biudžeto metodas sudaromas naudojant bazinį metų biudžetą. Yra nustatomos tam tikros ribos pagal kurias savivaldybės rengia valdomų sektorių išlaidas ir finansavimą. Šis metodas labiau nukreiptas į plėtros galimybes. Kritinio dydžio metodas taikomas kai finansuojama nauja veikla. Rengdami paraiškas, tarybos nariai nurodo konkrečias veiklas, bei reikiamą finansavimą, finansų komitetas jį pateikia svarstymui. Sudarant savivaldybių biudžetus naudojamas programinio biudžeto metodas. Kaip teigia Astrauskas, Pitrenaitė, Mikulskienė, (2012) „Didžioji dalis Lietuvos savivaldybių rengia ir vykdo trimečius, kasmet „atnaujinamus“ savivaldybės strateginius veiklos planus ir be išimties visos savivaldybės rengia ir vykdo programinius savivaldybių biudžetus“ (p. 573). Programinis biudžetas apibūdinamas kaip „valdymo priemonė (valdymo požiūris) biudžeto ištekliams racionaliai planuoti, paskirstyti ir kontroliuoti“ (Astrauskas, Česonis 2008, p. 28). Šiuo metodu siekiama gauti socialinį – ekonominį efektą, panaudojant turimus resursus. Naudojamas metodas yra nukreiptas į ateitį ir yra gera priemonė biudžeto planavimui ir kontrolei. Nulinio pagrindo biudžetas yra nuolat tikslinimas, kad būtų rastas geriausias turimų išteklių panaudojimas, resursai gali būti paskirstomi nuo nulio.

Apibendrinant galima sakyti, kad kiekviena savivaldybė rengdama savo biudžetą nori, kad jis būtų subalansuotas, tačiau dažniausiai patiriamos išlaidos viršija gaunamas pajamas, dėl šios

priežasties biudžetas tampa deficitinis. Norint turėti efektyvų biudžetą, savivaldybės turėtų laikytis tam tikrų biudžeto sudarymo principų ir metodų, kurie padėtų efektyviai paskirstyti gaunamas pajamas patiriamoms išlaidoms, tačiau ne visada savivaldybės vadovaujasi šiais principais ir metodais, o kartais juos net ignoruoja.

2.3. Savivaldybių biudžetų sandara

Lietuvos Respublikos Finansų ministerijoje savivaldybės biudžetas yra apibrėžiamas kaip: „Savivaldybės biudžetas yra savivaldybės tarybos tvirtinamas savivaldybės biudžeto pajamų ir asignavimų planas biudžetiniams metams. Kiekviena savivaldybė turi savarankišką biudžetą.“ Tam, kad parengti biudžetą užtrunka nemažai laiko ir tai yra ganėtinai sunkus ir sudėtingas procesas. Savivaldybės savo biudžetą planuoja vieneriems metams, kuris prasideda nuo sausio 1 dienos ir baigiasi gruodžio 31 dieną. Sudarinėdamos biudžetus savivaldybės privalo laikytis valstybės nustatytų teisės aktų. Vienas pagrindinių teisės aktų, kuriais remiantis sudaromas savivaldybės biudžetas yra LR biudžeto sandaros įstatymas (2003), kuris nurodo, jog „savivaldybių biudžetų projektus rengia savivaldybių vykdomosios institucijos, remdamosi biudžeto sandaros bei kitais įstatymais, seimo patvirtintais savivaldybių biudžetų finansiniais rodikliais, Vyriausybės patvirtintomis biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklėmis bei ekonominėmis programomis, taip pat savivaldybių biudžetų asignavimų valdytojų programomis ir jų sąmatų projektais“. Savivaldybės biudžetus sudaro pajamos ir išlaidos, o biudžetus savivaldybės formuoja be deficito. Tai reiškia, kad patiriamos išlaidos negali viršyti gaunamų pajamų, tačiau ne visada savivaldybėms pavyksta subalansuoti biudžetus, todėl jos gali skolintis. Kaip rašoma LR biudžeto sandaros įstatyme (2003) paskolos gali būti suteikiamos, jei savivaldybėms nepakanka lėšų investiciniams projektams finansuoti, tokiu atveju yra suteikiamos ilgalaikės paskolos, o laikinajam pinigų trūkumui padengti, jeigu tam nepakanka apyvartinių lėšų, suteikiamos trumpalaikės paskolos.

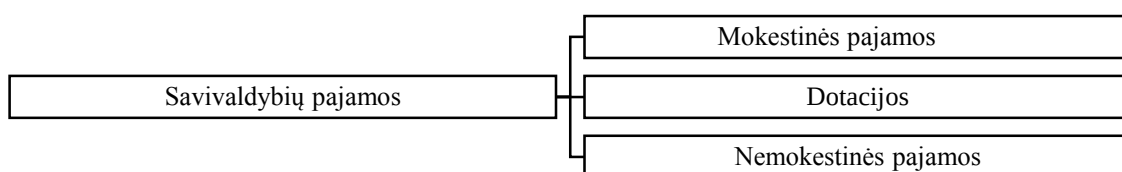
2.3.1. Savivaldybių biudžeto pajamos

Savivaldybės savo biudžeto pajamas formuoja iš surenkamų mokesčių, taip pat pajamos gaunamos už savivaldybės turto naudojimą ir iš valstybės gaunamų dotacijų. Pagal LR biudžeto sandaros įstatymo 22 straipsnį (2003) savivaldybių biudžeto pajamas sudaro:

- pajamos iš mokesčių, gaunamos iš savivaldybių biudžetus pagal įstatymus ir kitus teisės aktus;
- pajamos iš savivaldybių turto
- savivaldybių biudžetinių įstaigų pajamos;
- pajamos, gautos už išnuomotą arba suteiktą naudotis valstybinę žemę, valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius ir Vyriausybės nustatyta tvarka paskirsčius lėšas už parduotus ne žemės ūkio paskirčiai valstybinės žemės sklypus;

- valstybės biudžeto dotacijos ir kitos pervedamos lėšos;
- negrąžintina finansinė parama (piniginės lėšos);
- kitos įstatymų nustatytos pajamos;
- į savivaldybių biudžetų pajamas įskaitomos įmokos už ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto realizavimą.

Savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatyme (1997) rašoma, kad savivaldybių biudžeto pajamas sudaro 3 šaltiniai. Tai: mokestinės pajamos, nemokestinės pajamos ir dotacijos. Savivaldybių biudžeto pajamų šaltiniai pateikiami 38 paveiksle.

38 pav. Savivaldybių biudžeto pajamų šaltiniai (sudaryta pagal LR savivaldybių biudžetų pajamų metodikos įstatymą (1997))

Į savivaldybių biudžetą gaunamos mokestinės pajamos yra formuojamos iš mokesčių, nemokestinės pajamos savivaldybė gauna iš savivaldybės turto, taip pat iš rinkliavų, baudų arba kitų pajamų, iš valstybės gaunamos dotacijos yra skirtos valstybinėms funkcijoms atlikti ir pajamų bei išlaidų skirtumams išlyginti. Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymas (1997) valstybės skiriamas dotacijas skirsto į Valstybės biudžeto bendrąją dotaciją ir Valstybės biudžeto specialiąją tikslinę dotaciją. Savivaldybių biudžeto pajamos pateiktos 1 lentelėje.

1 lentelė. Savivaldybių biudžeto pajamos (LR savivaldybių biudžetų pajamų metodikos įstatymas)

Mokestinės pajamos	Nemokestinės pajamos	Dotacijos
Gyventojų pajamų mokestis	Pajamos iš savivaldybių turto	Valstybės biudžeto bendroji dotacija
Žemės mokestis	Baudos ir pajamos iš konfiskacijų įstatymų nustatyta tvarka	
Valstybinės žemės ir valstybiniam vandenų fondui priskirtų vandens telkinių, išnuomotų verslinei arba mėgėjiškai žūklei, nuomos mokestis	Vietinės rinkliavos pagal Vietinių rinkliavų įstatymą	
Žyminis mokestis	Savivaldybių biudžetinių įstaigų pajamos, gautos už teikiamas paslaugas	Valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos
Prekyviečių mokestis		
Paveldimo ar dovanojamo turto mokestis		
Kitos įstatymų nustatytos mokestinės pajamos	Kitos pajamos	
Įmonių ir organizacijų nekilnojamojo turto mokestis		

Pirmosios dvi pajamų rūšys gali būti vadinamos nuosavomis pajamomis, nes dotacijos yra gaunamos iš valstybės biudžeto, todėl nepanaudotas dotacijų likutis metų pabaigoje grąžinamas atgal į valstybės biudžetą. Pagal Balvočiūtę ir Makauskaitę (2012) mokestinės pajamos yra skiriamos savivaldybės savarankiškomis funkcijoms atlikti. Didžiausią gaunamą dalį iš nemokestinių pajamų sudaro pajamos iš savivaldybės turto, taip pat už suteiktas prekes ir paslaugas bei baudas ar konfiskacijas. Gaunamas nemokestines pajamas savivaldybė taip pat gali panaudoti savarankiškomis funkcijoms atlikti. Bendroji dotacija skiriama savivaldybių GPM ir savivaldybių išlaidų struktūrų skirtumams išlyginti, specialiosios tikslinės dotacijos skiriamos valstybinėms funkcijoms atlikti, mokinio krepšeliui finansuoti ir patvirtintoms programoms ar priimtiems sprendimams vykdyti. Kaip pateikiama LR savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatyme (1997) Valstybinė mokesčių inspekcija tiesiogiai perveda savivaldybėms skirtą mokesčių dalį, kuri patvirtina įstatymas, o nemokestinės pajamos VMI tiesiogiai pervedamos yra tos, kurios pagal įstatymą yra sumokamos fizinių ir juridinių asmenų. Kitos nemokestinės pajamos mokamos tiesiogiai į savivaldybių biudžetus.

Kadangi surenkami mokesčiai sudaro didelę dalį savivaldybių biudžeto pajamų, todėl panagrinėsime, kokie mokesčiai yra surenkami ir kokie tarifai jiems taikomi.

Savivaldybėms tenkantis GPM dydis yra nustatomas pagal savivaldybių pasikeitusių pajamų ir išlaidų dydį. Savivaldybėms labai svarbu, kad būtų nustatytas kuo aukštesnis GPM procentas, kadangi savivaldybėms liktų daugiau viršplaninių gyventojų pajamų mokesčio. Pagal Balvočiūtę ir Makauskaitę (2012) gaunamos pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio suteikia didesnę laisvę, nes šios pajamos neturi tikslinės paskirties, skirtingai nei dotacijų atveju.

Žemės mokestis yra skiriamas fiziniams ar juridiniams asmenims, kuriems nuosavybės teise priklauso LR esanti privati žemė. Kaip pateikia VMI žemės mokesčio tarifai svyruoja nuo 0,01 iki 4 procentų žemės mokestinės vertės, tačiau kiekviena savivaldybė mokesčio dydį pasirenka individualiai.

Kaip pateikia Finansų ministerija paveldimo turto mokėtojai yra nuolatiniai ar nenuolatiniai Lietuvos gyventojai, kurie paveldi turtą. Mokesčio dydis skaičiuojamas procentais nuo paveldėto turto (70 proc.) apmokestinamos vertės:

- apmokestinamoji vertė iki 2014-12-31 neviršija 0,5 mln., o nuo 2015-01-01 150000 EUR taikoma 5 proc.
- apmokestinamoji vertė iki 2014-12-31 viršija 0,5 mln., o nuo 2015-01-01 viršija 150000 EUR taikoma 10 proc.

Finansų ministerijos puslapyje rašoma, kad šis mokestis netaikomas kai miršta vienas sutuoktinis ir kitas paveldi jo turtą, taip pat vaikai (įvaikiai), tėvai (įtėviai), globėjai (rūpintojai), globotiniai (rūpintiniai), seneliai, vaikaičiai, broliai ir seserys, kurie paveldi turtą, paveldimo turto apmokestina vertė, neviršija 10 tūkst. litų (iki 2014-12-31) arba 3 tūkst. eurų (nuo 2015-01-01). Savivaldybės taryba

gali atidėti mokesčio sumokėjimo terminus ne ilgesniam kaip vienerių metų laikotarpiui po paveldėjimo teisės liudijimo išdavimo arba Savivaldybės taryba savo biudžeto sąskaita turi teisę gyventojams mažinti mokestį arba visai nuo jo atleisti.

Nekilnojamojo turto mokestis yra taikomas visiems nekilnojamiems turtams, esantiems Lietuvos Respublikoje išskyrus tuos, kurių įstatymo nustatyta tvarka yra neužbaigta statyba ir yra nenaudojami, taip pat „valdžios ir privataus subjektų partnerystės, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos investicijų įstatyme, pagrindu sukurtą ar įgytą nekilnojamąjį turtą, kol vykdoma atitinkama valdžios ir privataus subjektų partnerystės sutartis ir šis nekilnojamasis turtas naudojamas pagal toje sutartyje nustatytą paskirtį“ (Valstybinė mokesčių inspekcija (VMI)). Nekilnojamo turto mokesčio dydį nustato pati savivaldybė. Šis tarifas gali būti nuo 0,3 iki 1 procento nekilnojamo turto mokestinės vertės.

Mokestis už aplinkos teršimą iš stacionarių taršos šaltinių yra taikomas asmenims, kuriems įstatymų nustatyta tvarka privaloma turėti leidimą su nurodytais teršimo į aplinką normatyvais. Taip pat asmenims, kurie aplinką teršia ūkinei – komercinei veiklai skirtu mobilios taršos transportu (VMI).

Valstybės rinkliavą moka tiek fiziniai tiek juridiniai asmenys, išskyrus Lietuvos banką. Ši rinkliava yra mokama už asmenims suteiktas institucijų paslaugas, kurias nustato įstatymai ar ES reglamentai. Valstybės rinkliava negali būti mažesnė kaip 3 Lt ir didesnė kaip 270 tūkst. Lt. Pagal LR Rinkliavų įstatymą „Valstybės rinkliava įskaitoma į tą biudžetą, iš kurio išlaikoma paslaugą suteikianti institucija. Valstybės rinkliava už Lietuvos banko teikiamas paslaugas įskaitoma į valstybės biudžetą.“

Kaip pateikiama LR Rinkliavų įstatyme (2000) Savivaldybės taryba turi teisę savivaldybės teritorijoje nustatyti vietines rinkliavas tik už:

- naudojimąsi savivaldybių tarybos nustatytomis vietomis automobiliams statyti;
- gyvūnų (šunų, kačių) registravimą ir laikymą daugiabučiuose namuose;
- komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą;
- leidimo įrengti laikinus kilnojamus įrenginius savivaldybės teritorijoje išdavimą;
- leidimo pardavinėti I, II ir TO klasės civilines pirotechnikos priemones išdavimą;
- naudojimąsi gyvenamųjų vietovių, turinčių kurorto ar kurortinės teritorijos statusą, viešąja infrastruktūra.

Vietinė rinkliava įskaitoma į savivaldybės, nustačiusios vietinę rinkliavą, biudžetą.

Nors surenkami mokesčiai ir sudaro didelę savivaldybių biudžeto pajamų dalį, tačiau didžiausia dalis tenka iš valstybės biudžeto gaunamoms dotacijoms. Surenkamų mokesčių nepakanka, kad savivaldybės galėtų padengti visas patiriamas išlaidas, taip pat jos vykdo valstybės paskirtas funkcijas, kurių finansavimą privalo užtikrinti valstybė (Civinskas, Tolvaišis, 2006). Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymas nurodo, kad savivaldybėms dotacijos skirtos:

- Savivaldybių gyventojų pajamų mokesčiui išlyginti, kai prognozuojama, kad Valstybės išdo sąskaitoje trūks šiam tikslui lėšų;
- Savivaldybių išlaidų struktūrų skirtumams, kuriuos lemia nuo savivaldybių veiklos nepriklausantys objektyvūs veiksniai, išlyginti, kai prognozuojama, kad Valstybės išdo sąskaitoje šiam tikslui trūks lėšų.
- Valstybinėms (valstybės perduotoms savivaldybėms) funkcijoms ;
- Mokinio krepšeliui finansuoti;
- Seimo, Vyriausybės patvirtintoms programoms ar priimtiems sprendimams vykdyti;
- Valstybės biudžeto bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetams skiriamos dėl Seimo ar Vyriausybės priimtų sprendimų atsirandantiems savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų pokyčiams kompensuoti.
- Dotacijų dydžiai savivaldybėms tvirtinami atitinkamų biudžetinių metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu.

Viena didžiausių gaunamų dotacijų problemų yra savarankiškumo galimybė. Surenkami mokesčiai, kuriais savivaldybės galėtų disponuoti, sudaro nepakankamą dalį biudžeto pajamų. Kaip teigia Paulikas ir Adomonis (2003) „Lietuvos savivaldybėms yra suteikta teisė savarankiškai nustatyti prekyviečių mokestį, didinti arba mažinti patento mokesčio tarifą ir mažinti nekilnojamojo turto mokesčio tarifą. Šių mokesčių yra surenkama tik labai nežymi savivaldybės pajamų dalis“ (p. 68), kadangi didelė dalis savivaldybių pajamų biudžetuose sudaro dotacijos, todėl jos praranda savarankiškumą. Kaip teigia Daugirdas ir Mačiulytė (2006) „Esant tokiai fiskalinei sistemai, savivaldybės turi labai ribotas galimybes aktyviai dalyvauti savo teritorijos ekonominėje ir socialinėje plėtroje. Naujų investuotojų pritraukimas, sudarant jiems palankias sąlygas, yra labai ribotas ir vykdomas savų ir taip menkų finansinių išteklių sąskaita“ (p. 101). Kiekviena savivaldybė siekia, kad jos biudžetas būtų perteklinis, tačiau šis siekis netenka reikšmės, kadangi nepanaudotą dotacijų likutį, savivaldybė grąžina į valstybės biudžetą. Kaip teigia Davulis (2006) „Tokia praktika verčia savivaldybes išleisti visas iš valstybės biudžeto joms pervestus pinigus, kadangi nepanaudota jų dalis pasibaigus biudžetiniams metams vis tiek bus prarasta. Šios savivaldybių išlaidos ne visada būna ekonomiškai tikslingos“ (p. 40), todėl yra teigiama, kad nepanaudotas lėšas būtų geriau pasilikti savivaldybėms, kad jos galėtų jas panaudoti savo reikmėms.

2.3.2. Biudžeto išlaidos

Kiekviena savivaldybė kasmet ruošia ne tik pajamas, bet ir asignavimų planus, norint užtikrinti valstybės funkcijų kokybiškumą. Pagal LR biudžeto sandaros įstatymą (2003) savivaldybės biudžeto lėšas perveda asignavimo valdytojams ir jiems pavaldžioms įstaigoms bei kitiems subjektams, o šie gautas lėšas naudoja Vietos savivaldos įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti, vykdam

patvirtintas programos. Kaip teigia Davulis (2006) „Visos savivaldybių turimos lėšos negali būti skiriamos kitiems tikslams, kaip įstatymų priskirtoms funkcijoms įgyvendinti bei programoms vykdyti“ (p. 4).

Savivaldybė biudžetų asignavimus naudoja valstybės funkcijoms atlikti taip pat savivaldybių patvirtintoms programoms vykdyti, tačiau skiriamų asignavimų dydžiui įtakos turi pagal ekonominę klasifikaciją suskirstytos išlaidos. Savivaldybių išlaidos pagal valstybės funkcijas ir ekonominę kvalifikaciją pateiktos 2 lentelėje.

2 lentelė. Savivaldybių išlaidos pagal valstybės funkcijas ir ekonominę klasifikaciją (LR Biudžeto sandaros įstatymas (2012))

Pagal valstybės funkcijas	Pagal ekonominę klasifikaciją
Bendrųjų valstybės paslaugų	Darbo užmokestis ir socialinis draudimas
Gynybos	Prekių ir paslaugų naudojimas
Viešosios tvarkos ir visuomenės apsaugos	Turto išlaidos
Ekonomikos	Subsidijos
Aplinkos apsaugos	Dotacijos
Būsto ir komunalinio ūkio	Socialinės išmokos (pašalpos)
Sveikatos apsaugos	Kitos išlaidos
Sąnaudos susijusios su poilsiu, kultūra, religija	Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymas
Švietimo	
Socialinė apsauga	

Savivaldybės savo išlaidų biudžetus sudaro pagal valstybės funkcijas. Didžiausias finansavimas yra skiriamas švietimo, ekonomikos ir aplinkos apsaugai, tačiau pagal ekonominę klasifikaciją didžiausią išlaidų dalį sudaro darbo užmokestis ir socialinis draudimas.

Kaip rašoma LR Biudžeto sandaros įstatyme (2012) nepanaudotos lėšos programoms finansuoti paliekamos asignavimų valdytojams ir perkeliama kitiems biudžetiniams metams.

2.4. Fiskalinė decentralizacija

Astrauskas (2007, a) fiskalinę savivaldybės decentralizaciją įvardija kaip: „kai mažinama aukštesniam hierarchiniam lygiui priklausantiems subjektams nustatytų įgaliojimų veikti dalis ir atitinkamai didinama žemesniajam hierarchiniam lygiui priklausantiems subjektams tenkanti dalis“ (p.19). Baltušnikienė (2009) teigia, kad fiskalinė decentralizacija „tai procesas, kurio metu konkrečių viešojo valdymo lygių subjektų sprendimų priėmimo ir jų įgyvendinimo atsakomybė valstybės finansų srityje perskirstoma žemesniųjų valdymo lygių subjektų fiskalinės autonomijos didėjimo link.“ (p. 81). Lyginant šiuos du požiūrius galima daryti išvadą, kad jie panašūs, nes kalbama apie žemesnio valdymo lygio savarankiškumo didėjimą. Fiskalinė decentralizacija gali turėti daug formų, Raipa ir Backūnaitė (2004) išskiria tokius:

- savęs finansavimą ar išlaidų sugrąžinimą per naudojimo mokesčius;

- kofinansavimo, arba bendros gamybos, per kurią vartotojai dalyvauja tiekdami paslaugas piniginiu ir darbo indėliu, pritaikymą;
- vietos pajamų padidinimą per nuosavybės, prekybos arba netiesioginius mokesčius;
- lėšų pervedimus tarp valdžios lygių, kurie padidina bendrąsias pajamas iš mokesčių, surinktų centrinės valdžios, vietos valdžiai bendriems ar specialiems poreikiams;
- skolinimosi teisės vietos valdžiai suteikimą ir nacionalinių arba vietos valdžios išteklių mobilizavimą paskoloms garantuoti (p. 24).

Finansinę decentralizaciją, galima apibūdinti kaip finansinių galių ir išteklių paskirstymu tarp centrinės valdžios ir žemesniojo valdymo lygio subjekto. Decentralizacijos pagrindas yra savivaldybių finansinė atsakomybė, todėl norint efektyviai įvykdyti nustatytas funkcijas, savivaldybei reikalingos atitinkamos pajamos, kurios gali būti nuosavos arba gautos iš valstybės biudžeto, bet kaip rodo praktika, kuo didesnis finansavimas gaunamas iš valstybės biudžeto, tuo savivaldybė tampa mažiau savarankiška. Savivaldybei dažnai nepakanka surinktų nuosavų lėšų, kurių užtektų funkcijoms vykdyti, todėl reikalingas iš valstybės biudžeto skiriamas finansavimas, kadangi „mokesčių bazė yra maža, todėl išlieka įsisenėjęs priklausomumas nuo centrinės valdžios subsidijų“ (Raipa ir Backūnaitė, 2004, p. 24 – 25). Dėl skiriamų didelių dotacijų, savivaldybės negali laisvai disponuoti gautomis pajamomis, todėl tampa suvaržytos, todėl yra svarbus decentralizacijos plėtojimas, kuris ne tik padidintų savivaldybių savarankiškumą, bet ir gerintų regioninės plėtros politiką. Kaip teigia Raipa ir Backūnaitė (2004) *Jei savivaldybės turi daugiau teisių, o kartu ir savarankiškumo formuojant vietinius biudžetus, jos gali tinkamai įgyvendinti regiono ir savivaldos socialinės ir ekonominės plėtros planus. Kuo didesnis vietinės valdžios finansinis priklausomumas nuo centrinės valdžios, tuo mažesnė vietinės valdžios įtaka formuojant regioninę politiką* (p. 30).

Norint sėkmingai įgyvendinti fiskalinę decentralizaciją reikia efektyviai paskirstyti išlaidas ir jų įgyvendinimą, nes be šio skirstymo negalima nustatyti, koks finansavimas yra reikalingas (Baltušnikienė 2004).

Fiskalinė decentralizacija yra svarbi, kadangi savivaldybės tampa mažiau priklausomos nuo valstybės apribojimų, tačiau Davulio (2006) teigimu „fiskalinę decentralizaciją nereikėtų traktuoti kaip neginčijamą gėrybę. Tam, kad ji būtų plėtojama turėtų būti atitinkamai pasiruošusios ir savivaldybės“ (p. 8).

2.5. Savivaldybių vertinimas

Norint įvertinti kaip efektyviai valdomos savivaldybės ir kaip tenkinami gyventojų poreikiai yra naudojami įvairūs metodai. Vienas iš jų tai Lietuvos laisvosios rinkos instituto (LLRI) skelbiamas Lietuvos savivaldybių indeksas. Ši institucija vertina savivaldybes dešimtyje gyventojams ir

investuotojams aktualių sričių. Kaip teigiama LLRI Lietuvos savivaldybių indeksu matuojama žmonių ekonominė laisvė savivaldybėse, todėl manoma, kad tos savivaldybės, kurios gauna kuo aukštesnį indeksą, tuo daugiau geba užtikrinti ekonominę laisvę, skatinti iniciatyvą, kurti palankias sąlygas verslui ir taupyti išteklius.

Lietuvos laisvosios rinkos institutas pateikia vertybes, kuriomis vadovaudamasi gali tapti patraukli tiek gyvenimo tiek investiciniu požiūriu savivaldybė:

- taupo mokesčių mokėtojų pinigus, gyvena pagal savo pajamas, skaidriai naudoja biudžeto lėšas;
- savo veikla neriboja vartotojų pasirinkimo, skatina konkurenciją tarp paslaugas teikiančių įmonių ar įstaigų;
- mažina mokesčių našta, užtikrina palankias sąlygas verslui;
- efektyviai valdo turimą turtą ir parduoda tą turtą, kuris nėra būtinas pagrindinėms funkcijoms vykdyti;
- atsisako nebūtinų, nepirminių savo funkcijų;
- savo funkcijoms vykdyti pasitelkia efektyviau veikiančią privatų sektorių;
- mažina administracinę ir biurokratinę našta.

Norint sukurti kuo geresnes sąlygas ekonominei plėtrai reikia tobulinti visas savivaldybės veiklas, kurios užtikrintų gyventojų ekonominę laisvę. LLRI sudarytas indeksas parodo, kaip savivaldybėms sekasi šias veiklas gerinti. LLRI yra pasirinkęs naudoti savivaldybių indeksą, kurį sudaro trys rodiklių grupės. Tai: savivaldybės gyventojui, savivaldybės investuotojui ir savivaldybės valdymas. Šios grupės sudarytos remiantis dešimties savivaldybių veiklos sričių:

- komunalinis ūkis;
- transportas;
- švietimas;
- sveikata;
- socialinė rūpyba;
- investicijos;
- mokesčiai;
- turto valdymas;
- Administracija;
- Biudžeto valdymas.

Visos sritys sudarytos iš 58 rodiklių, kuriems tiesioginę įtaką daro savivaldybė priimdama sprendimus. Rodiklių reikšmės yra vertinamos balais nuo 0 iki 100 ir taip išrikiuojamos savivaldybės.

„Savivaldybė gyventojui“ yra vertinama, kokias galimybes gyventojams savivaldybė suteikia renkantis transportą, komunalinių paslaugų tiekėjus, kokios yra teikiamos švietimo ir sveikatos gydymo paslaugos, kokia teikiama socialinė rūpyba.

„Savivaldybė investuotojui“ vertinama kokios sąlygos yra suteikiamos vietiniam verslui ir potencialiems investuotojams. Palankiau yra vertinamos tos savivaldybės, kurios mažina mokesčių tarifus, kad pritrauktų naujų investuotojų, taip pat vertinama ta savivaldybė, kuri sugeba pritraukti tiek vietinių tiek užsienio investuotojų.

„Savivaldybės valdymas“ parodo, kaip efektyviai ir skaidriai savivaldybė valdo turtą ir biudžetą, taip pat administracijos veiklą.

Geriausiai pagal Lietuvos savivaldybių indeksą įvertinta miesto savivaldybė – Klaipėda. Kaip teigia LLRI prezidentas Šilėnas (2014) „Pirmaujanti Klaipėda – patraukli verslui, savivaldybė nevaržo konkurencijos, o iš to laimi gyventojai – turi daugiau galimybių pasirinkti, kas juos gydys, kas išveš šiukšles. Tačiau nereiškia, kad nėra, kur tobulėti. Klaipėdai kaip ir didžiąjai daliai Lietuvos savivaldybių reikia sunerimti dėl didelių skolų“. Pagal šį reitingą prasčiausiai buvo įvertinta Šiaulių miesto savivaldybė, kadangi ši savivaldybė turi didelių skolinių įsipareigojimų. Iš 53 rajonų savivaldybių Rajonų savivaldybių reitinguose nugalėjo Kauno rajono savivaldybė, blogiausiai įvertinta liko Alytaus rajono savivaldybė.

2.6. Ekonominių reiškinių tarpusavio analizė

Visi socialiniai – ekonominiai reiškiniai yra tarpusavyje susiję, todėl vienas pagrindinių statistikos uždavinių analizė ir kiekybiškai vertinimas egzistuojančio ryšio ir stiprumo nustatymas. Pagal reiškinių priklausomybę Gabrevičienė (2012) išskiria du:

- Funkcinius ryšius, kai pakitus veiksniai per tam tikrą matą, tiksliai apibrėžtu dydžiu pasikeičia ir rezultato požymio reikšmė. Funkcinis ryšys naudojamas skaičiuojant darbo užmokestį ar skaičiuojant pelną. Kadangi ekonominių reiškinių kitimui įtakos turi ne vienas, o keli veiksniai, dėl šios priežasties funkcinis ryšys yra taikomas retai.
- Koreliacinius (stochastinius) ryšius, kurie parodo priklausomybę tarp atskirų dydžių, kai vieno dydžio pokytis daro įtaką kito dydžio pasiskirstymui. Kai egzistuoja koreliacinis ryšys, tai pačiai veiksnio reikšmei tinka kelios skirtingos rezultato požymio reikšmės.

Stochastiniai ryšiai gali pasireikšti tik kai yra tam tikri koreliuojami reiškinių stebėjimų skaičiai. Priklausomai nuo reiškinių vystymosi krypties, ryšiai būna tiesioginiai ir atvirkštiniai. Tiesioginius ryšius galima apibūdinti, kaip veiksnio ir rezultato požymių kitimą ta pačia kryptimi, o atvirkštinių ryšių kitimas būna priešinga kryptimi.

Pagal Gabrevičienę (2012) atliekant ekonominių reiškinių ryšių tarpusavio analizei nėra apimami visi veiksniai, o naudojami tik svarbiausi požymiai, todėl ryšys tarp rezultato ir pagrindinio veiksnio

yra esminis, o tarp rezultato ir šalutinio veiksnio tik antraeilis. Stochastiniams ryšiams išreikšti naudojamos koreliacijos ir regresijos sąvokos. Koreliacija parodo ar yra ryšys tarp požymių ir kokia jo kryptis bei stiprumas, o regresija konkretizuoja šio ryšio formą.

Kalbant apie stochastinius ryšius, svarbu nustatyti jų stiprumą. Dviejų reiškinių stiprumas nustatomas apskaičiuojant koreliacijos koeficientą, kuris randamas, kai priklausomybė tarp reiškinių yra tiesinė, o koreliacinis santykis randamas, kai ryšiai yra kreiviniai. Skaičiavimams naudojamos formulės. Norint apskaičiuoti koreliacijos koeficientą naudojama formulė:

(1)

$$r = \frac{\overline{xy} - \bar{x} * \bar{y}}{\overline{\sigma_x} * \overline{\sigma_y}}$$

Koreliacijos koeficientas gali kisti nuo -1 iki +1. Teigiamas koreliacijos koeficientas parodo, kad ryšys tarp reiškinių yra tiesioginis, o jei koreliacijos koeficientas neigiamas ryšys yra atvirkštinis. Koreliacijos koeficiento vertinimo skalė pateikta 3 lentelėje.

3 lentelė. Koreliacijos koeficiento vertinimo skalė (adaptuota pagal Gabrevičienę, p. 101)

Ryšio glaudumo koeficientas	0	0,1-0,3	0,3-0,5	0,5-0,7	0,7-0,9	0,9-1	1
Ryšio stiprumo charakteristika	Ryšio nėra	Silpnas	Vidutinis	Pastebimas	Stiprus	Labai stiprus	Funkcinis ryšys

Jei koreliacijos koeficientas artimas 1, tai ryšys yra glaudus, o jei artėja prie 0, tai ryšys silpnėja. Kai glaudumo ryšys viršija 0,7 teigiama, kad priklausomybė yra didelė, o kai viršija 0,9 tai ryšys laikomas labai stipriu.

Koreliacijos koeficientas gali būti lygus 0, o tai parodo, kad ryšys yra kreivinis. Tokiu atveju yra taikomas koreliacijos santykis, kuris kitaip negu koreliacijos koeficientas, kuris naudojamas tiesinės priklausomybės ryšių glaudumui nustatyti, rodo ryšio stiprumą bet kokiai ryšio formai ir skaičiuojamas pagal formulę:

(2)

$$\eta_{xy} = \sqrt{\frac{\sigma_{y_x}^2}{\sigma_y^2}}$$

Koreliacijos koeficiento pošaknis yra determinacijos koeficientas, kuris parodo, kurią rezultato požymio variacijos dalį lėmė faktorinio požymio variacija. Determinacijos koeficientas skaičiuojamas pagal formulę:

(3)

$$R_{xy}^2 = \frac{\sigma_{y_x}^2}{\sigma_y^2}$$

Esant mažesniai nei 0,7 glaudumo ryšiui, determinacijos koeficientas bus mažesnis nei 50 procentų. Tai reiškia, kad faktoriniam požymiui x variacijoje tenka mažesnė dalis nei kitiems požymiams, kurie daro įtaką bendros dispersijos rezultato pokyčiams.

2.7. Laiko eilutės trendo regresijos modeliai

Norint įvertinti ekonominių kintamųjų ryšius, duomenys aprašomi ekonominių eilučių forma. Tokios laiko eilutės nusako BVP, kainų, palūkanų normų ar kitą kitimą.

Laiko eilutės reikšmių kitimas gali būti labai įvairus, todėl sudarinėjant modelius gali būti naudojamos įvairios trendo funkcijos. Remiantis Bogulsku ir Blekiene (2012) ekonominės eilutės trendo modelis gali būti sudaromas naudojant šias funkcijas:

- Tiesinis trendas naudojamas tuomet, kai perskaičiuotos laiko eilutės gretimų reikšmių skirtumai artimi vienas kitam. Ši tiesinio trendo funkcija užrašoma taip:

(4)

$$m_t = b_0 + b_1 * t$$

- Eksponentinis trendas yra pastebimas tuomet, kai laiko eilutės reikšmės keičiasi pastoviu procentu. Ši funkcija užrašoma taip:

(5)

$$m_t = b_0 * b_1^t$$

Augimo procentas užrašomas taip:

(6)

$$\Delta_t = \left(\frac{y_t}{y_{t-1}} - 1 \right) * 100\%$$

- Riboto augimo trendas naudojamas tada, kai laiko eilutės reikšmių staigų augimą keičia neryškus reikšmių didėjimas. Ši trendo funkcija užrašoma dvejopai:

(7)

$$m_t = \frac{1}{k + b_0 b_1^t} \text{ arba } m_t = k * b_0 b_1^t$$

Čia b_0 ; b_1 ; k yra nežinoma įverčiai (p. 22 – 23).

Prognozuojant svarbu nustatyti aproksimacijos paklaidą, kuri parodo faktinį ir teorinį laiko eilučių atsitikimo laipsnį. Jei ši paklaida neviršija 10% tai prognozavimo rezultatais galima pasitikėti.

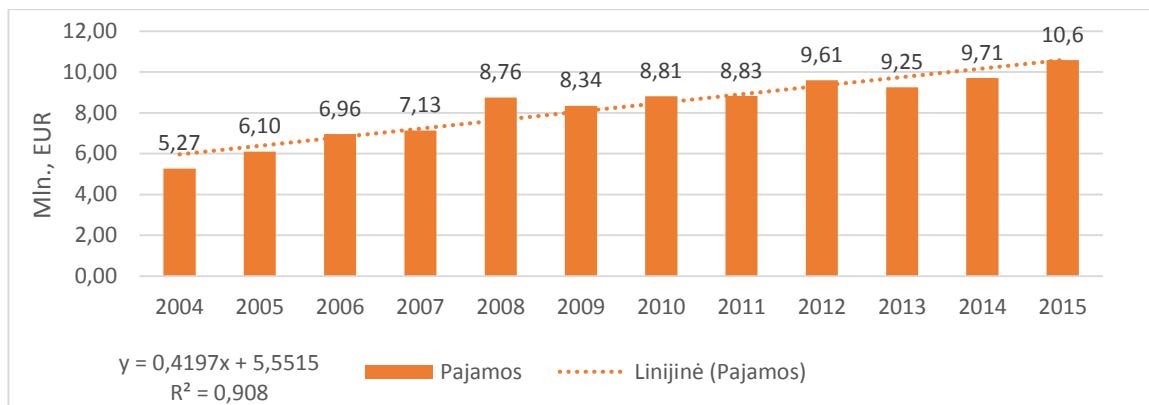
Apibendrinus teorinius biudžeto formavimo principus, metodus bei sandarą, galima daryti tokias išvadas:

- *Savivaldybę galima vadinti tarpininke tarp vietos gyventojų ir valstybės, nes atstovauja žmonių interesus, todėl reikia stiprinti savivaldybes, kad mažėtų valstybės monopolija priimant vienokius ar kitokius sprendimus, kurie turėtų įtakos vietos gyventojams. Pati savivaldybė vykdo savarankiškas ir valstybės pavestas funkcijas. Dėl valstybės atliekamų funkcijų finansavimo, savivaldybė turi tik dalinį savarankiškumą.*
- *Formuojant savivaldybės biudžetą, savivaldybės turi siekti, kad jis būtų subalansuotas, dėl šios priežasties, savivaldybės privalo laikytis tam tikrų metodų ir principų, kurie padėtų pasiekti subalansuotą biudžetą, tačiau savivaldybės ne visada vadovaujasi taikomais metodais ir principais, o kartais juos net ignoruoja. Nors savivaldybės ir nepaiso kai kurių principų, tačiau balanso principo laikytis yra privaloma, nes jis yra įteisintas įstatymo.*
- *Savivaldybės biudžetą sudaro pajamos ir išlaidos. Biudžetas planuojamas vieneriems metams ir galioja nuo sausio 1 iki gruodžio 31 dienos.*
- *Biudžeto pajamas sudaro mokestinės ir nemokestinės pajamos, bei dotacijos. Mokestinės ir nemokestinės pajamas galima vadinti nuosavomis, nes dotacijos yra skiriamos iš valstybės biudžeto, o nepanaudotas dotacijų likutis metų pabaigoje grąžinamas atgal į valstybės biudžetą. Savivaldybių biudžetuose didžiausią dalį sudaro iš valstybės biudžeto gaunamos dotacijos.*
- *Mokesčių dalį, kuris yra patvirtintas įstatymo savivaldybėms perveda valstybinė mokesčių inspekcija, o nemokestinės pajamos pervedamos tiesiogiai į savivaldybių biudžetus. Iš surenkamų mokesčių pajamų, didžiausią dalį sudaro gyventojų pajamų mokestis. Žemės mokesčio tarifus savivaldybė gali nustatyti savo nuožiūra, kiti mokesčiai yra nustatomi valstybės.*
- *Savivaldybė asignavimus naudoja pagal valstybės funkcijas. Savivaldybių turimos lėšos negali būti paskirstytos kitiems tikslams tik kaip įgyvendinti paskirtoms funkcijoms bei programoms vykdyti.*
- *Fiskalinė decentralizacija yra labai svarbi, kadangi savivaldybės gauna didesnę savarankiškumą, tačiau, kad būtų įgyvendinta decentralizacija, savivaldybės turi būti atitinkamai pasiruošusios.*
- *Vertinant savivaldybes galima taikyti įvairius metodus. Lietuvos laisvosios rinkos institutas pasirinko naudoti savivaldybių indeksą, kuris parodo, kokia ekonominė laisvė suteikiama savivaldybėje. Pagal šį reitingą yra vertinama savivaldybė gyventojui, investuotojui ir administracinis valdymas. Geriausiai pagal šį indeksą įvertinta – Klaipėdos miesto savivaldybė.*

3. SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO PROGNOZAVIMAS

3.1. Biudžeto pajamų prognozavimas tiesinio trendo metodu

Kiekvienais metais Kazlų Rūdos savivaldybė planuoja savo biudžeto pajamas. Planavimui galima pasirinkti įvairius metodus, Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų prognozavimas 2015 metams atliktas naudojant tiesinio trendo modelį ir pateiktas 39 paveiksle.

39 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės pajamų prognozė tiesinio trendo modeliu 2015 m mln., EUR

Prognozavimas tiesinio trendo pagalba, kai nevertinami ekonominiai veiksniai, parodė, kad biudžeto pajamos 2015 m. būtų didesnės nei 2014 m. Pati Kazlų Rūdos savivaldybė prognozavo, kad 2015 m. biudžeto pajamos bus didesnės nei 2014 m ir sudarys 9,7 mln., EUR, tačiau atlikus prognozę tiesinio trendo modeliu, matoma, kad pajamos 2015 metais padidės iki 10,6 mln., EUR. Paanalizavus Kazlų Rūdos savivaldybės gautas pajamas, pirmame ketvirtyje, ši savivaldybė gavo 2320,16 tūkst. EUR.

Palyginus planą su prognoze, matoma, kad skirtumas yra 873,281 tūkst. EUR arba 8,99 proc. Jei prognozė pasitvirtintų, tai savivaldybė 2015 metais gautų 880,7 tūkst. EUR arba 9,1 proc. daugiau pajamų nei 2014 m, tačiau jei prognozė nepasitvirtintų ir savivaldybė gautų tokias biudžeto pajamas, kokias planavo, tuomet gaunamos pajamos būtų didesnės tik 7,4 tūkst. EUR arba 0,08 proc., nei 2014 metais.

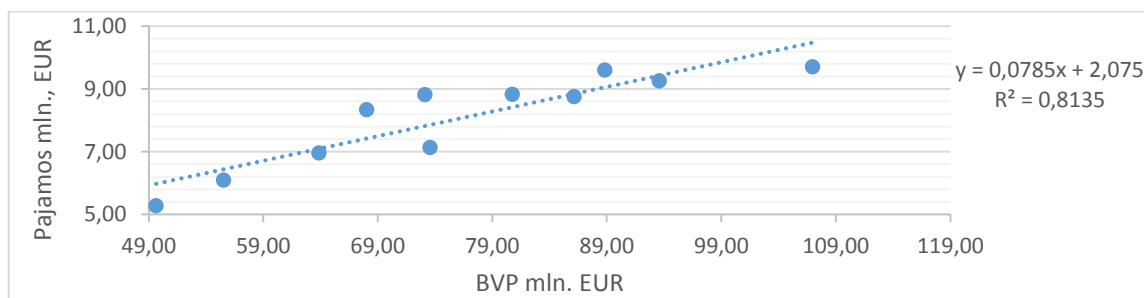
Prognozuojant biudžeto pajamas, buvo apskaičiuota aproksimacijos reikšmė (11 priedas), kuri sudaro 5 proc., kadangi faktinės ir teorinės laiko eilutės atitikimo laipsnis neviršija 10 proc., galima teigti, jog tiesės išraiška yra tinkama ir ji tiksliai apibūdina biudžeto pajamų dydį, todėl prognoze galima pasitikėti.

3.2. Biudžeto pajamų ir ekonominių veiksnių priklausomybė

Progozavimas naudojant tiesinio trendo modelį, nevertinant galimos ekonominių veiksnių įtakos, neparodo tikslios gaunamų pajamų situacijos, todėl norint suprognozuoti tikslesnį biudžetą, būtina įvertinti veiksnius, galinčius turėti įtakos biudžeto pajamų pokyčiams.

Progozuojant Kazlų Rūdos savivaldybės pajamų biudžetą, pasirinkti nagrinėti BVP, vidutinio bruto darbo užmokesčio, bedarbių ir gyventojų skaičiaus pokyčio, tiesioginių užsienio investicijų, materialųjų investicijų bei infliacijos įtaka. Porinės koreliacijos pagalba nustatyta, koks ryšys tarp pajamų ir pasirinktų kintamųjų stiprumas.

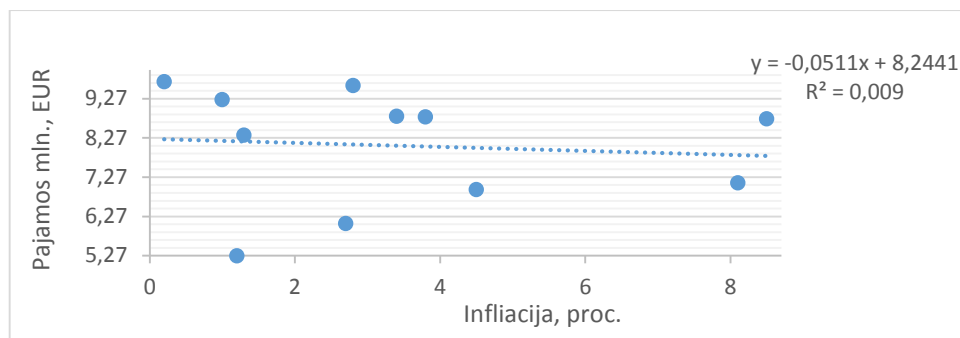
Norint prognozuoti, svarbu pasirinkti tinkamus rodiklius, todėl svarbu nustatyti ar jie iš tikro turi įtakos biudžeto pokyčiams. Vienas svarbiausių makroekonominių veiksnių, galinčių pakeisti savivaldybės pajamų biudžetą, tai BVP augimas. BVP parodo, kiek per metus yra sukuriama produktų ir suteikiama paslaugų, o tai svarbu tiek investuotojams, tiek politikams. Didėjantis BVP gali reikšti ir papildomas pajamas savivaldybės biudžete, todėl svarbu išanalizuoti, kokią įtaką biudžeto pajamoms turi bendrojo vidaus produkto augimas. Pajamų kitimas veikiant bendrajam vidaus produktui pateiktas 40 paveiksle.

40 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir BVP priklausomybė

Paanalizavus biudžeto pajamų priklausomybę nuo BVP, matoma, kad duomenys nelabai išsisklaidę. Atlikta analizė parodė kad tarp pajamų ir BVP egzistuoja tiesinis ryšys, tai įrodo ir nustatytas koreliacijos koeficientas $R = 0,90$. Modelio determinacijos koeficientas (R^2), rodo, modelio kokybę, kurią galima interpretuoti. R^2 lygus 0,8135, o tai reiškia, kad 81,35 proc. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų pokyčiui turi BVP kitimas. Likę 18,65 proc. yra neįvertinti veiksniai. Kadangi Prob. lygus 0,0001 (12 priedas) yra mažesnis už pasirinktą pasiklivimo lygmenį 0,05, rodo, kad kintamasis yra reikšminis, o gauta faktinė Fišerio kriterijaus reikšmė 39,3 (13 priedas) yra didesnė už teorinę Fišerio reikšmę $df = 10$ (13 priedas), todėl galima daryti išvadą, kad regresijos modelis reikšminis.

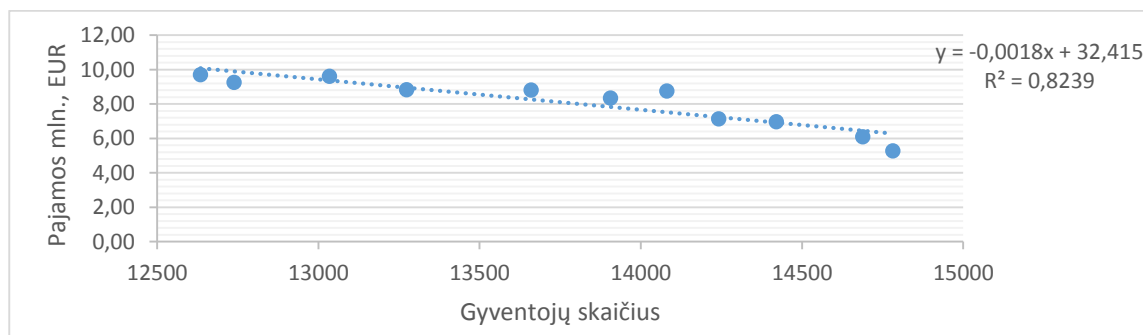
Kitas svarbus rodiklis galintis turėti įtakos pajamų biudžetui tai infliacija. Šis makroekonominis rodiklis svarbus tuo, kad parodo kaip sparčiai didėja kainos. Todėl būtina įvertinti, kaip kainų pokytis veikia biudžeto gaunamas pajamas. Pajamų ir infliacijos priklausomybė pateikta 41 paveiksle.

41 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir infliacijos priklausomybė

Analizė parodė, kad duomenys yra labai išsibarstę ir gali neturėti priklausomybės. Koreliacijos koeficientas $R = -0,09$ rodo, kad ryšys yra atvirkštinis ir labai silpnas. Tą parodo ir determinacijos koeficientas, kuris sudaro vos 0,009. Iš to galima daryti išvadą, kad tik 0,9 proc. įtakos biudžeto pajamoms turi infliacijos pokytis, o likę 99,1 proc. yra neįvertinti veiksniai. Kadangi Prob. lygus 0,7816 (11 priedas) yra didesnis už pasirinktą pasiklovimo lygmenį 0,05, o gauta faktinė Fišerio kriterijaus reikšmė 0,082 (12 priedas) yra mažesnė už teorinę Fišerio reikšmę $df = 10$ (13 priedas), galima daryti išvadą, kad pasirinktas kintamasis yra nereikšminis, todėl tolimesnei analizei jis bus atmetamas ir nenaudojamas.

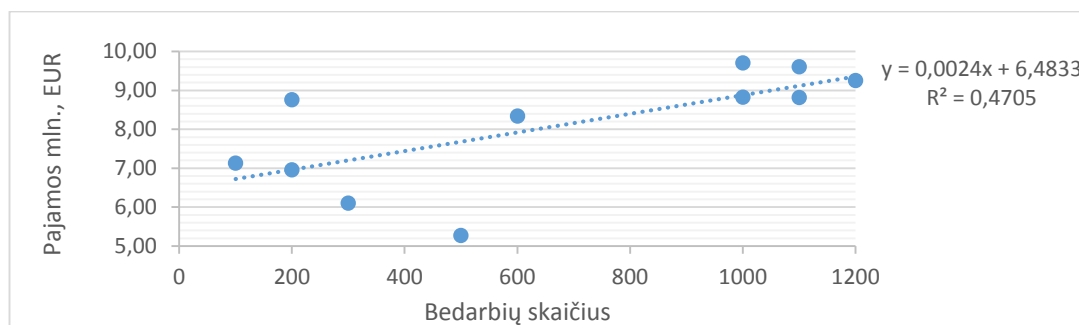
Savivaldybės pajamų biudžetui įtakos turi ir gyventojų skaičiaus pasikeitimas. Visu analizuojamu laikotarpiu gyventojų skaičius nuolat mažėjo, todėl verta patikrinti, kokią įtaką turi gyventojų pasikeitimas. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir gyventojų skaičiaus priklausomybė pateikiama 42 paveiksle.

42 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir gyventojų skaičiaus priklausomybė

Pagal sklaidos diagramą, duomenys nėra labai išsibarstę. Koreliacijos koeficientas R lygus $-0,91$ parodė, kad ryšys yra stiprus, bet juda priešinga linkme. Nors gyventojų skaičius ir mažėja, tačiau biudžeto pajamos auga. Determinacijos koeficientas 0,8239 rodo, kad gyventojų skaičiaus pokytis savivaldybės pajamų biudžetui turi įtakos 82,39 proc. kiti likę 17,61 proc. yra neįvertinti veiksniai. Prob. lygus 0,0001 (12 priedas) ir yra mažesnis už pasirinktą pasiklovimo lygmenį 0,05, todėl kintamasis yra reikšminis. Apskaičiuota Fišerio kriterijaus faktinė reikšmė 42,1 yra didesnė už teorinę Fišerio reikšmę $df = 10$ (13 priedas), todėl sudarytas regresijos modelis taip pat yra reikšminis.

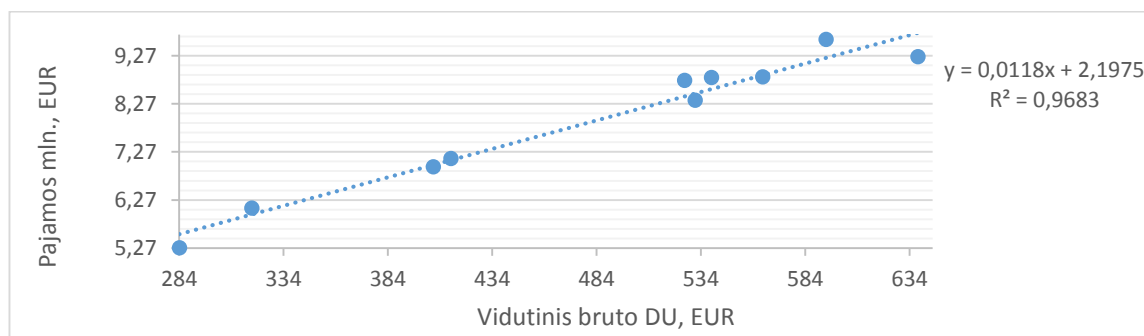
Bedarbių skaičius savivaldybėje nuolat kito, todėl reikia įvertinti, kokia priklausomybė tarp biudžeto pajamų ir bedarbių skaičiaus kitimo. Priklausomybė pateikiama 43 paveiksle.

43 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir bedarbių skaičiaus priklausomybė

Didėjantis bedarbių skaičius taip pat turi įtakos biudžeto pajamoms, tačiau, kaip rodo koreliacijos koeficientas $R = 0,69$ ryšys tarp pajamų ir bedarbių skaičiaus yra vidutiniškai stiprus. Tai patvirtina ir determinacijos koeficientas $R^2 = 0,4705$, o tai reiškia, kad pajamų biudžetą 47,05 proc. veikia bedarbių skaičiaus pokytis. Prob. lygus 0,02 (12 priedas), tačiau nustatytas Fišerio kriterijaus reikšmė 7,99 yra mažesnė už teorinę Fišerio reikšmę $df = 10$ (13 priedas). Įvertinus priklausomybę, kuri mažesnė nei 50 proc. ir modelio patikimumą, kintamąjį nuspręsta atmesti, todėl tolimesnei analizei bedarbių skaičius bus nenaudojamas.

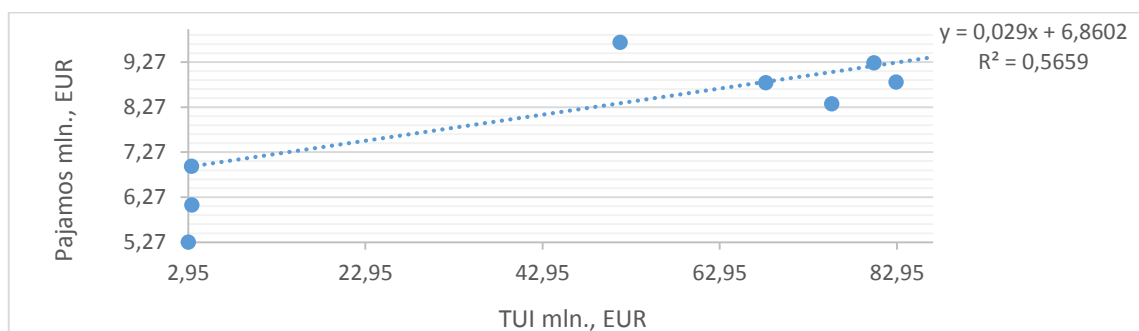
Darbo užmokestis kitas svarbus rodiklis galintis daryti įtaką biudžeto pajamų kitimui. Visu nagrinėjamu laikotarpiu bruto vidutinis darbo užmokestis didėjo, todėl galima daryti prielaidą, kad tai turėjo įtakos ir biudžeto pajamų kitimui. Pajamų priklausomybė nuo vidutinio bruto darbo užmokesčio kitimo pateikta 44 paveiksle.

44 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir darbo užmokesčio priklausomybė

Atlikta analizė parodė, kad egzistuoja tiesinis stiprus ryšys. Tai patvirtina ir koreliacijos koeficientas $R = 0,98$. Determinacijos koeficientas rodo, kad darbo užmokestis biudžeto pajamų kitimui įtakos turi net 96,83 proc. Prob. lygus 0,0000 (12 priedas), tai rodo, kad kintamasis reikšminis, o apskaičiuota Fišerio kriterijaus reikšmė 274,9 yra didesnė už teorinę Fišerio reikšmę $df = 10$ (13 priedas), todėl sudarytas regresijos modelis taip pat yra reikšminis.

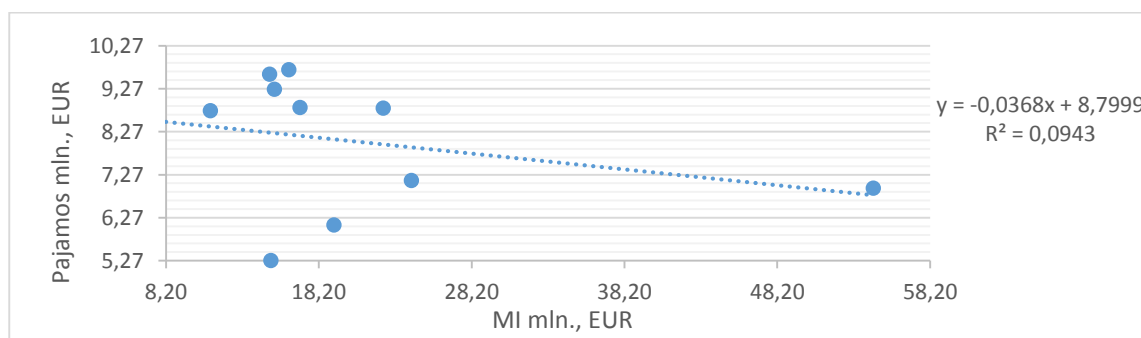
Kazlų Rūdos savivaldybėje nuolat vyksta tiesioginės užsienio investicijos. Per nagrinėjamą laikotarpį TUI ženkliai išaugo, todėl vertėtų patikrinti, kiek tiesioginių užsienio investicijų pokytis turi įtakos savivaldybės pajamų biudžetui. TUI ir biudžeto pajamų priklausomybė pateikta 45 paveiksle.

45 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir TUI priklausomybė

Analizė parodė, kad egzistuoja tiesinis stiprus ryšys, kadangi koreliacijos koeficientas $R = 0,75$. Determinacijos koeficientas (R^2) lygus 0,5659, o tai rodo, kad 56,59 proc. tiesioginių užsienio investicijų kitimas daro įtaką biudžeto pajamų kitimui. Patikrinus kintamojo reikšmingumą, nustatyta, kad Prob. lygus 0,0075 (12 priedas), o tai neviršija pasirinkto pasiklovimo lygmens – 0,05, todėl kintamasis yra reikšminis. Nustatyta faktinė Fišerio kriterijaus reikšmė 11,7 yra didesnė už teorinę Fišerio reikšmę $df = 10$ (13 priedas), todėl galima daryti išvadą, kad sudarytas regresijos modelis yra reikšminis.

Kazlų Rūdos savivaldybė nuolat vykdo ir materialines investicijas. Šios investicijos taip pat nuo 2004 metų išaugo. Kaip tai veikia pajamų biudžetą, pateikta 46 paveiksle.

46 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir MI priklausomybė

Sklaidos diagramoje matyti, kad duomenys išsibarstę, iš to galima daryti išvadą, kad tiesinio ryšio nėra. Koreliacijos koeficientas $R = -0,3$ rodo, kad ryšys yra silpnas. Determinacijos koeficientas (R^2) lygus 0,0943 rodo, kad tik 9,3 proc. materialinių investicijų kitimas turi įtakos biudžeto pajamoms, o likę 90,7 proc. yra neįvertinti veiksniai. Prob. lygus 0,36 (12 priedas) yra didesnis už pasirinktą pasiklovimo lygmenį 0,05, todėl pasirinktas kintamasis yra nereikšminis, o Fišerio kriterijaus reikšmė 0,937 yra mažesnė už teorinę Fišerio reikšmę $df = 10$ (13 priedas), todėl galima

daryti išvadą, kad sudarytas regresijos modelis yra nereikšminis. Įvertinus kintamojo priklausomybę ir modelio patikimumą nuspręsta, kad kintamasis nėra tinkamas prognozei ir toliau bus nenaudojamas.

Apibendrinus, galima daryti išvadą, kad pasirinkti kintamieji, išskyrus infliacija ir materialines investicijas, turi įtakos Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų pokyčiui. Didžiausia priklausomybė yra tarp biudžeto pajamų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio bei bendrojo vidaus produkto.

3.3. Savivaldybės biudžeto pajamų prognozavimas

Patikrinus pajamų ir makroekonominių veiksnių priklausomybę, nustatyta, kad pajamų kitimui įtakos neturi infliacija ir materialiosios investicijos, todėl prognozuojant savivaldybės 2015 m pajamų biudžetą, šie veiksniai yra atmetami. Bedarbių skaičius turi tiesinę priklausomybę, bet įvertinus determinacijos koeficientą, kuris nesiekia 50 proc. kintamąjį pasirinkta atmesti dėl mažo patikimumo. Prognozavimui bus naudojami tik reikšminiai kintamieji, tai vidutinis bruto darbo užmokestis, gyventojų skaičius, tiesioginės užsienio investicijos ir bendrasis vidaus produktas.

Prognozavimui pasirinkta naudoti daugialypės tiesinės regresijos modelį. Sudarytas regresijos modelis, kuris pateikiamas 14 priede parodė, kad visi kintamieji yra nereikšminiai, o tai reiškia, kad egzistuoja daugiakolinearumas, todėl šis modelis gali būti netinkamas. Pasirinkta išeliminuoti darbo užmokestį, nors šis makroekonominis veiksnys ir turi stiprų ryšį su biudžeto pajamomis, tačiau šis kintamasis taip pat stipriai koreliuoja su kitais makroekonominiais veiksniais, dėl šios priežasties, darbo užmokesčio naudojimas daugialypėje tiesinėje regresijoje yra netinkamas. Išeliminavus kintamąjį vidutinį bruto darbo užmokestį, gautas daugialypės tiesinės regresijos modelis (15 priedas) yra reikšminis ir gali būti naudojamas biudžeto prognozavimui.

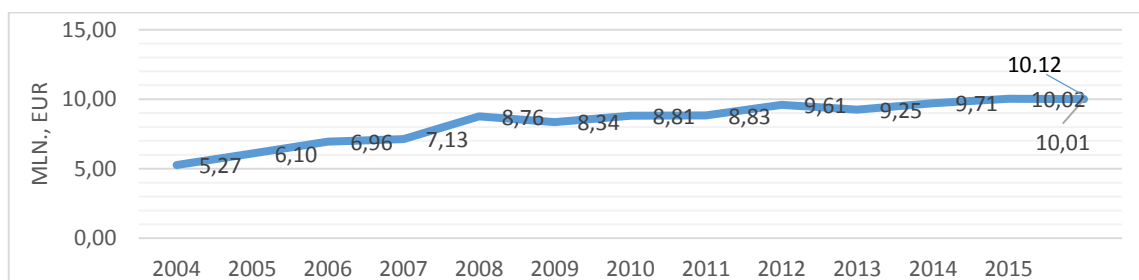
Norint suprognozuoti biudžeto pajamas, reikia įvertinti galimus kintamųjų pokyčius 2015 m. priklausomai nuo pasirinktų kintamųjų augimo ar mažėjimo gali kisti ir biudžeto pajamos. Prognozuojant 2015 metų savivaldybės biudžeto pajamas, pasirinktų kintamųjų pokytis pateiktas 4 lentelėje.

4 lentelė. Prognozei naudojamų kintamųjų pokytis

Kintamasis	Pokytis	Reikšmė
Prognozuojamas BVP augimas pagal LB	2,7%	109,84
Prognozuojamas BVP augimas pagal SEB banką	2,6%	109,74
Prognozuojamas BVP augimas pagal EY	3,4%	110,59
Prognozuojamas gyventojų skaičius	-132	12502
Prognozuojamas TUI	+10%	56,87

Statistikos departamentas pateikia, kad 2015 m pradžioje Kazlų Rūdos savivaldybėje buvo 12502 gyventojai, todėl prognozuojant daroma prielaida, kad šis skaičius nesikeis. Tiesioginių užsienio

investicijų augimo savivaldybė nepateikė, todėl daroma prielaida, kad jos didės 10 proc., Pagal pasirinktas atitinkamas kintamųjų reikšmes sudaryta biudžeto pajamų prognozė, kuri atspindi 47 paveiksle.

47 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų prognozė 2015 m., naudojant daugialypės tiesinės regresijos modelį

Lietuvos bankas prognozuoja, kad BVP turėtų didėti 2,7 proc., jei ši prognozė pasitvirtintų, Kazlų Rūdos savivaldybės BVP padidėtų iki 109,84 mln. EUR. Lietuvos Banko BVP augimo prognozei pasitvirtinus, Kazlų Rūdos savivaldybės pajamos sudarytų 10,02 mln. EUR, tai reiškia, kad savivaldybė gautų 307,58 tūkst. EUR arba 3,2 proc. daugiau nei planuoja.

SEB banko prognozėmis BVP turėtų didėti 2,6 proc. Jei šios prognozės pasitvirtintų, Kazlų Rūdos BVP sudarytų 109,74 mln. EUR, remiantis ankstesnėmis gyventojų skaičius ir tiesioginės užsienio investicijos prielaidomis, sudaroma prognozė parodė, kad savivaldybės pajamos sudarytų 10,01 mln. EUR. Jei ši prognozė pasitvirtintų, Kazlų Rūdos savivaldybė gautų 293,97 tūkst. EUR arba 3 proc. daugiau nei planuoja.

Ernst & Young Baltic prognozėmis, 2015 bendrasis vidaus produktas turėtų didėti 3,4 proc. Tokiu atveju, savivaldybės sukuriamas BVP sudarytų 110,59 mln. EUR. Remiantis ankstesnėmis gyventojų skaičiaus ir TUI prielaidomis, bei nauju BVP pokyčiu, sudaryta prognozė parodė, kad biudžeto pajamos sudarytų 10,12 mln. EUR. Jei ši prognozė pasitvirtintų, savivaldybė gautų 404,8 tūkst. EUR arba 4,2 proc. daugiau nei planuoja.

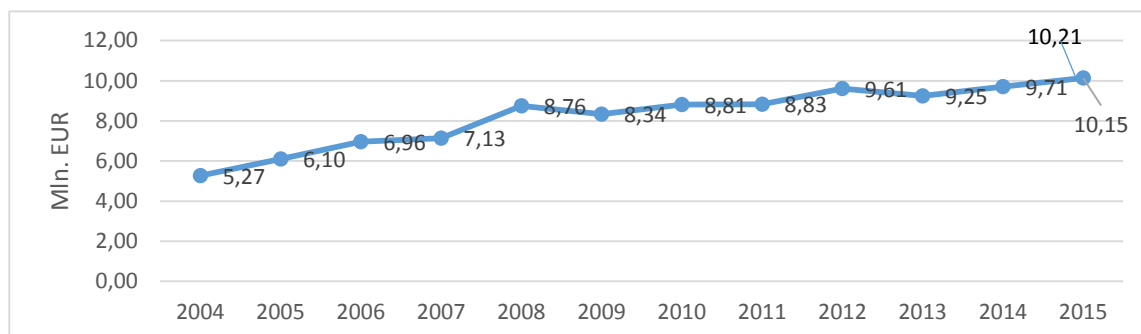
Atlikus prognozę, galima daryti išvadą, kad savivaldybė daugiausia pajamų gautų, jei pasitvirtintų Ernst & Young Baltic BVP augimo prognozė, o mažiausiai, jei BVP didėtų pagal SEB banko numatytas prognozes.

Išeliminuos vidutinis bruto darbo užmokestis turi stiprų ryšį su biudžeto pajamomis, todėl bus atlikta prognozė tik su šiuo kintamuoju, naudojant porinės tiesinės regresijos modelį su tam tikromis prielaidomis, kurios pateiktos 5 lentelėje.

5 lentelė. Prognozei naudojamo DU pokytis

Kintamasis	Pokytis	Reikšmė
Prognozuojamas DU augimas pagal SEB banką	4,2	672
Prognozuojamas DU augimas pagal LB	4,9	677

Pagal lentelėje pateiktus duomenis sudaromos dvi porinės tiesinės regresijos prognozės, kurios atsispindi 48 paveiksle.

48 pav. Kazlų Rūdos savivaldybės prognozuojamos pajamos 2015 m, kintant DU

Jei pasitvirtintų SEB banko prognozė ir vidutinis bruto darbo užmokestis padidėtų 4,2 proc., Kazlų Rūdos savivaldybės vidutinis bruto darbo užmokestis padidėtų iki 672 EUR, o biudžeto pajamos sudarytų 10,15 mln. EUR. Pagal šią prognozę, savivaldybė į biudžetą gautų 427,63 tūkst. EUR arba 4,4 proc. daugiau pajamų nei planuoja.

Lietuvos bankas prognozuoja, kad vidutinis bruto darbo užmokestis 2015 m turėtų didėti 4,9 proc., jei tai pasitvirtintų, Kazlų Rūdos savivaldybės vidutinis darbo užmokestis padidėtų iki 677 EUR. Prognozuojamos biudžeto pajamos, veikiant tik darbo užmokesčio dydžiui, padidėtų iki 10,21 mln. EUR. Šiai prognozei pasitvirtinus, savivaldybė gautų 486,78 tūkst. EUR arba 5 proc. daugiau pajamų, nei planuoja.

Atlikus prognozę, galima daryti išvadą, kad savivaldybė gautų didesnes pajamas, jei pasitvirtintų Lietuvos Banko prognozuojamas darbo užmokesčio augimas.

Atlikus Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų prognozę, galima daryti tokias išvadas:

- 1) *Prognozė atliekama tiesinio trendo metodu, kai neįtraukiami, makroekonominiai veiksniai, parodė, kad biudžeto pajamos sudarytų 10,6 mln. EUR. Aproximacijos paklaida sudarė 5 proc., todėl prognozavimo modelis yra tinkamas;*
- 2) *Įvertinus makroekonominių ir biudžeto pajamų priklausomybę, nustatyta, kad didžiausia priklausomybė egzistuoja tarp biudžeto pajamų ir BVP bei vidutinio bruto darbo užmokesčio. Itakos biudžeto pajamų kitimui neturi infliacija ir materialinės investicijos;*
- 3) *Atliktas prognozavimas daugialypės tiesinės regresijos modeliu parodė, kad priklausomai nuo kintamųjų pokyčių, Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos sudarytų 10,02; 10,01 ir 10,12 mln. EUR;*
- 4) *Atliktas prognozavimas porinės tiesinės regresijos modeliu parodė, kad kintant vidutiniam bruto darbo užmokesčiui biudžeto pajamos atitinkamai didėtų 10,15 arba 10,21 mln. EUR.*

IŠVADOS

- 1) Kazlų Rūdos savivaldybėje mažėjo gyventojų skaičius, tačiau gerėjo ekonominė situacija. Savivaldybės sukuriamas BVP analizuojamu laikotarpiu išaugo 197,9 mln. Lt arba 115,5 proc., vidutinis darbo užmokestis išaugo 127 proc. Savivaldybė siekdama sukurti investuotojams konkurencingą ir patrauklų regioną nuolat investuoja į materialines investicijas, taip pat savivaldybė pasižymi aukštomis tiesioginėmis užsienio investicijomis 2013 m. vienam gyventojui teko 23589 Lt TUI, o tai viršijo ir regiono ir šalies gyventojui tenkančių investicijų. Didžiausią problema savivaldybėje – aukštas nedarbo lygis, kuris viršija regiono ir visos valstybės vidurkį. Analizuojamu laikotarpiu bedarbių skaičius išaugo 50 proc.
- 2) Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos lyginant 2012 – 2014 išaugo 350 tūkst. Lt arba 1,06 proc. Analizuojamu laikotarpiu pajamų planas įgyvendintas buvo 2014 metais. Didžiausią dalį pajamų sudarė dotacijos, kurios bendroje struktūroje sumažėjo. 2012 m. šios pajamos sudarė 51,07 proc., o 2014 m – 46,17 proc. Nors dotacijos savivaldybės biudžete sumažėjo, tačiau išaugo pajamos, gaunamos iš mokesčių, kurios nagrinėjamu laikotarpiu padidėjo 2368,3 tūkst. Lt arba 19,36 proc. Šis augimas reiškia, kad savivaldybė gauna didesnį savarankiškumą.
- 3) Lyginant 2012 – 2014 m. mokesčių pajamų planas buvo įvykdytas. Visu nagrinėjamu laikotarpiu gyventojų pajamų mokestis sudarė didžiausią dalį. 2014 m. gyventojų pajamų mokestis išaugo 2276 tūkst. Lt. lyginant su 2013 m., tam įtakos turėjo didėjanti savivaldybėms tenkanti GPM dalis. Mažiausią dalį sudarė pajamos gaunamos iš prekių ir paslaugų. Šios pajamos lyginant 2012 – 2014 m. sumažėjo 124,9 tūkst. Lt. Didėjančios surenkamos mokesčių pajamos rodo didesnę finansinę laisvę, nes šias pajamas savivaldybė gali paskirstyti savo nuožiūra.
- 4) Dotacijos visu nagrinėjamu laikotarpiu sudarė didžiausią dalį, nors daugiausia savivaldybei buvo skiriama mokinio krepšeliui finansuoti ir valstybinėms funkcijoms atlikti, tačiau šios pajamos analizuojamu laikotarpiu mažėjo. Mokinio krepšeliui finansuoti skiriamos dotacijos sumažėjo nuo 9254,3 tūkst. Lt iki 9202,7 tūkst. Lt arba 0,56 proc., tam įtakos turėjo mažėjantis mokinių skaičius savivaldybėje. Valstybinėms funkcijoms atlikti skiriamos dotacijos sumažėjo 3025,6 tūkst. Lt arba 47,76 proc.
- 5) Kitos pajamos visu nagrinėjamu laikotarpiu sumažėjo 676,1 tūkst. Lt arba 35,37 proc. Tam įtakos turėjo priskirtos, bet nesumokėtos pajamos iš baudų ir konfiskacijų. 2012 m savivaldybė daugiausia pajamų gavo iš kitų neišvardintų pajamų, o 2013 ir 2014 m. didžiausią dalį sudarė pajamos už prekes ir paslaugas. Analizuojamu laikotarpiu kitų pajamų surinkta mažiau, nei planuota.
- 6) Išlaidos nagrinėjamu laikotarpiu turėjo tendenciją augti, kadangi gerėjo šalies ir savivaldybių ekonominė situacija, tačiau visu nagrinėjamu laikotarpiu planas buvo įvykdytas tik 2013

metais. Nagrinėjamu laikotarpiu išlaidos padidėjo nuo 31972,3 tūkst. Lt iki 32.827 tūkst. Lt arba 2,67 proc.

- 7) Didžiausios išlaidos visu nagrinėjamu laikotarpiu sudarė švietimo funkcijai, kurios nagrinėjamu laikotarpiu išaugo 119,1 tūkst. Lt arba 0,76 proc., o mažiausiai buvo skiriama gynybos funkcijai. Šiai funkcijai skiriamos išlaidos nagrinėjamu taip pat išaugo 7,7 tūkst. Lt arba 28,62 proc., tačiau bendroje išlaidų struktūroje sudarė 0,08 – 0,11 proc. nagrinėjamu laikotarpiu.
- 8) Pagal ekonominę klasifikaciją, daugiausia biudžeto išlaidų teko su darbo užmokesčiu ir socialiniu draudimu susijusioms išlaidoms, kadangi didėjo darbo užmokestis. Šios išlaidos nagrinėjamu laikotarpiu išaugo 354,4 tūkst. Lt arba 2,03 proc. Šios išlaidos išaugo, dėl didėjančio darbo užmokesčio.
- 9) Pagrindinė savivaldybės problema – skoliniai įsipareigojimai. Analizuojamu laikotarpiu savivaldybės skola išaugo 3045,1 tūkst. Lt arba 68,1 proc. Dėl pakeistos biudžeto sudarymo metodikos 2013 ir 2014 metais savivaldybės biudžetas buvo perteklinis, tačiau skoliniai įsipareigojimai didėjo dėl projektų vykdymų, finansuojamų Europos Sąjungos lėšomis.
- 10) Svarbiausias biudžeto sudarymo principas – biudžeto balansas. Formuodama biudžetą šio principo privalo laikytis kiekviena savivaldybė, nes tai įrašyta įstatyme, bet norint šį principą įgyvendinti, savivaldybės formuodamos biudžetus privalo laikytis tam tikrų metodų. Dažniausiai naudojamas programinio biudžeto sudarymo metodas, kuris apibūdinamas, kaip racionali biudžeto formavimo, paskirstymo ir kontroliavimo priemonė.
- 11) Prognozuojant biudžeto pajamas 2015 metams naudojant tiesinio trendo metodą, kai neįvertinama makroekonominių veiksnių įtaka, nustatyta, kad Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamos sudarys 10,6 mln. EUR.
- 12) Atlikus Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų priklausomybę veikiant makroekonominiams veiksniams, nustatyta, kad tarp BVP ir vidutinio bruto darbo užmokesčio egzistuoja stiprus tiesinis ryšys, tiesinę priklausomybę turi biudžeto pajamos ir TUI, o tiesinis atvirkštinis ryšys egzistuoja tarp biudžeto pajamų ir gyventojų skaičiaus. Nustatyta, kad savivaldybės pajamos priklausomybės neturi su infliacija ir materialinėmis investicijomis.
- 13) Prognozuojant pagal daugialypės tiesinės regresijos modelį, veikiant makroekonominiams veiksniams, nustatyta, kad Kazlų Rūdos savivaldybės pajamos sudarytų 10,02 mln. EUR, 10,01 mln. EUR arba 10,12 mln. EUR priklausomai nuo pasirinktų veiksnių kitimo.
- 14) Atlikus prognozę porinės tiesinės regresijos modeliu, kai kintamasis vidutinis bruto darbo užmokestis, nustatyta, kad savivaldybės pajamos sudarytų 10,15 mln. EUR arba 10,21 mln. EUR, priklausomai nuo darbo užmokesčio didėjimo.

LITERATŪRA

1. Astrauskas A. (2007 a). Decentralizacija vietos savivaldybėje: esmė, turinys ir formos. Iš Viešojo politika ir administravimas [interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 20, adresu <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/12755/2285-4879-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Astrauskas A., Česonis G. (2008) Strateginio planavimo principų diegimo Lietuvos vietos savivaldybėse etapai // Viešojo politika ir administravimas. Nr. 26, p. . ISSN 1648-2603
3. Astrauskas A. (2004 b) Optimalaus Lietuvos savivaldybių institucinės struktūros modelio paieška. Iš // Viešojo politika ir administravimas. Nr.8, p. 24. ISSN 1648-2603
4. Astrauskas A., Pitrenaitė B., Mikulskienė B. (2012). Planavimo savivaldybėje sistemos tobulinimo galimybės saugios savivaldybės (saugios bendruomenės) modelio įgyvendinimo procese. Iš Viešojo politika ir administravimas. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 15, adresu <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367188770317/DS.002.0.01.ARTIC>
5. Astrauskas A. (2013 c). Vietos savivalda Lietuvoje 1990–2013 metais: Vietos savivaldybių kompetencijos pokyčiai. Iš Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos [interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 6, adresu http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2013~ISSN_1648-9098.N_4_32.PG_127-133/DS.002.0.01.
6. Backūnaitė E., Raipa A. (2004). Decentralizacijos reformų teoriniai ir taikomieji aspektai // Viešojo politika ir administravimas. Nr. 7, p. 23-32. ISSN 1648-2603
7. Baltušnikienė J. Fiskalinės decentralizacijos teoriniai ir metodologiniai aspektai. Iš Pinigų studijos [interaktyvus]. 2003, spalio Peržiūrėta 2015, gegužės 23, adresu <http://www.lb.lt/baltusnikiene>
8. Baltušnikienė J. (2009). Viešojo valdymo sistemos decentralizacija: turinys, pranašumai ir trūkumai // Viešojo politika ir administravimas. Nr. 27, p. 79-89. ISSN 1648-2603
9. Balvočiūtė R., Makauskaitė A. (2012). Lietuvos vietinės valdžios subsektoriaus finansų regioninė diferenciacija. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos [interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 22, adresu http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2012~ISSN_1648-9098.N_4_28.PG_38-52/DS.002.0.01.ARTIC
10. Bitvainis J., Butkevičius A. (2003). Pinigų studijos. Ekonomikos teorija ir praktika. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 6, adresu http://www.lb.lt/bivainis_3
11. Bogulskas V., Blekienė R. (2012). Ekonometrija. Laiko eilučių modeliai. Laboratoriniai darbai. Mokomoji knyga. Kaunas: Technologija.

12. Civinskas R., Tolvaišis L. (2006). Tarpbiudžetinis lėšų perskirstymas Lietuvoje: instituciniai interesai ir savivaldybių finansinis savarankiškumas // Viešoji politika ir administravimas. Nr. 16, p. 87-99. ISSN 1648-2603
13. Daugirdas V., Mačiulytė J. (2006). Decentralizacija ir teritorinė savivalda Lietuvoje. Iš Politologija [interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 19 adresu, <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367156699267/DS.002.0.01.ARTIC>
14. Davulis G. (2006). Lietuvos savivaldybių finansai: struktūra, raida, perspektyvos. Vilnius.
15. Euro zona. Ernst & Young Baltic. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 20, adresu [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Eurozone_Forecast_March_2015_LT/\\$FILE/EY%20EEF%20Mar%202015%20LTLT%20LR.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Eurozone_Forecast_March_2015_LT/$FILE/EY%20EEF%20Mar%202015%20LTLT%20LR.pdf)
16. Europos vietos savivaldos chartija. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 4, adresu <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Lithuanian/122-Lithuanian.pdf>
17. Gabrevičienė A. (2012). Bendroji statistika. Mokymo(si) knyga. Marijampolė. ISBN 978-609-422-066-1
18. Kazlų Rūdos savivaldybė. [interaktyvus]. Peržiūrėta adresu <http://kazluruda.lt/>
19. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas. [Interaktyvus] 2003. Peržiūrėta 2015, balandžio 10, adresu http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/TVUD/LR_biudžeto_sandaros_įstatymas.pdf
20. Lietuvos Respublikos finansų ministerija. Biudžetas. Atnaujinta 2014 rugsėjo 10 d. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, balandžio 08, adresu http://www.finmin.lt/c/portal/layout?p_1_id=PUB.1.52
21. LR rinkliavų įstatymas. [Interaktyvus], 2000 m. birželio 13 d. Nr. VIII-1725. Peržiūrėta adresu <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.41CD8BF53D8D>
22. Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžeto pajamų nustatymo metodikos. Vilnius, 1997. Nauja įstatymo redakcija: Nr. IX-566, 2001-10-23, Žin., 2001, Nr. 94-3307 (2001-11-09)
23. Lietuvos Respublikos statistikos departamentas. [Interaktyvus]. Peržiūrėta adresu <http://osp.stat.gov.lt/>
24. Lietuvos savivaldybių portalas. Savivaldybių pinigai. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, balandžio 09, adresu <http://www.savivaldybes.lt/savivaldybes/index.php?lang=lt&gr=savivaldosraida&id=116>
25. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Aktuali redakcija: 93 – 2015.03.26 (nuo 2015.04.14)
26. Makroekonominės prognozės. Lietuvos bankas. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 20, adresu https://www.lb.lt/makroekonominės_prognozes

27. Makroekonomikos prognozės. SEB bankas [interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 20, adresu <https://www.seb.lt/infobankas/ekonomine-aplinka/makroekonomika/makroekonomikos-prognozes>
28. Naraškevičiūtė V. (2008). Savivaldybių biudžetų formavimo ir asignavimų naudojimo problemos Lietuvoje. Iš *Ekonomika ir vadyba* [interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 17, adresu <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2008~1367161493881/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
29. Nobelio 2003 m. Ekonomikos mokslų premijos laureatai. Ekonominių laiko eilučių statiniai metodai Iš *Pinigų studijos* [interaktyvusis]. 2003, Peržiūrėta 2015, gegužės 10, http://www.lb.lt/nobelio_laureatai_3
30. Novikovas A. (2005). Vietos savivaldos esmė ir socialinė paskirtis visuomenėje // *Jurispėdencija* 77(69); 58–64
31. Paulikas V., Adomonis V. (2003). Vietos savivalda ir sprendimų priėmimas // *Viešoji politika ir administravimas*. Nr. 4, p. 66-73. ISSN 1648-2603
32. Raišienė A. G., (2003). Valstybės valdymo ir vietos savivaldos sąveikos ypatumai // *Viešoji politika ir administravimas*. Nr.4, p. 18-25. ISSN 1648-2603
33. Šilėnas Ž. Lietuvos savivaldybių indeksas 2014: savivaldybės klimpstą į skolas. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 10, adresu <http://www.llri.lt/naujienos/ekonomine-politika/valstybes-valdymas/si/laurynas-rekasius>
34. Urmonas A., Novikovas A. (2011). Europos vietos savivaldos chartijoje įvertintų principų įgyvendinimo vietos savivaldoje ir inkorporavimo nacionalinėje teisės sistemoje ypatumai // *Jurispėdencija*. Nr. 18(3) p 1019–1034
35. Valstybinė mokesčių inspekcija. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2015, gegužės 6, adresu <https://www.vmi.lt/>

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Kazlų Rūdos savivaldybės ekonominiai rodikliai

Ekonominis rodiklis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gyventojų skaičius	14781	14688	14420	14241	14080	13906	13659	13273	13034	12738	12634
Mirusiųjų skaičius	198	211	228	222	196	218	198	202	196	186	190
Gimusiųjų skaičius	158	136	130	140	129	116	142	138	133	140	124
Išvykusiųjų skaičius	472	515	454	400	386	461	629	548	553	446	447
BVP mln., litų	171,4	191,7	220,5	254	297,4	234,9	252,4	278,8	306,7	323,1	369,3
MI	51,95	66,187	188,054	83,718	38,323	28,299	77,368	58,536	51,683	52,773	56
TUI	10,2	11,6	11,5	6,5	7,3	261,03	235,3	286,1	300,5	277,4	178,5
Bedarbių skaičius	500	300	200	100	200	600	1100	1000	1100	1200	1000
Bedarbių skaičius, lyginant su darbingo amžiaus žmonėmis, proc.	6,2	3,5	2,5	1,4	1,8	7,3	12,8	12,9	14	15,4	12,7
DU bruto	981	1101	1401	1430	1817	1834	1861	1946	2051	2203	2228
DU neto	765	859	1116	1091	1406	1440	1459	1522	1598	1709	1738
Infliacija	1,2	2,7	4,5	8,1	8,5	1,3	3,8	3,4	2,8	1	0,2

2 PRIEDAS

Kazlų Rūdos savivaldybės biudžeto pajamų ir asignavimų planas ir faktas

	2012	2013	2014	2013-2012		2014-2013		2014-2012	
				Tūkst. Lt	Proc.	Tūkst. Lt	Proc.	Tūkst. Lt	Proc.
Patvirtintas pajamų planas	33658,2	32093,8	33287,4	-1.564	-4,65	1.194	3,72	-371	-1,10
Faktiškai įvykdytos pajamos	33168,8	31943,5	33519,1	-1.225	-3,69	1.576	4,93	350	1,06
Asignavimai	33658,2	32.093,80	33.287,40	-1.564	-4,65	1.194	3,72	-371	-1,10
Išlaidos	31972,3	32.373,60	32.827,00	401	1,26	453	1,40	855	2,67

3 PRIEDAS

Biudžeto pajamų horizontali analizė 2012 – 2014 m

	2012	2013	2014	2013-2012		2014-2013		2014-2012	
	Faktas	Faktas	Faktas	Tūkst. Lt	Proc.	Tūkst. Lt	Proc.	Tūkst. Lt	Proc.
MOKESČIAI	12234,6	12404,3	14602,9	169,7	1,39	2198,6	17,72	2368,3	19,36
GPM	10479,7	10586,8	12862,8	107,1	1,02	2276	21,50	2383,1	22,74
Gyventojų pajamų mokestis (gautas iš VMI)	6633,7	6916,8	8231,8	283,1	4,27	1315	19,01	1598,1	24,09
GPM savivaldybių išlaidų struktūrų skirtumams išlyginti	2410	2351	2557	-59	-2,45	206	8,76	147	6,10
GPM savivaldybių pajamoms iš gyventojų pajamų mokesčio išlyginti	1436	1319	2074	-117	-8,15	755	57,24	638	44,43
Turto mokesčiai	793,7	831,8	903,8	38,1	4,80	72	8,66	110,1	13,87
Fizinių asmenų žemės mokestis	209,2	208	220,9	-1,2	-0,57	12,9	6,20	11,7	5,59
Juridinių asmenų žemės mokestis		12,1	20,7	12,1		8,6	71,07	20,7	
Paveldimo turto mokestis	10,4	10,2	10,8	-0,2	-1,92	0,6	5,88	0,4	3,85
Nekilnojamojo turto mokestis fizinių asmenų	5,7	11,8	19,3	6,1	107,02	7,5	63,56	13,6	238,60
Nekilnojamojo turto mokestis juridinių asmenų	568,4	589,7	632,1	21,3	3,75	42,4	7,19	63,7	11,21
Prekių ir paslaugų mokesčiai	961,2	985,3	836,3	24,1	2,51	-149	-15,12	-124,9	-12,99
Mokesčiai už aplinkos teršimą	142,5	144,2	118,4	1,7	1,19	-25,8	-17,89	-24,1	-16,91
Valstybės rinkliavos	52,2	65,2	38,2	13	24,90	-27	-41,41	-14	-26,82
Vietinės rinkliavos	766,5	775,9	679,7	9,4	1,23	-96,2	-12,40	-86,8	-11,32
DOTACIJOS	16940,7	16984,3	15475,7	43,6	0,26	-1508,6	-8,88	-1465	-8,65
Valstybinėms (valstybės perduotos savivaldybėms) funkcijoms atlikti	6335	6075,6	3309,4	-259,4	-4,09	-2766,2	-45,53	-3025,6	-47,76
Mokinio krepšeliui finansuoti	9254,3	9158,7	9202,7	-95,6	-1,03	44	0,48	-51,6	-0,56
Kita tikslinė dotacija (iš apskričių perduotoms įstaigoms išlaikyti be MK)	851,4	1037,3	1029,6	185,9	21,83	-7,7	-0,74	178,2	20,93
Bendrosios dotacijos kompensacija	495	211	1550	-284	-57,37	1339	634,60	1055	213,13
Kitos lėšos iš kitų valdymo lygių	5	7	65	2	40,00	58	828,57	60	1200,00
Valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti		365	319			-46	-12,60	319	
Europos Sąjungos finansinės paramos lėšos		129,7				-129,7	-100,00	0	

3 priedo tęsinys

KITOS PAJAMOS	1911,5	627,6	1235,4	-1283,9	-67,17	607,8	96,85	-676,1	-35,37
Turto pajamos	202,9	197	207,7	-5,9	-2,91	10,7	5,43	4,8	2,37
Nuomos mokestis už valstybinę žemę	161,6	151,3	162	-10,3	-6,37	10,7	7,07	0,4	0,25
Mokestis už medžiojamųjų gyvūnų išteklį	31,7	37,1	38	5,4	17,03	0,9	2,43	6,3	19,87
Kiti mokesčiai už valstybinius gamtos išteklį	9,6	8,6	7,7	-1	-10,42	-0,9	-10,47	-1,9	-19,79
Pajamos už prekes ir paslaugas	387,2	384	545,9	-3,2	-0,83	161,9	42,16	158,7	40,99
Pajamos už patalpų nuomą	37,5	20,7	70,4	-16,8	-44,80	49,7	240,10	32,9	87,73
Pajamos už atsitiktines paslaugas	125,7	105,3	183,9	-20,4	-16,23	78,6	74,64	58,2	46,30
Įmokos už išlaikymą švietimo, socialinės apsaugos ir kitose įstaigose	224	258	291,6	34	15,18	33,6	13,02	67,6	30,18
Pajamos iš baudų ir konfiskacijos	12,3	-0,7	-4,7	-13	-105,69	-4	571,43	-17	-138,21
Kitos neišvardytos pajamos	1309,1	47,3	486,5	-1261,8	-96,39	439,2	928,54	-822,6	-62,84
Ilgalaikio materialiojo turto realizavimo pajamos	27,1	31,1	5,1	4	14,76	-26	-83,60	-22	-81,18
Iš kitų savivaldybių gautos mokinio krepšelio lėšos	19,1	29,2		10,1	52,88	-29,2	-100,00	-19,1	-100,00
Apyvartos lėšos	1447,2			-1447,2	-100,00	0		-1447,2	-100,00
Finansinių įsipareigojimų prisiėmimo pajamos	588,6	1867	2200	1278,4	217,19	333	17,84	1611,4	273,77
IŠ VISO ĮPLAUKŲ	33168,8	31943,5	33519,1	-636,7	-1,95	1575,6	4,93	938,9	2,88

Biudžeto pajamų vertikali analizė 2012 – 2014 m

	2012			2013			2014		
	Faktas	Proc. strukt.	Proc. dalyje	Faktas	Proc. strukt.	Proc. dalyje	Faktas	Proc. strukt.	Proc. dalyje
Mokesčiai	12234,6	36,89	100,00	12404,3	38,83	100,00	14602,9	43,566	100,00
Mokesčių pajamos	10479,7	31,60	85,66	10586,8	33,14	85,35	12862,8	38,375	88,08
Gyventojų pajamų mokestis (gautas iš VMI)	6633,7	20,00	54,22	6916,8	21,65	55,76	8231,8	24,559	56,37
GPM savivaldybių išlaidų struktūrų skirtumams išlyginti	2410	7,27	19,70	2351	7,36	18,95	2557	7,628	17,51
GPM savivaldybių pajamoms iš gyventojų pajamų mokesčio išlyginti	1436	4,33	11,74	1319	4,13	10,63	2074	6,188	14,20
Turto mokesčiai	793,7	2,39	6,49	831,8	2,60	6,71	903,8	2,696	6,19
Fizinių asmenų žemės mokestis	195,3	0,59	1,60	208	0,65	1,68	220,9	0,659	1,51
Juridinių asmenų žemės mokestis	13,9	0,04	0,11	12,1	0,04	0,10	20,7	0,062	0,14
Paveldimo turto mokestis	10,4	0,03	0,09	10,2	0,03	0,08	10,8	0,032	0,07
Nekilnojamojo turto mokestis fizinių asmenų	5,7	0,02	0,05	11,8	0,04	0,10	19,3	0,058	0,13
Nekilnojamojo turto mokestis juridinių asmenų	568,4	1,71	4,65	589,7	1,85	4,75	632,1	1,886	4,33
Prekių ir paslaugų mokesčiai	961,2	2,90	7,86	985,3	3,08	7,94	836,3	2,495	5,73
Mokesčiai už aplinkos teršimą	142,5	0,43	1,16	144,2	0,45	1,16	118,4	0,353	0,81
Valstybės rinkliavos	52,2	0,16	0,43	65,2	0,20	0,53	38,2	0,114	0,26
Vietinės rinkliavos	766,5	2,31	6,27	775,9	2,43	6,26	679,7	2,028	4,65
Dotacijos	16940,7	51,07	100	16984,3	53,17	100	15475,7	46,170	100
Valstybinėms (valstybės perduotos savivaldybėms) funkcijoms atlikti	6335	19,10	37,39	6075,6	19,02	35,77	3309,4	9,873	21,38
Mokinio krepšeliui finansuoti	9254,3	27,90	54,63	9158,7	28,67	53,92	9202,7	27,455	59,47
Kita tikslinė dotacija (iš apskričių perduotoms įstaigoms išlaikyti be MK)	851,4	2,57	5,03	1037,3	3,25	6,11	1029,6	3,072	6,65
Bendrosios dotacijos kompensacija	495	1,49	2,92	211	0,66	1,24	1550	4,624	10,01
Kitos lėšos iš kitų valdymo lygių	5	0,02	0,03	7	0,02	0,041	65	0,194	0,42
Valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti		0,00	0	365	1,14	2,15	319	0,952	2,061
Europos Sąjungos finansinės paramos lėšos		0,00	0	129,7	0,41	0,763	0	0,000	0

4 priedo tęsinys

Kitos pajamos	1911,5	5,76	100	627,6	1,96	100	1235,4	3,686	100
Turto pajamos	202,9	0,61	10,61	197	0,62	31,39	207,7	0,620	16,81
Nuomos mokestis už valstybinę žemę	161,6	0,49	8,45	151,3	0,47	24,11	162	0,483	13,11
Mokestis už medžiojamųjų gyvūnų išteklį	31,7	0,10	1,66	37,1	0,12	5,91	38	0,113	3,08
Kiti mokesčiai už valstybinius gamtos išteklį	9,6	0,03	0,50	8,6	0,03	1,37	7,7	0,023	0,62
Pajamos už prekes ir paslaugas	387,2	1,17	20,26	384	1,20	61,19	545,9	1,629	44,19
Pajamos už patalpų nuomą	37,5	0,11	1,96	20,7	0,06	3,298	70,4	0,210	5,69
Pajamos už atsitiktines paslaugas	125,7	0,38	6,58	105,3	0,33	16,78	183,9	0,549	14,89
Įmokos už išlaikymą švietimo, socialinės apsaugos ir kitose įstaigose	224	0,68	11,72	258	0,81	41,11	291,6	0,870	23,60
Pajamos iš baudų ir konfiskacijos	12,3	0,04	0,64	-0,7	0,00	-0,11	-4,7	-0,014	-0,38
Kitos neišvardytos pajamos	1309,1	3,95	68,49	47,3	0,15	7,54	486,5	1,451	39,38
Ilgalaikio materialiojo turto realizavimo pajamos	27,1	0,08		31,1	0,10		5,1	0,015	
Iš kitų savivaldybių gautos mokinio krepšelio lėšos	19,1	0,06		29,2	0,09			0,000	
Apyvartos lėšos	1447,2	4,36			0,00			0,000	
Finansinių įsipareigojimų prisiėmimo pajamos	588,6	1,77		1867	5,84		2200	6,563	
IŠ VISO ĮPLAUKŲ	33168,8	100,00		31943,5	100,00		33519,1	100,00	

5 PRIEDAS

Biudžeto išlaidų pagal funkcijas vertikali analizė 2012 – 2014 m

Straipsniai	2012	2013	2014	2012	2013	2014
	Vykdymas	Vykdymas	Vykdymas	Procentai	Procentai	Procentai
BENDRŲ VALSTYBĖS PASLAUGŲ	3.052,80	3.188,90	3.215,60	9,55	9,86	9,80
GYNYBOS	26,90	27,5	34,6	0,08	0,09	0,11
VIEŠOSIOS TVARKOS IR VISUOMENĖS APSAUGOS	508,90	424,3	437,7	1,59	1,31	1,33
EKONOMIKOS	3.455,50	3.515,40	4.767,30	10,82	10,87	14,52
APLINKOS APSAUGOS	1.298,30	1.351,30	1.218,50	4,06	4,18	3,71
BŪSTO IR KOMUNALINIO ŪKIO	400,70	608,30	514,40	1,25	1,88	1,57
SVEIKATOS APSAUGOS	52,60	53,60	186,90	0,16	0,17	0,57
POILSIS, KULTŪRA IR RELIGIJA	1.273,80	1.296,80	1.362,30	3,99	4,01	4,15
ŠVIETIMO	15.509,40	15.622,40	15.628,50	48,54	48,30	47,61
SOCIALINĖS APSAUGOS	6.371,60	6.255,40	5.461,20	19,94	19,34	16,64
IŠ VISO IŠLAIDŲ	31.950,50	32.343,9	32.827,00	100	100	100

6 PRIEDAS

Biudžeto išlaidų pagal funkcijas horizontali analizė 2012 – 2014 m

Straipsniai	2012	2013	2014	2013-2012		2014-2013		2014-2012	
	Vykdymas	Vykdymas	Vykdymas	Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.
BENDRŲ VALSTYBĖS PASLAUGŲ	3052,80	3188,90	3215,60	136,10	4,458	26,70	0,837	162,80	5,333
GYNYBOS	26,90	27,50	34,60	0,60	2,230	7,10	25,818	7,70	28,625
VIEŠOSIOS TVARKOS IR VISUOMENĖS APSAUGOS	508,90	424,40	437,70	-84,50	-16,604	13,30	3,134	-71,20	-13,991
EKONOMIKOS	3455,50	3515,40	4767,30	59,90	1,733	1.251,90	35,612	1.311,80	37,963
APLINKOS APSAUGOS	1298,30	1351,30	1218,50	53,00	4,082	-132,80	-9,828	-79,80	-6,146
BŪSTO IR KOMUNALINIO ŪKIO	400,70	608,30	514,40	207,60	51,809	-93,90	-15,436	113,70	28,375
SVEIKATOS APSAUGOS	52,60	53,60	186,90	1,00	1,901	133,30	248,694	134,30	255,323
SĄNAUDOS, SUSIJUSIOS SU POILSIU, KULTŪRA IR RELIGIJA	1273,80	1296,80	1362,30	23,00	1,806	65,50	5,051	88,50	6,948
ŠVIETIMO	15509,40	15622,40	15628,50	113,00	0,729	6,10	0,039	119,10	0,768
SOCIALINĖS APSAUGOS	6371,60	6255,40	5461,20	-116,20	-1,824	-794,20	-12,696	-910,40	-14,288
Iš viso išlaidų	31.950,500	32.343,900	32.827,00	393,40	1,231	483,10	1,494	876,50	2,743

Išlaidų horizontali analizė 2012 – 2014 m

	2012	2013	2014	2013-2012		2014-2013		2014-2012	
	Faktas	Faktas	Faktas	Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.
Išlaidos	30860,7	29335	28672,4	-1525,70	-4,94383	-662,6	-2,25874	-2188,3	-7,0909
Darbo užmokestis ir socialinis draudimas	17402,7	17719,5	17757,1	316,80	1,820407	37,6	0,212196	354,4	2,036466
Darbo užmokestis	13294,6	13537,9	13568,7	243,30	1,830066	30,8	0,227509	274,1	2,061739
Socialinis draudimas	4108,1	4181,6	4188,4	73,50	1,789148	6,8	0,162617	80,3	1,954675
Prekių ir paslaugų naudojimas	7639,4	6260,8	6285,6	-1378,60	-18,0459	24,8	0,396116	-1353,8	-17,7213
Mityba	259,6	263,4	281,1	3,80	1,46379	17,7	6,719818	21,5	8,281972
Medikamentai	0,4	0,6	0,5	0,20	50	-0,1	-16,6667	0,1	25
Ryšių paslaugos	135	151,8	145,9	16,80	12,44444	-5,9	-3,88669	10,9	8,074074
Transporto išlaikymas	348,3	277	306,7	-71,30	-20,4709	29,7	10,72202	-41,6	-11,9437
Apranga ir patalynė	8,9	5,2	5,6	-3,70	-41,573	0,4	7,692308	-3,3	-37,0787
Spaudiniai	84,5	73,8	82,2	-10,70	-12,6627	8,4	11,38211	-2,3	-2,72189
Kitos prekės	363	420,2	435,2	57,20	15,75758	15	3,569729	72,2	19,88981
Komandiruotės	14,1	15,1	10,9	1,00	7,092199	-4,2	-27,8146	-3,2	-22,695
Miestų ir gyvenviečių viešasis ūkis	323,9	300,8	293,6	-23,10	-7,13183	-7,2	-2,39362	-30,3	-9,35474
Ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto nuoma	2,5	4,4	6,1	1,90	76	1,7	38,63636	3,6	144
Ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto einamasis remontas	208,4	190,3	134,2	-18,10	-8,68522	-56,1	-29,4798	-74,2	-35,6046
Kvalifikacijos kėlimas	43,1	48,3	39,3	5,20	12,06497	-9	-18,6335	-3,8	-8,81671
Komunalinės paslaugos	1165,4	1112,8	1068,7	-52,60	-4,51347	-44,1	-3,96298	-96,7	-8,29758
Kitos paslaugos	4682,3	3397,1	3475,6	-1285,20	-27,448	78,5	2,310795	-1206,7	-25,7715
Turto išlaidos	162,6	155,4	182,9	-7,20	-4,42804	27,5	17,69627	20,3	12,48462
Rezidentams, kitiems nei valdžios sektorius	162,6	155,4	182,9	-7,20	-4,42804	27,5	17,69627	20,3	12,48462

7 priedo tęsinys

Socialinės išmokos	5579,5	5145,2	4392,5	-434,30	-7,78385	-752,7	-14,6292	-1187	-21,27
Socialinė parama	5394,6	5145,2	4392	-249,40	-4,62314	-753,2	-14,6389	-1002,6	-18,58
Darbdavių socialinė parama	184,9		0,5	-184,90	-100	0,5		-184,4	-99,73
Kitos išlaidos	76,5	54,1	54,3	-22,40	-29,281	0,2	0,369686	-22,2	-29,02
Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymas	1089,8	3008,9	4154,6	1919,10	176,0965	1145,7	38,07704	3064,8	281,23
Materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos	661,3	2292,1	3502	1630,80	246,6052	1209,9	52,78566	2840,7	429,56
Ilgalaikio materialiojo turto kūrimas ir įsigijimas	478,9	2201,9	3494,3	1723,00	359,7828	1292,4	58,69476	3015,4	629,65
Nematerialiojo turto kūrimas	182,4	90,2	7,7	-92,20	-50,5482	-82,5	-91,4634	-174,7	-95,78
Finansinio turto įsigijimo išlaidos	10	185	162,5	175,00	1750	-22,5	-12,1622	152,5	1525
Išlaidos dėl finansinių įsipareigojimų vykdymo	418,5	531,8	490,1	113,30	27,07288	-41,7	-7,84129	71,6	17,11
Iš viso išlaidų	31950,5	32343,9	32827	393,40	1,23128	483,1	1,493636	876,5	2,74

Išlaidų vertikali analizė 2012 – 2014 m

	2012		2013		2014	
	Faktas	Proc.	Faktas	Proc.	Faktas	Proc.
Išlaidos	30860,7	100,00	29335	100,00	28672,4	100
Darbo užmokestis ir socialinis draudimas	17402,7	56,39	17719,5	60,40	17757,1	61,93
Darbo užmokestis	13294,6	43,08	13537,9	46,15	13568,7	47,32
Socialinis draudimas	4108,1	13,31	4181,6	14,25	4188,4	14,61
Prekių ir paslaugų naudojimas	7639,4	24,75	6260,8	21,34	6285,6	21,92
Mityba	259,6	0,84	263,4	0,90	281,1	0,98
Medikamentai	0,4	0,00	0,6	0,00	0,5	0,00
Ryšių paslaugos	135	0,44	151,8	0,52	145,9	0,51
Transporto išlaikymas	348,3	1,13	277	0,94	306,7	1,07
Apranga ir patalynė	8,9	0,03	5,2	0,02	5,6	0,02
Spaudiniai	84,5	0,27	73,8	0,25	82,2	0,29
Kitos prekės	363	1,18	420,2	1,43	435,2	1,52
Komandiruotės	14,1	0,05	15,1	0,05	10,9	0,04
Miestų ir gyvenviečių viešasis ūkis	323,9	1,05	300,8	1,03	293,6	1,02
Ilgalaikio turto nuoma	2,5	0,01	4,4	0,01	6,1	0,02
Ilgalaikio turto remontas	208,4	0,68	190,3	0,65	134,2	0,47
Kvalifikacijos kėlimas	43,1	0,14	48,3	0,16	39,3	0,14
Komunalinės paslaugos	1165,4	3,78	1112,8	3,79	1068,7	3,73
Kitos paslaugos	4682,3	15,17	3397,1	11,58	3475,6	12,12
Turto išlaidos	162,6	0,53	155,4	0,53	182,9	0,64
Socialinės išmokos	5579,5	18,08	5145,2	17,54	4392,5	15,32
Socialinė parama	5394,6	17,48	5145,2	17,54	4392,5	15,32
Darbdavių socialinė parama	184,9	0,60	0	0,00	0,5	0,00
Kitos išlaidos	76,5	0,25	54,1	0,18	54,3	0,19

9 PRIEDAS

Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymo vertikali analizė 2012 – 2014 m.

	2012		2013		2014	
	Faktas	Proc.	Faktas	Proc.	Faktas	Proc.
Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymas	1089,8	100,00	3008,9	100,00	4154,6	100,00
Materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos	661,3	60,68	2292,1	76,18	3502	84,29
Ilgalaikio materialiojo turto kūrimas ir įsigijimas	478,9	43,94	2201,9	73,18	3494,3	84,11
Nematerialiojo turto kūrimas	182,4	16,74	90,2	3,00	7,7	0,19
Finansinio turto įsigijimo išlaidos	10	0,92	185	6,15	162,5	3,91
Išlaidos dėl finansinių įsipareigojimų vykdymo	418,5	38,40	531,8	17,67	490,1	11,80

10 PRIEDAS

Eil. Nr.	Straipsniai	2012 m.	2013 m.	2014 m.
		Vykdymas	Vykdymas	Vykdymas
A.	PAGRINDINĖS VEIKLOS PAJAMOS	33.168,80	31.943,50	33.519,10
I.	FINANSAVIMO PAJAMOS	17529,3	18851,3	17675,5
II.	PAGRINDINĖS VEIKLOS KITOS PAJAMOS	15.639,50	13.092,20	15.843,40
II.1.	Mokesčių pajamos	12.234,60	12.404,30	14.602,90
II.1.1.	Pelno ir pajamų	10.479,70	10.586,80	12.862,80
II.1.2.	Prekių ir paslaugų	961,20	985,30	836,30
II.1.3.	Kitų mokesčių	793,70	831,84	903,80
II.2.	Socialinių įmokų pajamos			
II.3.	Pagrindinės veiklos kitos pajamos	3.404,90	687,90	1.240,50
B.	PAGRINDINĖS VEIKLOS SĄNAUDOS	31.972,30	32.373,60	32.827,00
I.	BENDRŲ VALSTYBĖS PASLAUGŲ	3.052,80	3.188,90	3.215,60
II.	GYNYBOS	26,90	27,5	34,6
III.	VIEŠOSIOS TVARKOS IR VISUOMENĖS APSAUGOS	508,90	424,3	437,7
IV.	EKONOMIKOS	3.455,50	3.515,40	4.767,30
V.	APLINKOS APSAUGOS	1.298,30	1.351,30	1.218,50
VI.	BŪSTO IR KOMUNALINIO ŪKIO	400,70	608,30	514,40
VII.	SVEIKATOS APSAUGOS	52,60	53,60	186,90
VIII.	SĄNAUDOS, SUSIJUSIOS SU POILSIU, KULTŪRA IR RELIGIJA	1.273,80	1.296,80	1.362,30
IX.	ŠVIETIMO	15.509,40	15.622,40	15.628,50
X.	SOCIALINĖS APSAUGOS	6.371,60	6.255,40	5.461,20
	Kitoms savivaldybėms perduoti	21,80	29,70	
C.	PAGRINDINĖS VEIKLOS PERVIRŠIS AR DEFICITAS	1.196,50	-430,10	692,10
D.	KITOS VEIKLOS REZULTATAS	0,00	0,00	0,00
I.	KITOS VEIKLOS PAJAMOS			
II.	PERVESTINOS Į BIUDŽETĄ KITOS VEIKLOS PAJAMOS			
III.	KITOS VEIKLOS SĄNAUDOS			
E.	FINANSINĖS IR INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAS			
F.	APSKAITOS POLITIKOS KEITIMO IR ESMINIŲ APSKAITOS KLAIDŲ TAISYMO ĮTAKA	80,00	1.276,50	846,40
G.	GRYNASIS PERVIRŠIS AR DEFICITAS PRIEŠ NUOSAVYBĖS METODO ĮTAKĄ	1.276,50	846,40	1.538,50
H.	NUOSAVYBĖS METODO ĮTAKA			
I.	GRYNASIS PERVIRŠIS AR DEFICITAS	1.276,50	846,40	1.538,50
I.	TENKANTIS KONTROLIUOJANČIAJAM SUBJEKTUI	1.276,50	846,40	1.538,50
II.	TENKANTIS MAŽUMOS DALIAI			

Pajamų prognozavimo rezultatai

Metai	Pajamos	Apskaičiuoti dydžiai				
		t	yt	t ²	y _(t)	y-y _(t) :y
2004	5,27	1	5,274357	1	5,97	0,132
2005	6,10	2	12,19636	4	6,39	0,048
2006	6,96	3	20,87115	9	6,81	0,021
2007	7,13	4	28,53197	16	7,23	0,014
2008	8,76	5	43,79156	25	7,65	0,127
2009	8,34	6	50,05207	36	8,07	0,033
2010	8,81	7	61,69966	49	8,49	0,037
2011	8,83	8	70,61654	64	8,91	0,009
2012	9,61	9	86,45714	81	9,33	0,029
2013	9,25	10	92,51477	100	9,75	0,054
2014	9,71	11	106,7858	121	10,17	0,047
2015		12		144	10,59	
	88,77	66	578,7914	506	88,76984	0,550

$$a = \frac{1}{11} 88,77 - 0,42 * 66 = 5,55$$

$$b = \frac{11 * 578,79 - 88,77 * 66}{11 * 506 - 66^2} = 0,4197$$

$$pajamos = 5,55 + 0,4197 * t$$

$$aproksimacija = \frac{1}{11} * 0,55 * 100 = 5,5$$

Koreliacija tarp biudžeto pajamų ir kintamųjų

Covariance Analysis: Ordinary								
Included observations: 11								
Correlation								
Probability	PAJAMOS	BVP	INFLIACIJA	GYVENTOJU_SK	DU	BEDARBIU_SK	TUI	MI
PAJAMOS	1.00000							

BVP	0.901956	1.000000						
	0.0001	-----						
INFLIACIJA	-0.09478	-0.07312	1.000000					
	0.7816	0.8308	-----					
GYVENTOJU_SK	-0.90768	-0.90605	0.376393	1.000000				
	0.0001	0.0001	0.2539	-----				
DU	0.984005	0.911173	-0.199041	-0.946684	1.000000			
	0.0000	0.0001	0.5574	0.0000	-----			
BEDARBIU_SK	0.68595	0.55796	-0.618663	-0.832964	0.7291	1.000000		
	0.0198	0.0745	0.0424	0.0015	0.0109	-----		
TUI	0.75228	0.51761	-0.503005	-0.799420	0.7828	0.893352	1.0000	
	0.0076	0.1029	0.1148	0.0031	0.0044	0.0002	-----	
MI	-0.30713	-0.26758	0.224263	0.302108	-0.3129	-0.349625	-0.3841	1.000
	0.3582	0.4263	0.5074	0.3666	0.3487	0.2919	0.2434	-----

Fišerio kriterijaus reikšmės

BVP ir biudžeto pajamos					
	df	SS	MS	F	Significance F
Regression	1	17,84368669	17,84368669	39,26388	0,000146789
Residual	9	4,090099624	0,454455514		
Total	10	21,93378632			
Inflacijos ir biudžeto pajamos					
	df	SS	MS	F	Significance F
Regression	1	2349327,381	2349327,381	0,081592	0,781617
Residual	9	259142265,5	28793585,06		
Total	10	261491592,9			

Biudžeto pajamos ir TUI					
	df	SS	MS	F	Significance F
Regression	1	12,41288	12,41288	11,73375	0,007562
Residual	9	9,520906	1,057878		
Total	10	21,93379			
Biudžeto pajamos ir MI					
	df	SS	MS	F	Significance F
Regression	1	2,069084	2,069084	0,93743	0,358237
Residual	9	19,8647	2,207189		
Total	10	21,93379			
Biudžeto pajamos ir DU					
	df	SS	MS	F	Significance F
Regression	1	21,23757	21,2375716	274,5136389	4,74E-08
Residual	9	0,696279	0,07736436		
Total	10	21,93385			
Biudžeto pajamos ir gyventojų skaičius					
	df	SS	MS	F	Significance F
Regression	1	18,07103	18,07103007	42,10375847	0,000112921
Residual	9	3,862820	0,429202302		
Total	10	21,93385			
Biudžeto pajamos ir bedarbių skaičius					
	df	SS	MS	F	Significance F
Regression	1	10,32051	10,32051	7,998089	0,019784
Residual	9	11,61334	1,290372		
Total	10	21,93385			

DTR modelis

Dependent Variable: PAJAMOS				
Method: Least Squares				
Sample: 2004 2014				
Included observations: 11				
PAJAMOS=C(1)+C(2)*BVP+C(3)*TUI+C(4)*GYVENTOJAI+C(5)*DU				
	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	-25441.53	11494.91	-2.213288	0.0688
C(2)	73.14523	36.56795	2.000255	0.0924
C(3)	19.59558	10.58002	1.852131	0.0935
C(4)	1.690684	0.706853	2.391846	0.0539
C(5)	7.715430	3.897125	1.979775	0.0951
R-squared	0.984288	Mean dependent var		8069.983
Adjusted R-squared	0.973814	S.D. dependent var		1481.008
S.E. of regression	239.6602	Akaike info criterion		14.09928
Sum squared resid	344622.0	Schwarz criterion		14.28014
Log likelihood	-72.54602	Hannan-Quinn criter.		13.98527
F-statistic	93.96918	Durbin-Watson stat		2.932671
Prob(F-statistic)	0.000015			

DTR modelis be DU

Dependent Variable: PAJAMOS				
Method: Least Squares				
Sample: 2004 2014				
Included observations: 11				
PAJAMOS=C(1)+C(2)*BVP_KAZLU+C(3)*TUI+C(4)*GYVENTOJU_SKAICIU				
S				
	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	-132160.4	38967.09	-3.391591	0.0116
C(2)	136.0190	21.52829	6.318151	0.0004
C(3)	37.31339	6.709323	5.561424	0.0008
C(4)	8.627111	2.369146	3.641443	0.0083
R-squared	0.974019	Mean dependent var		27864.04
Adjusted R-squared	0.962884	S.D. dependent var		5113.625
S.E. of regression	985.1595	Akaike info criterion		16.89877
Sum squared resid	6793775.	Schwarz criterion		17.04346
Log likelihood	-88.94324	Hannan-Quinn criter.		16.80757
F-statistic	87.47640	Durbin-Watson stat		2.879796
Prob(F-statistic)	0.000007			